

Regeringens proposition

2000/01:136

Äldreförsörjningsstöd

Prop.
2000/01:136

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 31 maj 2001

Lena Hjelm-Wallén

Lars Engqvist
(Socialdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I syfte att återställa socialtjänstens försörjningsstöd till att vara ett individuellt, behovsprövat bistånd som är föranlett av tillfälliga ekonomiska problem, läggs i propositionen förslag om att personer som är bosatta i Sverige och som är 65 år eller äldre skall garanteras en viss lägsta levnadsnivå i form av ett äldreförsörjningsstöd. Storleken av det äldreförsörjningsstöd som lämnas skall vara beroende av den stödberättigades inkomster. Stödet föreslås vara skattefritt, regleras i en särskild lag och finansieras av statsmedel.

Stödet föreslås vidare administreras av de allmänna försäkringskassorna och betraktas som en socialförsäkringsförmån och hänförs till de bosättningsbaserade försäkringarna i socialförsäkringslagen (1999:799). Regler om beräkning och handläggning av äldreförsörjningsstödet skall i möjligaste mån anpassas till de regler som regeringen föreslagit i lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140).

I de fall den stödberättigade vistas utanför det Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) skall äldreförsörjningsstödet utbetalas om utlandsvistelsen kan antas vara längst tre månader.

Den stödberättigade skall genom äldreförsörjningsstödet dels tillförsäkras en skälig levnadsnivå, dels tillförsäkras medel att täcka de bostadskostnader som inte överstiger 5 700 kronor per månad för den som är ogift och 2 850 kronor per månad för den som är gift. Den skäliga levnadsnivån föreslås vara densamma som vid beräkning av särskilt bostadstillägg enligt förslaget till lag om bostadstillägg till pensionärer m.fl. Det innebär enligt gällande prisbasbelopp 3 979 kronor per månad för den som är ogift och 3 333 kronor per månad för den som är gift.

1	Förslag till riksdagsbeslut	4
2	Lagförslag	5
2.1	Förslag till lag om äldreförsörjningsstöd	5
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.	8
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:000) om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799).....	9
2.4	Förslag till lag om ändring i lagen (2001:000) om ändring i lagen (2001:000) om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799)	10
2.5	Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)	11
3	Ärendet och dess beredning	12
4	Allmänna utgångspunkter	13
4.1	Socialbidrag – det yttersta skyddsnätet	13
4.2	Nuvarande pensionsbestämmelser	13
4.3	Bostadstillägg till pensionärer	15
5	Förslag om äldreförsörjningsstöd	16
5.1	Ett äldreförsörjningsstöd införs	16
5.2	Äldreförsörjningsstödet administration	20
5.3	Lagreglering av äldreförsörjningsstödet.....	21
5.4	Äldreförsörjningsstöd till den som har rätt till pensionsförmåner	22
5.5	Äldreförsörjningsstöd vid utlandsvistelse	23
5.5.1	Förhållandet till EG-rätten	24
5.6	Äldreförsörjningsstödet storlek	25
5.6.1	Nivån för äldreförsörjningsstödet	25
5.6.2	Beräkningen av bostadskostnader	28
5.7	Inkomstprövningen.....	29
5.7.1	Makar och med makar jämställda personer ...	31
5.7.2	Beräkning av förmögenhet.....	32
5.7.3	Uppgiftsskyldighet	33
5.8	Ansökan, beslut och utbetalning av äldre- försörjningsstöd	34
5.8.1	Ansökan om äldreförsörjningsstöd	34
5.9	Utbetalning av äldreförsörjningsstöd	35
5.9.1	Anmälningsskyldighet.....	37
5.9.2	Återbetalningsskyldighet.....	38
5.10	Omprövning, ändring, överklagande.....	39
5.10.1	Omprövning och ändring av äldreförsörjningsstöd.....	39
5.10.2	Överklagande m.m.	39
5.11	Övriga bestämmelser	40
5.12	Sekretessfrågor	40

6	Ikraftträdande och ekonomiska konsekvenser.....	41	Prop. 2000/01:136
6.1	Ikraftträdande	41	
6.2	Ekonomiska konsekvenser	41	
7	Författningskommentar.....	43	
7.1	Förslaget till lag om äldreförsörjningsstöd.....	43	
7.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.	48	
7.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:000) om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799).....	49	
7.4	Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:000) om ändring i lagen (2001:000) om ändring i social- försäkringslagen (1999:799)	49	
7.5	Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229)	49	
Bilaga 1	Sammanfattning av betänkandet Socialtjänst i utveckling (SOU 1999:97).....	50	
Bilaga 2	Utredningens lagförslag	65	
Bilaga 3	Remissinstanser till betänkandet Socialtjänst i utveckling (SOU 1999:97).....	77	
Bilaga 4	Lagrådsremissens lagförslag	78	
Bilaga 5	Lagrådets yttrande.....	89	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 31 maj 2001	91	

1 Förslag till riksdagsbeslut

Prop. 2000/01:136

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om äldreförsörjningsstöd,
2. lag om ändring i lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl,
3. lag om ändring i lagen (2001:000) om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799),
4. lag om ändring i lagen (2001:000) om ändring i lagen (2001:000) om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799),
5. lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229).

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om äldreförsörjningsstöd

Rätten till äldreförsörjningsstöd

1 § I socialförsäkringslagen (1999:799) finns bestämmelser om vem som omfattas av denna lag. Socialförsäkringslagen innehåller också bestämmelser om förmåner vid utlandsvistelse och om handläggning av ärenden, m.m.

2 § Äldreförsörjningsstöd enligt denna lag utges från och med den månad då den stödberättigade fyller 65 år. Rätten till äldreförsörjningsstöd respektive stödets storlek är beroende av den stödberättigades, och om han eller hon är gift, även makens inkomster.

Med inkomst avses i denna lag den inkomst, för år räknat, som en stödberättigad kan antas komma att få under den närmaste tiden.

3 § Äldreförsörjningsstöd utges till den som har rätt till inkomstgrundad ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension, till garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension eller till bostadstillägg eller särskilt bostadstillägg enligt lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl. endast om den stödberättigade tar ut samtliga sådana förmåner som han eller hon är berättigad till för samma tid.

Beräkning av äldreförsörjningsstödet storlek

4 § Den stödberättigade skall genom äldreförsörjningsstödet dels tillförsäkras en skälig levnadsnivå, dels tillförsäkras medel för att täcka en skälig bostadskostnad.

Den skäliga levnadsnivån enligt första stycket skall per månad motsvara en tolfedel av 1,294 gånger prisbasbeloppet för den som är ogift och en tolfedel av 1,084 gånger prisbasbeloppet för den som är gift.

En bostadskostnad som uppgår till högst 5 700 kronor per månad för den som är ogift och 2 850 kronor per månad för den som är gift skall anses som en skälig bostadskostnad enligt första stycket. För var och en av makarna skall bostadskostnaden beräknas till hälften av deras sammanlagda bostadskostnad. För var och en av de boende i tvåbäddsrum i särskild boendeform skall en bostadskostnad som uppgår till högst 2 850 kronor per månad anses som en skälig bostadskostnad enligt första stycket.

5 § I denna lag avses med prisbasbelopp det enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring fastställda prisbasbeloppet.

6 § Vid beräkning av bostadskostnaderna skall 7 och 8 §§ lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl. tillämpas på motsvarande sätt.

7 § Den stödberättigades inkomster skall beräknas enligt 21 § första stycket lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl. När rätten till äldreförsörjningsstöd beräknas skall även det särskilda bostadstillägget enligt 20 § samma lag samt bostadsbidrag enligt lagen (1993:737) om bostadsbidrag räknas som inkomst.

I fråga om makar skall inkomsten respektive värdet av förmögenhet för var och en av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda inkomst och förmögenhet.

8 § Äldreförsörjningsstöd skall motsvara det belopp varmed den stödberättigades inkomster efter avdrag för skälig bostadskostnad understiger den skäliga levnadsnivå som anges i 4 § andra stycket.

Utbetalning

9 § Äldreförsörjningsstöd utges från och med den månad då rätt till förmånen inträtt, dock tidigast från och med ansökningsmånaden.

Stödet kan utges under högst tolv sammanhängande månader på grundval av de uppgifter som den stödberättigade har lämnat i sin ansökan. För stöd under tid därefter skall den stödberättigade ge in en ny ansökan.

Äldreförsörjningsstöd utges till och med den månad då den berättigade avlidit eller rätten till förmånen annars har upphört.

10 § Äldreförsörjningsstödet betalas ut månadsvis. Årsbeloppet skall avrundas till närmaste hela krontal som är delbart med tolv.

Övriga bestämmelser

11 § Följande bestämmelser i lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl. gäller i fråga om äldreförsörjningsstöd enligt denna lag:

- 5 § om vem som är likställd med gift person m.m.,
- 22 § om ansökan m.m.,
- 25 § om utbetalning av bostadstillägg för förfluten tid,
- 26 § om anmälningsskyldighet vid ändrade förhållanden,
- 27 och 28 §§ om omprövning och ändring av bostadstillägg,
- 29 § om uppgiftsskyldighet för banker och andra penninginrättningar,
- 30 § om återbetalningsskyldighet, och
- 31 § om avdrag på bostadstillägg.

12 § Följande bestämmelser i lagen (1962:381) om allmän försäkring skall tillämpas i ärenden enligt denna lag:

- 17 kap. 1 § om sammanträffande av förmåner,
- 18 kap. 46 och 47 §§ om Riksförsäkringsverkets tillsyn,
- 20 kap. 2 a § om provisoriska beslut,
- 20 kap. 3 § tredje stycket om indragning eller nedsättning,

20 kap. 5 § om preskription,
20 kap. 6 § första stycket andra meningen om förbud mot överlåtelse,
20 kap. 8 § fjärde stycket om utredningsåtgärder,
20 kap. 9 § om uppgiftsskyldighet, och
20 kap. 10–13 §§ om överklagande m.m.

Prop. 2000/01:136

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.

Prop. 2000/01:136

Härigenom föreskrivs att 24 § lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl. skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2000/01:140 Föreslagen lydelse

24 §

Bostadstillägg skall betalas ut månadsvis. Årsbeloppet skall avrundas till närmaste hela krontal som är delbart med tolv.

Bostadstillägg som understiger 25 kronor per månad betalas inte ut. Om särskilt bostadstillägg ingår skall dock bostadstillägget alltid betalas ut.

Bostadstillägg som understiger 25 kronor per månad betalas inte ut. Om särskilt bostadstillägg ingår *eller om äldreförsörjningsstöd enligt lagen (2001:000) om äldreförsörjningsstöd betalas ut*, skall dock bostadstillägget alltid betalas ut.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:000) om
ändring i socialförsäkringslagen (1999:799)

Prop. 2000/01:136

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 2 § socialförsäkringslagen (1999:799) i stället för dess lydelse enligt lagen (2001:000) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2000/01:96

Föreslagen lydelse

4 kap.

2 §

Förmåner får utges om utlands-
vistelsen kan antas vara längst sex
månader.

Förmåner får utges om utlands-
vistelsen kan antas vara längst sex
månader. *Äldreförsörjningsstöd
får dock utges endast om utlands-
vistelsen kan antas vara längst tre
månader.*

När det gäller ersättning för sjukvård m.m. enligt 3 kap. 1 § 1 tillämpas särskilda bestämmelser om vård som ges utomlands.

Förmåner enligt 3 kap. 1 § 3 samt 2 § 6, 11 och 13 utges så länge den försäkrades bosättning i Sverige består enligt 2 kap.

2.4 Förslag till lag om ändring i lagen (2001:000) om
ändring i lagen (2001:000) om ändring i
socialförsäkringslagen (1999:799)

Prop. 2000/01:136

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 2 § socialförsäkringslagen (1999:799) i stället för dess lydelse enligt lagen (2001:000) om ändring i lagen (2001:000)¹ om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

Lydelse enligt prop. 2000/01:140 Föreslagen lydelse

3 kap.

2 §

Den som är bosatt i Sverige omfattas även av

1. lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,
3. lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag,
4. lagen (1988:360) om handläggning av ärenden om bilstöd till handikappade,
5. lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn,
6. lagen (1990:773) om särskilt pensionstillägg till ålderspension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn,
7. lagen (1993:389) om assistansersättning,
8. lagen (1993:737) om bostadsbidrag,
9. lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.,
10. lagen (1996:1030) om underhållsstöd,
11. lagen (1998:702) om garantipension,
12. lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag, *och*
13. lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn i fråga om
 - garantipension till omställningspension och änkepension
 - efterlevandestöd till barn, *och*
 - pension enligt 6 kap. 5 § första stycket 2 samma lag eller enligt 4 § andra stycket 2 eller 6 § tredje stycket 2 lagen (2000:462) om införande av lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn, beräknad i förhållande till det antal år som har tillgodoräknats som bosättningstid i Sverige.
12. lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag,
13. lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn i fråga om
 - garantipension till omställningspension och änkepension,
 - efterlevandestöd till barn, *och*
 - pension enligt 6 kap. 5 § första stycket 2 samma lag eller enligt 4 § andra stycket 2 eller 6 § tredje stycket 2 lagen (2000:462) om införande av lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn, beräknad i förhållande till det antal år som har tillgodoräknats som bosättningstid i Sverige, *och*
14. lagen (2001:000) om äldre-försörjningsstöd.

¹ Se prop. 2000/01:96.

2.5 Förslag till lag om ändring i inkomstskattelagen
(1999:1229)

Prop. 2000/01:136

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 11 § inkomstskattelagen (1999:1229) skall ha följande lydelse.

Lydelse enl. prop 2000/01:80

Föreslagen lydelse

8 kap.

11 §

Bistånd enligt socialtjänstlagen (2001:000) och liknande ersättningar är skattefria.

Bistånd enligt socialtjänstlagen (2001:000) och *lagen (2001:000) om äldreförsörjningsstöd och liknande ersättningar* är skattefria.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

Regeringen bemyndigade den 25 september 1997 dåvarande statsrådet Margot Wallström att tillkalla en särskild utredare med uppgift att göra en översyn av vissa frågor om socialtjänstlagen (1980:620) och socialtjänstens uppgifter (dir. 1997:109). I uppdraget ingick bland annat att analysera och lämna förslag angående lagens konstruktion och struktur, socialtjänstens finansiering, socialtjänstens uppgift att främst bistå vid tillfälliga sociala eller ekonomiska problem och formerna för tillsynen över socialtjänsten. I regeringens proposition (1997/98:113) Nationell handlingsplan för äldrepolitiken konstaterade regeringen vidare att frågan om ekonomisk trygghet för vissa äldre invandrare behövde utredas.

Genom beslut av regeringen den 3 september 1998 lämnades tilläggsdirektiv till utredningen (dir. 1998:70). Detta innebar att utredaren även fick i uppdrag att lämna förslag om hur den ekonomiska tryggheten för vissa äldre invandrare skulle utformas. Den 10 september 1999 överlämnade socialtjänstutredningen betänkandet *Socialtjänst i utveckling* (SOU 1999:97). Betänkandet innehåller bland annat förslag om införandet av ett äldreförsörjningsstöd. Förslaget har remissbehandlats. En sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*. Utredningens lagförslag i dessa delar finns i *bilaga 2*. En förteckning över remissinstanserna finns i *bilaga 3*. En sammanställning av remissvaren finns tillgänglig i Socialdepartementet (dnr S1999/7149/ST).

Förslagen i denna proposition om att införa ett statligt äldreförsörjningsstöd har en stark anknytning till förslagen i den till riksdagen nyligen överlämnade propositionen Reformerade regler för bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140).

Förslagen i denna proposition har tagits fram i samarbete med Miljöpartiet och Vänsterpartiet.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 26 april 2001 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 4*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 5*. Lagrådet har föreslagit vissa justeringar i lagtexten. Regeringen har följt förslagen. Därutöver har vissa redaktionella ändringar gjorts i lagtexten.

Regeringen återkommer till vissa av Lagrådets synpunkter i författningskommentaren.

Det av Lagrådet granskade förslaget till lag om ändring i lagen (1992:1068) om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar tas inte upp i detta sammanhang. Regeringen avser att återkomma med förslag i denna del vid ett senare tillfälle.

4.1 Socialbidrag – det yttersta skyddsnätet

Så länge som Sverige haft en låg eller mycket låg arbetslöshet har de generella socialförsäkringssystemen på ett effektivt sätt tryggt välfärden och medverkat till att andelen fattiga i Sverige varit betydligt lägre än i de flesta andra länder. Socialbidraget har då kunnat fungera som det yttersta skyddsnätet det är avsett att vara. Under 1990-talet har Sverige emellertid genomgått den djupaste ekonomiska krisen sedan 1930-talet. Det har fått till följd att socialbidragssystemet har utsatts för stora påfrestningar, då allt fler människor tvingats söka socialbidrag på grund av försörjningsproblem.

Inom socialtjänstens individ- och familjeomsorg är arbetet med ekonomiskt stöd till enskilda och familjer en av de mest omfattande insatserna, såväl till antal som till kostnader. Över 75 procent av samtliga klienter vid landets socialbyråer ansöker om ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen (1980:620).

En kategori som i ökad omfattning erhållit långvarigt försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen under 1990-talet, är vissa äldre personer som inte kvalificerat sig för en pension som ger en tillräcklig försörjning. Normalt sett får personer i pensionsåldern sina försörjningsbehov tillgodosedda inom pensionssystemet. Så är dock inte alltid fallet för t.ex. dem som invandrar till Sverige. Eftersom det krävs 40 års bosättningsstid i Sverige före fyllda 65 år för att få full folkpension hinner de som bott i Sverige kortare tid inte kvalificera sig för en pension som är tillräcklig att leva på. I många fall blir de därför hänvisade till socialtjänsten för att få sin grundläggande försörjning. Totalt erhöLL drygt 10 700 personer som var 65 år eller äldre ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen i tio månader eller fler 1998. 94 procent av dem var utrikes födda. 36 procent av bidragstagarna var män och 64 procent kvinnor. Tre fjärdedelar av dem som erhöLL bistånd i tio månader eller fler under denna period saknade pension helt.

Det är enligt regeringens mening viktigt att bryta denna utveckling där socialbidraget tenderat att bli en permanent försörjningskälla för vissa äldre personer och återställa socialtjänstens försörjningsstöd till att vara ett individuellt, behovsprövat bistånd som är föranlett av tillfälliga ekonomiska problem.

4.2 Nuvarande pensionsbestämmelser

Alla medlemsländer i Europeiska unionen (EU) har någon form av offentligt grundskydd i pensionssystemen för äldre människors försörjning. Har en EU-medborgare genom bosättningsstid eller intjänande av pensionsrätt kvalificerat sig för pension i ett medlemsland har han eller hon rätt till pension oavsett var inom unionen personen i fråga bosätter sig i ett senare skede.

Inför genomförandet av EES-avtalet 1993 anpassades de svenska pensionsbestämmelserna till EG-rätten, vilket innebar en skärpning av kvalifikationsreglerna för rätt till folkpension.

Numera gäller att en person som är försäkrad i Sverige har rätt till folkpension i form av ålderspension om han eller hon har tillgodoräknats antingen minst tre bosättningsår i Sverige eller minst tre år med ATP-poäng, enligt 5 kap. lagen (1962:381) om allmän försäkring. Bestämmelserna i förordningen (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen innebär att kravet på minsta försäkringstid kan uppfyllas genom sammanläggning med försäkringstid som härrör från andra länder inom EU/EES-området. Minst ett år måste dock avse Sverige.

Enligt tidigare bestämmelser utbetalades folkpension till samtliga svenska medborgare som var bosatta i Sverige utan hänsyn till bosättnings- eller försäkringstidens längd. Även utländska medborgare och statslösa som var bosatta i Sverige hade rätt till folkpension på samma villkor och med samma tilläggsförmåner som svenska medborgare. En förutsättning var dock att personen i fråga hade varit bosatt i Sverige en viss minsta tid. För ålderspension krävdes att den försäkrade hade varit bosatt i Sverige sedan minst fem år och efter fyllda 16 år varit bosatt här under sammanlagt minst tio år.

I samband med att rådets förordning (EEG) nr 1408/71 införlivades i svensk rätt konstaterades att stora problem skulle uppkomma inom folkpensioneringen vid en tillämpning av förordningens principer. Den som en gång beviljats folkpension skulle ha rätt att exportera hela pensionen vid flyttning till ett land inom EU. Denna rättighet skulle gälla såväl för svenska medborgare födda i Sverige som för svenska medborgare födda i ett EU-land eller utanför EU. Konsekvenserna bedömdes bli mycket långtgående och leda till resultat som inte kunde anses vara acceptabla. En följd skulle vara att utgifterna för folkpensionen skulle öka högst väsentligt. Mot bakgrund av överväganden av detta slag tillskapades därför ett nytt system för intjänande av rätt till folkpension på grundval av tid för bosättning här i landet. För rätt till oavkortad folkpension krävs antingen 40 bosättningsår mellan 16 och 64 års ålder eller 30 år med pensionspoäng. Om antalet år är färre reduceras folkpensionen med 1/40 respektive 1/30 för varje år som fattas. Folkpensionen beräknas efter det alternativ som är fördelaktigast för den försäkrade. Till en pensionär som helt saknar eller har låg tilläggspension (ATP) utbetalas även ett andelsberäknat pensionstillskott.

Undantag från dessa bosättningsregler gäller dock för personer som erhåller uppehållstillstånd som flykting eller annan särskilt skyddsbehövande enligt 3 kap. 2 § eller 3 § utlänningslagen (1989:529). De får tillgodoräkna sig kvalifikationstid i hemlandet och blir på så sätt i regel berättigade till svensk pension. Kvalifikationstid kan dock endast tillgodoräknas mellan 16 och 64 års ålder, vilket innebär att dessa personer riskerar att sakna svensk pension om de kommer till Sverige när de är 65 år eller äldre. Det ovan beskrivna undantaget gäller även för dem som fram till och med den 1 januari 1997 beviljades uppehållstillstånd som de factoflyktingar. År 1997 ersattes skyddsbegreppet de factoflykting med preciserade regler för vilka utöver konventionsflyktingar som skall få skydd, dvs. skyddsbehövande.

Slutligen kan nämnas att om en person invandrar från ett land utanför EU som Sverige har ingått en konvention med skall pensionen i regel

exporteras till Sverige. En sådan konvention har Sverige bland annat med Chile och Turkiet.

För att mildra de negativa effekterna av 1993 års ändrade pensionsregler infördes övergångsbestämmelser för dem som är födda före 1938. Övergångsreglerna innebär att oavkortad folkpension betalas ut vid sammanlagt 10 års bosättningstid i Sverige efter 16 års ålder. Reglerna reducerar problemet med otillräcklig försörjningsförmåga för dem som är födda före 1938 på så sätt att dessa senast efter 10 år har en egen försörjning och därmed inte riskerar att bli beroende av socialtjänstens försörjningsstöd.

De ovan beskrivna bosättningsreglerna medför således att vissa invandrare som är 65 år eller äldre blivit hänvisade till socialtjänsten för att få sin försörjning tryggad, eftersom de inte hunnit tjäna in tillräcklig pension i Sverige.

Ytterligare en kategori som uppbär en lägre folkpension till följd av bosättningsreglerna är de som är födda i Sverige men som har varit bosatta utomlands under ett antal år och återvänt till Sverige vid pensionsåldern.

Det finns även ett mindre antal personer som har varit bosatta i Sverige i 40 år och därmed har en oavkortad pension men där denna av andra skäl är reducerad. Det rör sig om personer som till följd av förtida uttag av pension eller på grund av bristande eller underlåten avgiftsbetalning får en låg pension. Även personer som får yrkesskadelivränta utbytt mot ett engångsbelopp kan få en lägre pension.

Grundskyddet inom det reformerade ålderspensionssystemet

I det reformerade ålderspensionssystemet som träder i kraft den 1 januari 2003 ligger hela livsinkomsten till grund för den inkomstgrundande ålderspensionen. Grundskyddet utgörs av en garantipension som betalas ut som en utfyllnad upp till en viss nivå när den inkomstrelaterade pensionen är låg eller saknas. Rätt till garantipension kommer att grundas på försäkringstid och pensionen finansieras av statsmedel. För rätt till oavkortad garantipension krävs 40 års försäkringstid. Vid kortare försäkringstid (bosättningstid) skall garantipensionen avkortas proportionellt. Som försäkringstid skall tillgodoräknas den tid då en person anses ha varit bosatt i Sverige enligt socialförsäkringslagen (1999:799). De kvalifikationsregler som i dag gäller för medborgare inom respektive utanför EU samt för flyktingar och andra skyddsbehövande kommer att kvarstå. För personer födda 1937 eller tidigare gäller särskilda övergångsregler.

4.3 Bostadstillägg till pensionärer

Förutom folkpension, tilläggspension (ATP) och pensionstillskott finns ett inkomstprövat stöd för boendet enligt lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer (BTPL). Bostadstillägg (BTP) kan betalas ut till dem som uppbär ålderspension, förtidspension, omställningspension, särskild efterlevandepension, änkepension, hustrutillägg eller som får pension enligt lagstiftning i en stat inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

Bostadstillägget syftar till att ge pensionärer möjligheter att ha en bra bostad utan att boendekostnaden minskar möjligheten att i övrigt ha en tillfredställande standard. Bostadstillägget utgör 90 procent av en boendekostnad upp till maximalt 4 500 kronor per månad. En ensamstående pensionär boende i tvåbäddsrum i särskilt boende får dock för närvarande bostadstillägg endast för bostadskostnader upp till 2 000 kronor per månad. För boende i flerbäddsrum utges inget BTP.

Storleken på BTP påverkas av pensionärens årsinkomst. I årsinkomsten inräknas främst arbetsinkomster och pensioner förutom folkpension och pensionstillskott. Därutöver ingår 5 procent av förmögenhet samt ytterligare 10 procent av förmögenhet över 75 000 kronor för ogift resp. 60 000 kronor för gift. För makar är årsinkomsten hälften av deras gemensamma årsinkomst. BTP reduceras med 40 procent av årsinkomsten. Till den del denna årsinkomst överstiger ett och ett halvt prisbasbelopp minskas BTP med 45 procent av inkomsten.

Om en pensionärs samlade inkomster efter avdrag för skälig bostadskostnad understiger en skälig levnadsnivå lämnas även särskilt bostadstillägg (SBTP) upp till den skäliga nivån enligt samma lag. Skälig levnadsnivå är därvid 1,294 gånger prisbasbeloppet för ogift och 1,084 gånger prisbasbeloppet för gift. Skälig bostadskostnad är den verkliga bostadskostnaden upp till 5 700 kronor.

Den 1 januari 2003 ersätts det särskilda grundavdraget för folkpensionärer med ett allmänt grundavdrag och samtidigt ersätts folkpension och pensionstillskott av garantipension. Effekten av detta är att skatten blir högre för pensionärerna. För att kompensera detta höjs bruttopensionerna i motsvarande mån men detta genererar alltså inte högre nettopensioner. Behovet av BTP för pensionärskollektivet blir därför oförändrat. Eftersom pensionerna höjs skulle detta vid oförändrade BTP-regler leda till lägre BTP. För att förhindra detta måste beräkningsreglerna för BTP anpassas. I samband med denna anpassning har även en översyn av reglerna gjorts. Regeringen har nyligen till riksdagen överlämnat en proposition om reformerade regler för bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140).

5 Förslag om äldreförsörjningsstöd

5.1 Ett äldreförsörjningsstöd införs

Regeringens förslag: Personer som är bosatta i Sverige skall, från och med den månad då de fyller 65 år, garanteras en viss lägsta levnadsnivå i form av ett äldreförsörjningsstöd. Storleken av det äldreförsörjningsstöd som lämnas beror på den stödberättigades inkomster. Om den stödberättigade är gift eller likställd med gift person påverkar även makens inkomster storleken på stödet. Stödet skall vara skattefritt, regleras i en särskild lag och finansieras av statsmedel.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår dock att den som tar ut pension helt eller delvis före 65 års ålder samt den som till följd av bristande eller underlåten avgifts-

betalning inte har tillgodoräknats pensionsrätt eller vars pension har reducerats av samma skäl, inte skall ha rätt till äldreförsörjningsstöd.

Remissinstanserna: I stort sett samtliga remissinstanser är positiva till förslaget, bland annat *Svenska Kommunförbundet*. Ett fåtal remissinstanser har haft synpunkter på att rätten till äldreförsörjningsstöd skall vara förenat med krav på bosättning. Flera kommuner samt *Integrationsverket* anser att gränsdragningen vid 65 års ålder är för snäv, eftersom det återfinns personer med likartade svårigheter att nå upp till en betryggande försörjning även bland dem som beviljats förtidspension. *Föreningen Sveriges socialchefer* anser att åldersgränsen bör sänkas till 60 år. *Statskontoret* avstyrker utredningens förslag och anser att man i stället bör överväga möjligheterna att ge mottagarna rätt till någon redan existerande förmån. *Riksförsäkringsverket* är tveksam till utredningens förslag att äldreförsörjningsstödet skall vara skattefritt.

Skälen för regeringens förslag: För personer som är 65 år eller äldre har arbete i någon form oftast utgjort en stor del av livet. De som förvärvsarbetat i Sverige i 30 år har full ATP och därmed sin försörjning tryggad. Även de som inte förvärvsarbetat i Sverige får normalt sin försörjning tryggad genom folkpension och pensionstillskott, förutsatt att de varit bosatta i Sverige under 40 år. De som inte uppfyller något av dessa krav kan genom utländsk pension, besparingar eller på annat sätt ha sin försörjning tryggad under ålderdomen. Ett inte obetydligt antal människor över 65 år som är bosatta i Sverige saknar dock tillräcklig försörjning genom intjänad pension eller egna besparingar. Oftast rör det sig om personer som kommit till Sverige sent i livet och tidigare varit bosatta i länder från vilka de inte har rätt till någon pension. I andra fall kan personen visserligen ha rätt till pension men administrativa svårigheter göra det omöjligt att föra över förmånerna från hemlandet. I ovannämnda situationer riskerar de att bli beroende av socialtjänstens försörjningsstöd under återstoden av sina liv. Vissa kostnader för dessa personers uppehälle ersätts visserligen genom statsbidrag, men eftersom kommunerna får ersättning av staten bara för en del av kostnaden och endast under en begränsad tid, får de ta ett ekonomiskt ansvar för en åldersgrupp som staten normalt sett borde ta ett ansvar för. Det är därför rimligt att staten står som garant för att dessa invandrare kan leva på en viss lägsta levnadsnivå.

Invandringen till Sverige under 1990-talet har till stora delar orsakats av kriget i f.d. Jugoslavien. Det stora flertalet av dem som flytt från oroshärddar i detta område har beviljats uppehållstillstånd i Sverige på humanitära grunder. Totalt sett har över 100 000 personer beviljats uppehållstillstånd på humanitära grunder under perioden 1990 till 1999. Denna kategori invandrare får enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring inte tillgodoräkna sig kvalifikationstid i hemlandet. Detsamma gäller för anhöriga till flyktingar och anhöriga till dem som beviljats uppehållstillstånd av humanitära skäl. I den mån sådana personer kommer till Sverige i nära anslutning till pensionsåldern riskerar de således att bli helt utan pension. De som kommer i yngre ålder har dessutom begränsade möjligheter att kunna uppfylla bosättningskravet för att få en pension som är tillräcklig att leva på. De kan dock arbeta och lägga grunden till en inkomstpension.

Det finns även personer med svensk bakgrund som till följd av bosättningsreglerna får en otillräcklig pension eller ingen pension alls. Det är de s.k. utlandssvenskarna som återvänder till Sverige i pensionsåldern efter en periods bosättning utomlands.

Slutligen finns det även ett mindre antal personer som trots att de bott i Sverige i minst 40 år och på så sätt uppfyller bosättningskraven, ändå inte har rätt till oreducerad folkpension. Det kan dels vara personer som till följd av förtida uttag får en lägre folkpension, dels de som inte betalat in tillräckliga avgifter och därför blivit omdebiterade och fått en reducerad pension.

Långvarigt beroende av socialtjänstens försörjningsstöd

Personer som har kvalificerat sig för pension, om än en låg sådan, kan i vissa fall även få bostadstillägg enligt lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer (BTPL). Den sammanlagda inkomsten kan emellertid ändå vara så låg att de blir långvarigt beroende av socialtjänstens försörjningsstöd. Så kan vara fallet även om personen i fråga beviljats särskilt bostadstillägg (SBTP). Vid prövning av rätt till SBTP förutsätts nämligen att den sökande har en oavkortad pension. Det innebär att personer som har en kvotdelsberäknad pension påförs en inkomst de egentligen inte har, vilket i sin tur innebär att de inte blir kompenserade genom SBTP-systemet i samma utsträckning som de som har en oavkortad pension. Denna fiktiva inkomstberäkning berör dels dem som till följd av kortare bosättning i landet får sin pension avkortad, dels dem som till följd av förtida uttag får en lägre folkpension och dels dem som underlåtit att betala in tillräckliga avgifter och därför blivit omdebiterade och fått en reducerad pension. Gemensamt för dessa grupper är att de på grund av sin ålder som regel saknar eller har små möjligheter att förbättra sin ekonomiska situation. Flertalet blir därför långsiktigt och troligen livsvarigt beroende av socialtjänstens försörjningsstöd.

Äldreförsörjningsstöd i stället för socialbidrag

Det statliga ansvaret bör enligt regeringens mening omfatta samtliga personer som är 65 år eller äldre, oavsett om de uppbär pension eller ej och oavsett vilken pensionsnivå personen i fråga kvalificerat sig för. Huvudorsaken till att vissa personer över 65 år inte klarar sin egen försörjning är som nämnts att det krävs 40 bosättningsår eller 30 år med ATP-poäng för rätt till oavkortad folkpension. Även i det reformerade ålderspensionssystemet fordras att den försäkrade varit bosatt i Sverige i 40 år för rätt till oavkortad garantipension. Dessa regler är anpassade till EG-rätten och bygger på principen att varje land tar ansvar för pensionen i förhållande till det antal år en person varit bosatt i landet. Att knyta rätten till en grundpension till svenskt medborgarskap, som gällde före EES-avtalet är således inte längre någon framkomlig väg. Försörjningen för den aktuella gruppen kan därför inte lösas genom ändrade regler för folkpension eller garantipension. Det är heller inte lämpligt, enligt regeringens mening, att lösa försörjningen inom ramen för ett pensionssystem som

bygger på intjänande av pensionsrätt. Nuvarande pensionsregler bör ligga fast.

Försörjningen för människor över 65 år bör emellertid inte heller tryggas genom socialtjänstens försörjningsstöd. Detta försörjningsstöd utgör samhällets yttersta skyddsnät och är avsett att stödja enskilda människor med tillfälliga sociala eller ekonomiska problem, och inte vara en långsiktig försörjningskälla. Ur den enskildes synvinkel är det inte heller rimligt att behöva ha en tät kontakt med socialtjänsten för att garanteras en grundläggande försörjning. Med tanke på det långsiktiga behovet bör försörjningen för dessa personer i stället tryggas genom socialförsäkringssystemet. För att ge gruppen möjlighet till en trygg försörjning bör därför ett nytt ekonomiskt stöd införas – ett äldreförsörjningsstöd. Stödet föreslås regleras i en särskild lag och finansieras med statliga medel.

Inkomstprövat och skattefritt

Äldreförsörjningsstödet skall garantera att äldre personer som inte får sin försörjning tryggad genom pensionssystemet och inte heller på annat sätt, kan leva på en skälig levnadsnivå. Stödet föreslås vara inkomstprövat med en i lag fastställd skälig levnadsnivå relaterad till förhållandena i Sverige. Vad som är skälig levnadsnivå framgår vidare i avsnitt 5.6.1. Det är den enskildes inkomster som skall avgöra rätten till äldreförsörjningsstöd. En person som saknar eller har otillräckliga pensionsförmåner men som ändå kan försörja sig, bör således inte komma i fråga för äldreförsörjningsstöd. Vidare föreslås att även makens inkomster skall påverka storleken på stödet om den stödberättigade är gift eller likställd med gift person. Inkomstprövningen föreslås i övrigt ske enligt särskilda regler som i stort anknyter till den inkomstprövning som föreslagits i lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140), se vidare i avsnitt 5.7. Stödet skall även utformas så att behov av långvarigt försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen, i dess lydelse enligt prop. 2000/01:80, inte kommer att uppstå. Äldreförsörjningsstödet kan på så sätt anses vara ett alternativ till socialtjänstens försörjningsstöd. I enlighet med vad som gäller för såväl försörjningsstödet som för bostadstillägg till pensionärer föreslås även äldreförsörjningsstödet vara en skattefri ersättning.

Bosatta i Sverige

Syftet med äldreförsörjningsstödet är att garantera personer som är bosatta i Sverige en försörjning. Det statliga ansvaret att trygga den ekonomiska försörjningen för äldre bör således endast gälla för personer som är bosatta inom landet. Rätten till äldreförsörjningsstöd föreslås av den anledningen vara förenat med krav på bosättning i Sverige. Vem som skall anses vara bosatt i Sverige framgår av avsnitt 5.2.

Åldersgränsen

Åldersgränsen för rätt till äldreförsörjningsstöd föreslås vara 65 år, vilket motsvarar den åldersgräns som gäller för dagens folkpension och som

kommer att gälla för rätten till garantipension i det reformerade ålderspensionssystemet. Äldreförsörjningsstöd kan därmed tidigast utges från och med den månad då en person fyller 65 år. I samband med förslagen till sjukersättning och aktivitetsersättning (prop. 2000/01:96) har regeringen även uppmärksammat den grupp invandrare som uppfyller de medicinska kraven för förtidspension men som inte uppfyller bosättningskravet. Dessa personer är yngre än 65 år och kan också bli långvarigt beroende av socialtjänstens försörjningsstöd. Även om många personer inom denna grupp kan anses vara mycket långvarigt och kanske livsvarigt arbetsförmögna så är de per definition i förvärvsaktiv ålder. De skiljer sig därför som grupp från dem över 65 år, vilka i princip lämnat förvärvsaktiv ålder. Att generellt utvidga äldreförsörjningsstödet till denna grupp är därför ett principiellt större steg. Hur försörjningen för denna grupp skall lösas bör därför enligt regeringens uppfattning beredas vidare.

5.2 Äldreförsörjningsstödet administration

Regeringens förslag: Äldreförsörjningsstödet skall administreras av Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna och betraktas som en socialförsäkringsförmån. Äldreförsörjningsstödet skall hänföras till de bosättningsbaserade försäkringarna i socialförsäkringslagen (1999:799). Vem som skall anses bosatt i Sverige i socialförsäkringssammanhang framgår av socialförsäkringslagen.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen anser dock att stödet har karaktären av en social hjälpförmån snarare än en trygghetsförmån.

Remissinstanserna: Nästan samtliga remissinstanser är positivt inställda till att äldreförsörjningsstödet skall administreras av Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna, bl.a. *Riksförsäkringsverket*. Riksförsäkringsverket anser dock att en kommunal administration bör övervägas om bedömningen av behovet av stödet inte kan ske på ett mer schabloniserat sätt. *Jönköpings läns allmänna försäkringskassa* anser att finansieringen bör ligga på nationell nivå och att stödet bör ingå som en del i socialförsäkringen. *SACO* påtalar vissa svårigheter med att lyfta in individuella behovsprövningar inom socialförsäkringsadministrationen.

Skälen för regeringens förslag: Äldreförsörjningsstödet föreslås vara ett statligt stöd och finansieras med statliga medel. Det skall syfta till att trygga människors försörjning i de fall de inte får sin försörjning tryggad genom pensionssystemets grundskydd och inte heller på annat sätt.

Det är inte ändamålsenligt att ett statligt stöd administreras av kommunala myndigheter. En sådan ordning skulle kräva en omfattande administration av statsbidrag. Däremot finns det flera fördelar med att stödet handläggs av de allmänna försäkringskassorna och betraktas som en socialförsäkringsförmån. Först och främst utbetalar kassorna redan i dag pensioner till vissa av dem som i framtiden bedöms bli aktuella för äldreförsörjningsstöd, dvs. de som uppbär en låg ålderspension. Det är även de allmänna försäkringskassorna som handlägger bostadstillägg till pen-

sionärer som föreslås ha nära anknytning till reglerna om äldreförsörjningsstöd, se vidare under avsnitt 5.3. Försäkringskassan är vidare den myndighet som har kompetens att bedöma och handlägga utländska och EG-rättsliga pensionsbestämmelser, vilket kommer att bli aktuellt i vissa fall vid fastställandet av rätt till äldreförsörjningsstöd.

Som tidigare nämnts föreslås att det statliga ansvaret att trygga försörjningen för äldre endast skall gälla för personer som är bosatta inom landet. Äldreförsörjningsstödet föreslås därför hänföras till de bosättningsbaserade förmånerna i socialförsäkringslagen (1999:799). Vem som skall anses bosatt i Sverige i socialförsäkringssammanhang framgår av socialförsäkringslagen. Enligt huvudregeln anses en person vara bosatt i Sverige om han eller hon har sitt egentliga hemvist i landet. Den som kommer till Sverige och kan antas komma att vistas här under längre tid än ett år skall i regel anses vara bosatt här. Den som är bosatt i Sverige och som lämnar landet skall fortfarande anses bosatt här om utlandsvistelsen kan antas vara längst ett år.

5.3 Lagreglering av äldreförsörjningsstödet

Regeringens bedömning: Regler om beräkning och handläggning av äldreförsörjningsstödet bör i möjligaste mån anpassas till de regler som regeringen föreslagit i lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140), BTPL. Lagen om äldreförsörjningsstöd bör därför omfatta de särbestämmelser som gäller för äldreförsörjningsstödet och i övrigt hänvisa till vissa bestämmelser i BTPL som skall gälla på motsvarande sätt för äldreförsörjningsstödet.

Utredningens bedömning: Utredningen föreslår att skälig levnadsnivå exklusive bostadskostnader fastställs enligt självständiga regler samt att behov av försörjningsstöd för bostadskostnader bestäms enligt reglerna i BTP-lagen, oavsett om personen i fråga har kvalificerat sig för pension eller ej.

Remissinstanserna: *Försäkringskassaförbundet* anser att reglerna för äldreförsörjningsstödet bör utformas på likartat sätt som framtida regler för bostadsstöd och övergångsvisa garantipensionen. *Domstolsverket* anser att äldreförsörjningsstödet bör samordnas med förslaget om övergångsvis garantipension och BTP-utredningens förslag. *Riksförsäkringsverket* anser att inkomstprövningen fullt ut skall följa reglerna för BTP.

Skälen för regeringens bedömning: Eftersom äldreförsörjningsstödet föreslås hänföras till de bosättningsbaserade försäkringarna i socialförsäkringslagen (1999:799) har en naturlig utgångspunkt varit att så långt som möjligt hämta grunddrag och principer från redan existerande förmånssystem. Det finns flera fördelar med att anpassa ett nytt system till ett redan befintligt regelverk. Dels underlättas hanteringen och administrationen av stödet, dels bidrar det till att människor behandlas på ett likvärdigt sätt.

Äldreförsörjningsstödet kommer att utbetalas både till personer som har kvalificerat sig för pension, om än en låg sådan, och till personer som helt saknar pension. De som uppstår pension omfattas redan av reglerna i lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer (BTPL) i den mån de

uppbär bostadstillägg (BTP). Prövningen av rätten till särskilt bostadstillägg (SBTP) har vidare vissa inslag som kännetecknar ett försörjningsstöd, då syftet med SBTP är att tillförsäkra en pensionär en skälig levnadsnivå sedan en skälig bostadskostnad är betald. Äldreförsörjningsstödet har således stora likheter med SBTP varför det är logiskt att det får en likartad uppbyggnad. Genom att anknyta reglerna till de som föreslås gälla för BTP och SBTP minimeras också behovet av tillkommande regler. Mot bakgrund av vad som sagts ovan föreslås att reglerna så långt möjligt anpassas till de regler som regeringen föreslagit i propositionen *Reformerade regler för bostadstillägg till pensionärer m.fl.* (prop. 2000/01:140).

BTPL är emellertid en del i pensionssystemet. Eftersom många av dem som kommer att erhålla äldreförsörjningsstöd inte kvalificerat sig för pension, har det inte bedömts vara en framkomlig väg att fullt ut trygga försörjningen för den aktuella målgruppen inom ramen för ett pensionssystem som bygger på intjänande av pensionsrätt. Som tidigare framkommit anser regeringen att nuvarande pensionsregler bör ligga fast. Lagen om äldreförsörjningsstöd bör därför dels omfatta de särbestämmelser som gäller för äldreförsörjningsstödet och dels hänvisa till vissa bestämmelser i BTPL som föreslås gälla på motsvarande sätt för äldreförsörjningsstödet.

5.4 Äldreförsörjningsstöd till den som har rätt till pensionsförmåner

Regeringens förslag: Äldreförsörjningsstöd utges till den som har rätt till inkomstgrundad ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension, garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension eller bostadstillägg eller särskilt bostadstillägg enligt den föreslagna lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (se prop. 2000/01:140) endast om den stödberättigade tar ut samtliga sådana förmåner som han eller hon är berättigad till för samma tid.

Utredningens förslag: Överensstämmer i stort med regeringens. Utredningen anser att samtliga inkomster skall beaktas vid prövning av rätten till äldreförsörjningsstöd och att den äldre inte skall kunna avstå från en inkomst eller pension som han eller hon har rätt till utan att äldreförsörjningsstödet då minskas i motsvarande utsträckning.

Remissinstanserna: *Riksförsäkringsverket* delar utredningens förslag att sökandens samtliga inkomster skall beaktas vid prövning av rätt till äldreförsörjningsstöd, men anser att begreppet samtliga inkomster bör förtydligas i lagtexten. Övriga remissinstanser har inte särskilt berört frågan.

Skälen för regeringens förslag: Äldreförsörjningsstödet skall vara ett inkomstprövat stöd. Endast i de fall den stödberättigade inte har rätt till pension eller då pensionen är låg och försörjningen inte heller kan tillgodoses på annat sätt, skall äldreförsörjningsstöd kunna utges. Det skall således inte vara möjligt att skjuta upp uttaget av den inkomstgrundade ålderspensionen, som därigenom blir högre, och istället under denna period erhålla äldreförsörjningsstöd. Detsamma bör gälla för den som är

berättigad till garantipension, dvs. även denna förmån skall tas ut innan rätt till äldreförsörjningsstöd kan komma i fråga. För de grupper som omfattas av den föreslagna lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. skall även bostadstillägg och särskilt bostadstillägg tas i anspråk innan rätten till äldreförsörjningsstöd prövas.

5.5 Äldreförsörjningsstöd vid utlandsvistelse

Regeringens förslag: I de fall den stödberättigade vistas utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) skall äldreförsörjningsstödet betalas ut om utlandsvistelsen kan antas vara längst tre månader. Bestämmelserna i socialförsäkringslagen (1999:799) om förmåner vid utlandsvistelse skall kompletteras med en bestämmelse med denna innebörd.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår att en sammanhängande vistelse utanför Sverige på högst tre månader under en tolv månadersperiod skall tillåtas utan att rätten till stödet upphör.

Remissinstanserna: *Sociala missionen* och *Somalilands Riksförbund* tillstyrker utredningens förslag. *Riksförsäkringsverket* och *Försäkringskassan i Stockholms län* anser att äldreförsörjningsstödet inte skall dras in vid tillfällig utlandsvistelse som överstiger tre månader, med hänvisning till att bestämmelsen i praktiken är omöjlig att kontrollera då den inte påverkar folkbokföringen eller rätt till andra socialförsäkringsförmåner. *Försäkringskassan i Västra Götalands län* avstyrker utredningens förslag om att äldreförsörjningsstödet inte skall kunna utbetalas vid en sammanlagd utlandsvistelse som överstiger tre månader eftersom det är svårt att administrera. *Integrationsverket* anser att äldre invandrare skall kunna få möjligheter att vistas utomlands under en längre tid än tre månader, utan att rätten till äldreförsörjningsstödet upphör.

Skälen för regeringens förslag: Som tidigare nämnts bör äldreförsörjningsstödet betraktas som en sådan förmån som skall ingå i socialförsäkringen som en bosättningsbaserad förmån enligt socialförsäkringslagen (1999:799). Enligt denna lag anses en i Sverige bosatt person som lämnar landet fortfarande vara bosatt här om utlandsvistelsen kan antas vara längst ett år.

För tid då en försäkrad vistas i ett land som inte ingår i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) får enligt huvudregeln i socialförsäkringslagen förmåner som grundas på bosättning utges endast om utlandsvistelsen kan antas vara längst sex månader. Bedömningen av utlandsvistelsens längd görs i samband med utresan.

Äldreförsörjningsstödet kan även betraktas som ett alternativ till det försörjningsstöd som utbetalas av socialtjänsten. Detta försörjningsstöd utbetalas efter en individuell behovsprövning utifrån en bedömning av vad som är en skälig levnadsnivå enligt svenska förhållanden. Av den anledningen utbetalas det enbart i de fall den berättigade de facto vistas i landet. I de fall personen i fråga väljer att vistas utomlands upphör det svenska försörjningsansvaret.

Att ha en lika strikt tillämpning för äldreförsörjningsstödet som för det ekonomiska bistånd som utbetalas av socialtjänsten är dock inte lämpligt med tanke på den speciella målgrupp som kommer att komma i fråga för stödet. Personer som invandrat till Sverige vid relativt hög ålder har i regel en starkare anknytning till sitt gamla hemland jämfört med personer som invandrat i unga år. Det vore orimligt om kriterierna för att få äldreförsörjningsstöd skulle göra det omöjligt att besöka anhöriga i hemlandet. Av humanitära skäl bör därför en vistelse utanför EES-området på högst tre månader tillåtas utan att rätten till äldreförsörjningsstöd upphör. 4 kap. 2 § socialförsäkringslagen (1999:799) föreslås därför kompletteras med en bestämmelse med denna innebörd.

Av 5 kap. 3 § socialförsäkringslagen framgår att den som lämnar Sverige skall anmäla det till försäkringskassan om vistelsen kan antas ha betydelse för rätten till förmåner enligt 2 eller 4 kap. socialförsäkringslagen. Anmälningsskyldighet kommer således att föreligga för den som avser att vistas i ett land utanför EES-området under mer än tre månader. Den som underlåter att fullgöra en sådan anmälningsskyldighet kan bli återbetalningsskyldig för det felaktigt erhållna beloppet.

5.5.1 Förhållandet till EG-rätten

Regeringens bedömning: Äldreförsörjningsstödet är en förmån som bedöms omfattas av förordningen (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen. Äldreförsörjningsstödet anses vara en sådan särskild icke avgiftsfinansierad förmån som avses i artikel 4.2 a förordningen (EEG) nr 1408/71 och som inte blir exportabel.

Utredningens bedömning: Utredningen bedömer att förordningen (EEG) nr 1408/71 inte blir tillämplig på äldreförsörjningsstödet, och anser att äldreförsörjningsstödet inte bör utformas som en exportabel förmån.

Remissinstanserna: SACO anser att stödet inte bör utformas som en exportabel socialförsäkringsförmån.

Skälen för regeringens bedömning: För att främja den fria rörligheten inom EU finns samordningsregler för personer som rör sig över gränserna eller som på annat sätt har anknytning till mer än ett EU-land. Sådana regler finns bl.a. i förordningen (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen. Det för trygghetsförmånerna karaktäristiska är att de utgör lagfästa rättigheter anknutna till någon av de grenar för social trygghet som anges i förordningen (EEG) nr 1408/71, t.ex. ålderdom. Vidare utbetalas de på grund av t.ex. anslutning till ett försäkringssystem och efter klart avgränsade villkor för rätt till förmånen. De ger sålunda den som berörs en rättsligt definierad ställning. Enligt regeringens bedömning uppfyller äldreförsörjningsstödet de kriterier som ställs på en social trygghetsförmån och stödet bedöms därför omfattas av förordning (EEG) nr 1408/71.

Huvudprincipen enligt förordningen (EEG) nr 1408/71 är att kontantförmåner vid bl.a. ålderdom som någon har förvärvat i ett medlemsland skall kunna betalas ut om den berättigade bor eller flyttar till ett annat medlemsland (export av förmån). Från denna huvudregel finns dock viktiga undantag dels för de minimiförmåner som är tillägg till pension och som enligt artikel 50 inte behöver exporteras, dels för de särskilda icke avgiftsfinansierade kontantförmåner enligt artikel 4.2 a som enligt artikel 10 a inte behöver exporteras. I båda fallen krävs att Ministerrådet enhälligt beslutar att förmånen får upptas i bilaga II a till förordningen (EEG) nr 1408/71 för att undantaget från exportkravet skall gälla. Enligt regeringens mening uppfyller äldreförsörjningsstödet de krav som ställs för att hänföra stödet till de särskilda icke avgiftsfinansierade kontantförmåner som inte behöver exporteras. Äldreförsörjningsstödet anses därför, på samma sätt som bostadstillägg till pensionärer, vara en sådan särskild icke avgiftsfinansierad förmån som avses i artikel 4.2 a förordningen (EEG) nr 1408/71. Äldreförsörjningsstödet skall därmed utbetalas endast till den som är bosatt i Sverige och endast om han eller hon uppfyller de övriga förutsättningarna för stödet. Däremot skall stödet betalas ut vid vistelse inom EU/EES-området på samma sätt som vid vistelse i Sverige, i likhet med vad som gäller för övriga bosättningsbaserade förmåner. Vem som anses vara bosatt i Sverige i socialförsäkringssammanhang regleras i 2 kap. socialförsäkringslagen (1999:799) och framgår ovan i avsnitt 5.2.

Av 5 kap. 3 § socialförsäkringslagen framgår att den som lämnar Sverige för en tid som kan antas ha betydelse för rätten till förmåner enligt 2 eller 4 kap. socialförsäkringslagen skall anmäla det till försäkringskassan. Bestämmelsen innebär att anmälningsskyldighet föreligger för den som lämnar Sverige för längre tid än ett år. Den som underlåter att fullgöra en sådan anmälningsskyldighet kan bli återbetalningsskyldig för det felaktigt erhållna beloppet.

5.6 Äldreförsörjningsstödet storlek

5.6.1 Nivån för äldreförsörjningsstödet

Regeringens förslag: Den stödberättigade skall genom äldreförsörjningsstödet dels tillförsäkras en skälig levnadsnivå, dels tillförsäkras medel att täcka de bostadskostnader som inte överstiger 5 700 kronor per månad för den som är ogift och 2 850 kronor per månad för den som är gift eller likställd med gift person. För boende i tvåbäddsrums i särskild boendeform skall en bostadskostnad som uppgår till högst 2 850 kronor per månad för var och en av de boende anses som en skälig bostadskostnad. Den skäliga levnadsnivån skall i likhet med vad som skall gälla vid beräkning av särskilt bostadstillägg till pensionärer m.fl. per månad motsvara en tolfedel av 1,294 gånger prisbasbeloppet för ogift respektive en tolfedel av 1,084 gånger prisbasbeloppet för gift och likställd med gift person. Med prisbasbelopp avses det prisbasbelopp som fastställs enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring. Äldreförsörjningsstödet motsvarar det belopp varmed den stödberättigades inkomster efter avdrag för skälig bostadskostnad understiger en skälig levnadsnivå, allt räknat per månad.

Utredningens förslag: Överensstämmer i stort med regeringens förslag. Utredningen föreslår dock en annorlunda konstruktion som innebär att även personer som inte kvalificerat sig för pension skulle ha rätt till BTP samt SBTP i de fall bostadskostnaderna är särskilt höga.

Remissinstanserna: *Riksförsäkringsverket* anser att nivån på stödet avspeglar en rimlig nivå då nivåerna ansluter till reglerna för det särskilda bostadstillägget. *Konsumentverket* anser att basbeloppsanknytning kan innebära att stödets nivå förlorar kopplingen till den verkliga kostnadsförändringen för hushållen, och att stödet i stället bör utgå från Konsumentverkets beräkningar av skäliga levnadskostnader.

Skälen för regeringens förslag: Utgångspunkten vid fastställande av den skäliga levnadsnivå som skall gälla för äldreförsörjningsstödet är att personer som beviljas stödet inte skall behöva ansöka om försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen, i dess lydelse enligt regeringens proposition 2000/01:80, för att klara sin grundläggande försörjning. För att undvika ett framtida beroende av försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen kan äldreförsörjningsstödet därför inte vara lägre än den riksnorm som fastställs i socialtjänstlagen. Riksnormen är dock avsedd för tillfälliga hjälpbehov och erbjuder endast en ganska knapp, om än skälig, levnadsnivå för dem med ett flerårigt behov av stöd. Begreppet skälig levnadsnivå för äldreförsörjningsstödet bör därför i stället relateras till en nivå som är rimlig för att tillförsäkra den enskilde en grundläggande försörjning under en längre tidsperiod.

Vid beräkning av det särskilda bostadstillägget till pensionärer (SBTP) har den skäliga levnadsnivån per månad föreslagits uppgå till en tolfedel av 1,294 gånger prisbasbeloppet för ensamstående och en tolfedel av 1,084 gånger prisbasbeloppet för gifta eller sammanboende. Syftet med SBTP är att tillförsäkra en pensionär en skälig levnadsnivå sedan en skälig bostadskostnad är betald, vilket som tidigare nämnts har stora likheter med syftet med äldreförsörjningsstödet. Den för SBTP fastställda skäliga levnadsnivån torde därför vara relevant även för äldreförsörjningsstödet. Denna nivå bedöms möjliggöra för äldre personer att kunna få sina behov tillgodosedda både vad gäller de nödvändiga vardagsutgifter som ingår i den schabloniserade riksnormen och för skäliga kostnader för hushållsel, hemförsäkring, läkarvård och läkemedel upp till högstkostnadsskyddet, viss tandvård samt skäliga kostnader för resor samt nyanskaffning av möbler och husgeråd. Att knyta an till en för äldre människor redan etablerad skälig levnadsnivå ger också administrativa fördelar och bidrar till en enhetlighet som ur rättvisesynpunkt är av vikt. Genom att knyta äldreförsörjningsstödet skäliga levnadsnivå till den prisbasbeloppsanknutna skäliga levnadsnivå som föreslagits i lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140) säkerställs även att nivån på äldreförsörjningsstödet kommer att följa den allmänna prisutvecklingen på samma sätt som är fallet inom pensionssystemet.

Mot bakgrund av vad som sagts ovan föreslås att den skäliga levnadsnivån, i likhet med vad som föreslagits vid beräkning av särskilt bostadstillägg till pensionärer, skall vara en tolfedel av 1,294 gånger prisbasbeloppet för den som är ogift (3 979 kronor/månad enligt gällande basbelopp) och en tolfedel av 1,084 gånger prisbasbeloppet för den som är gift (3 333 kronor/månad enligt gällande basbelopp). Vem som är att be-

trakta som gift respektive likställd med gift person framgår närmare av avsnitt 5.7.1 nedan.

Äldreförsörjningsstödet föreslås lämnas med det belopp varmed den stödberättigades inkomster efter avdrag för godtagbar bostadskostnad understiger en skälig levnadsnivå, allt räknat per månad.

I de fall den som är berättigad till äldreförsörjningsstöd har behov av ekonomiskt stöd utöver vad som tillgodoses inom äldreförsörjningsstödet, är han eller hon hänvisad till att söka ekonomiskt bistånd hos socialtjänsten. Införandet av äldreförsörjningsstödet medför således inte någon förändring av socialtjänstens yttersta ansvar för medborgarnas försörjning.

Bostadskostnader

Äldreförsörjningsstödet skall även tillförsäkra de sökande täckning för vissa bostadskostnader. Som tidigare nämnts har de som uppbär svensk allmän pension samt de som uppbär pension enligt lagstiftning i en stat som ingår i Europeiska unionen rätt till bostadstillägg till pensionärer (BTP) under vissa förutsättningar. Bostadstillägget utbetalas med 90 procent av bostadskostnaden upp till 4 500 kronor per månad för den som är ogift och 2 250 kronor per månad för den som är gift.

Om en pensionärs samlade inkomster efter avdrag för skälig bostadskostnad understiger en skälig levnadsnivå lämnas även särskilt bostadstillägg upp till den skäliga nivån enligt samma lag. Skälig bostadskostnad får inte överstiga 5 700 kronor per månad för den som är ogift och 2 850 kronor per månad för den som är gift. För de flesta pensionärer finns således en statligt garanterad miniminivå efter att hyran är betald. En mindre grupp bland dessa kan till följd av beräkningsreglerna ändå hamna på en så låg nivå att personen i fråga blir beroende av socialtjänstens försörjningsstöd. Detta beror på den tidigare beskrivna fiktiva inkomst som påförs pensionären vid beräkning av rätt till särskilt bostadstillägg i de fall grundpensionen inte uppgår till motsvarande folkpension och pensionstillskott.

De som helt saknar svensk pension eller EES-pension får varken bostadstillägg eller någon garanterad miniminivå efter att hyran är betald. I många fall finns inte heller andra inkomster av betydelse varför många blir långvarigt beroende av socialtjänstens försörjningsstöd.

Regeringen anser det inte vara rimligt att personer över 65 år som är bosatta i Sverige särbehandlas i denna utsträckning. Även personer som har en låg pension eller helt saknar pension bör därför tillförsäkras medel att täcka sina bostadskostnader så att de inte till följd av boendet blir beroende av försörjningsstöd.

Undersökningar har visat att de flesta som beräknas komma i fråga för äldreförsörjningsstödet har en bostadskostnad som väsentligt understiger den högsta godtagbara bostadskostnaden för särskilt bostadstillägg enligt förslaget till lag om bostadstillägg till pensionärer m.fl. dvs. 5 700 kronor per månad. Det kan emellertid inte uteslutas att en antal personer boende i särskild boendeform i nyproduktion har en förhållandevis hög bostadskostnad. Regeringen föreslår därför att även den som är berättigad till äldreförsörjningsstöd skall tillförsäkras medel att täcka de bostadskostnader som inte överstiger 5 700 kronor per månad för den

som är ogift och 2 850 kronor per månad för den som är gift och likställd med gift person. För boende i tvåbäddsrum i särskild boendeform skall en bostadskostnad som uppgår till högst 2 850 kronor per månad för var och en av de boende anses som en skälig bostadskostnad när andra än makar eller med dem likställda bor tillsammans.

5.6.2 Beräkningen av bostadskostnader

Regeringens förslag: I likhet med vad som föreslagits i lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140) skall följande gälla vid beräkning av bostadskostnader:

- Äldreförsörjningsstöd skall utges endast för den bostad där den stödberättigade har sitt huvudsakliga boende (permanentbostaden).
- För bostad i särskild boendeform skall äldreförsörjningsstöd utges endast för boende i lägenhet eller för boende i en- eller tvåbäddsrum.
- En stödberättigad som vistas eller bor i en särskild boendeform skall vara berättigad till äldreförsörjningsstöd för sin ursprungliga permanentbostad under högst sex månader från det att allmän försäkringskassa har bedömt vistelsen eller boendet i den särskilda boendeformen som stadigvarande.
- Äldreförsörjningsstöd skall inte lämnas för sådan bostadskostnad som fastställs med beaktande av den stödberättigades inkomst.
- För makar och med dem likställda skall bostadskostnaden, oavsett om den andre maken får äldreförsörjningsstöd, beräknas till hälften av deras sammanlagda bostadskostnad.

Utredningens förslag: Överensstämmer i stort med regeringens. Utredningen föreslår att bostadskostnaderna för olika former av boende bestäms enligt samma principer som grundar rätt till BTP.

Remissinstanserna: *Försäkringskassaförbundet* anser att försörjningsstöd för bostadskostnaderna skall bestämmas enligt samma regler som gäller för BTP. *Riksförsäkringsverket* anser att inkomstprövningen fullt ut skall följa reglerna för BTP.

Skälen för regeringens förslag: De regler för beräkning av bostadskostnader som föreslagits i lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140) bedöms även vara tillämpliga vid prövning av rätten till äldreförsörjningsstöd. Av den anledningen föreslås att samma regler används vid beräkning av bostadskostnader enligt lagen om äldreförsörjningsstöd. Det innebär följande. För makar och med dem likställda skall bostadskostnaden beräknas till hälften av deras sammanlagda bostadskostnad. Den stödberättigade kan få äldreförsörjningsstöd för kostnader för permanentboende i såväl hyresrätt, bostadsrätt som i egen fastighet. Även boende på sjukhem, i servicehus och gruppboende är exempel på boendekostnader som grundar rätt till äldreförsörjningsstöd. Dock lämnas äldreförsörjningsstöd för bostad i särskild boendeform endast för boende i lägenhet eller i en- eller tvåbäddsrum.

Äldreförsörjningsstöd lämnas för den bostad som den stödberättigade faktiskt bor i. Om den stödberättigade på grund av hälsoskäl inte kan bo kvar i sin permanentbostad utan i stället vistas eller bor i en särskild boendeform eller likartad inrättning, utges äldreförsörjningsstöd för den

ursprungliga permanentbostaden under högst sex månader. Fristen om sex månader räknas från det att allmän försäkringskassa bedömt vistelsen eller boendet i den särskilda boendeformen som stadigvarande.

Vidare föreslår regeringen att äldreförsörjningsstödet inte skall lämnas för sådan bostadskostnad som är bestämd utifrån den stödberättigades inkomst.

5.7 Inkomstprövningen

Regeringens förslag: Storleken av äldreförsörjningsstödet skall vara beroende av den stödberättigades, och om han eller hon är gift, även makens inkomst. I likhet med vad som föreslagits i lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140), BTPL, skall även för äldreförsörjningsstödet gälla att det för gifta personer, samt dem som är att anse som likställda med gifta personer, är makarnas samlade ekonomiska situation som skall avgöra rätten till äldreförsörjningsstöd. Makarnas inkomster respektive förmögenhet skall läggas samman och därefter fördelas med hälften på vardera maken.

Med inkomst avses den inkomst, för år räknat, som någon kan antas komma att få under den närmaste tiden.

Inkomsten skall beräknas enligt 21 § första stycket BTPL med det tillägget att särskilt bostadstillägg samt bostadsbidrag enligt lagen (1993:737) om bostadsbidrag också skall räknas som inkomst.

Utredningens förslag: Utredningen föreslår att försörjningsstöd till levnadsomkostnader skall lämnas efter en individuell behovsbedömning där sökandes samtliga inkomster beaktas i enlighet med den prövning som görs när rätten till socialbidrag prövas samt att försörjningsstöd till bostadskostnaderna samordnas med inkomstbegreppen i BTP-systemet. I övrigt hänvisar utredningen till de förslag till förändringar på området som lagts fram av BTP-utredningen (SOU 1999:52) och anser att inkomstprövningen avseende förvärvs- och kapitalinkomster bör preciseras närmare under den kommande beredningen.

Remissinstanserna: *Riksförsäkringsverket* förordar att äldreförsörjningsstödet inledningsvis skall schabloniseras och vara lika för alla och ligga på samma nivå som gäller vid beräkning av särskilt bostadstillägg till pensionärer m.fl. och att inkomstprövningen fullt ut ska följa reglerna för bostadstillägg till pensionärer. Begreppet samtliga inkomster bör förtydligas. Utredningens förslag till detaljutformning av regelverket innebär en delvis komplicerad handläggning som medför administrativt merarbete. Om utredningens förslag om behovsprövning bibehålls blir anknytningen till socialtjänstens administration av ekonomiskt bistånd större än till socialförsäkringsadministrationen och äldreförsörjningsstödet bör då administreras av kommunerna och inte av de allmänna försäkringskassorna. Om försäkringskassorna skall administrera stödet bör inkomstprövningen fullt ut följa reglerna i BTP. *Länsrätten i Örebro* anser att det måste klargöras vilket inkomstbegrepp som skall användas. *Försäkringskassan i Västra Götalands län* anser att det inte framgår av utredningens förslag vilka inkomster, pensioner m.m. som skall medräknas vid behovsprövningen.

Skälen för regeringens förslag: Äldreförsörjningsstödet är ett inkomstprövat ekonomiskt stöd som skall prövas utifrån sökandes totala ekonomiska situation. Som tidigare nämnts bör en person som saknar eller har otillräckliga pensionsförmåner, men ändå har en ekonomi som garanterar en skälig levnadsnivå, inte ha rätt till äldreförsörjningsstöd. Att helt schablonisera äldreförsörjningsstödet har av den anledningen inte varit en framkomlig väg. Inkomstprövningen innebär att rätten till äldreförsörjningsstöd är beroende av den stödberättigades eller båda makarnas inkomster och förmögenhet samt bostadskostnaden. Makar och registrerade partners har en inbördes lagreglerad underhållsskyldighet där det framgår att de var och en efter sin förmåga skall bidra till det underhåll som behövs för att deras gemensamma och personliga behov skall tillgodoses. Av den anledningen bör makars och registrerade partners inkomster räknas som gemensamma vid bedömningen av behovet av äldreförsörjningsstöd. Även två vuxna personer som lever tillsammans utan att de är gifta med varandra bedöms ingå i samma hushållsgemenskap, om de är folkbokförda på samma adress. Deras sammanlagda inkomster skall därför också ligga till grund för beräkningen av äldreförsörjningsstödet storlek. Med inkomst avses den inkomst, för år räknat, som någon kan antas komma att få under den närmaste tiden.

Inkomstprövningen föreslås i huvudsak ske enligt de regler som föreslagits i lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140), BTPL. Inkomstbegreppet enligt BTPL anknyter till det skatterättsliga inkomstbegreppet, med vissa tillägg. Som inkomst medräknas inkomst av tjänst, inkomst av näringsverksamhet samt inkomst av kapital. Därtill läggs 15 procent av förmögenhet överstigande 100 000 kronor per person. Barns förmögenhet och inkomster medräknas inte. Inkomst av tjänst och näringsverksamhet grundas på uppskattad inkomst för bidragsperioden. Uppgifter om förmögenhet och inkomst av kapital grundas på faktiskt inkomst per den 31 december året före bidragsperioden. Vid beräkning av förmögenhet bortses från värdet av sådan privatbostadsfastighet eller privatbostadsrätt som utgör den stödberättigades permanentbostad, samt skulder med säkerhet i denna. För sökande som har sin bostad i särskild boendeform skall detsamma gälla ifråga om värdet av privatbostadsfastighet eller privatbostadsrätt som utgör permanentbostad för den sökandes make. Vidare bortses från ett belopp om 175 000 kronor för den som fått ersättning enligt lagen (1999:332) om ersättning till steriliserade i vissa fall. De närmare reglerna om beräkning av förmögenhet framgår i avsnitt 5.7.2.

Vid prövning av rätt till äldreförsörjningsstöd skall även det särskilda bostadstillägget enligt BTPL samt bostadsbidrag enligt lagen (1993:737) om bostadsbidrag räknas som inkomst i den mån sådant har utbetalats.

Regeringens förslag: En stödberättigad som är gift men stadigvarande lever åtskild från sin make skall vid tillämpning av lagen om äldreförsörjningsstöd likställas med ogift person om inte särskilda skäl talar emot det. En stödberättigad som stadigvarande sammanbor med någon med vilken han eller hon har varit gift eller har eller har haft barn skall likställas med gift person. Om inte skäl visas för annat skall som likställda med gifta personer även anses två vuxna personer som lever tillsammans, utan att de är gifta med varandra, om de är folkbokförda på samma adress.

Utredningens förslag: Överensstämmer i princip med regeringens. Utredningen föreslår att makars och därmed likställdas inkomster och tillgångar bör betraktas som gemensamma när behovet av stöd provas eftersom de är skyldiga att efter förmåga bidra till den gemensamma försörjningen. Utredningen går däremot inte närmare in på vem som skall likställas med gift.

Remissinstanserna: *Haninge kommun* anser att reglerna för situationer där endast den ena maken finns i Sverige bör ses över.

Skälen för regeringens förslag: I den föreslagna lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140) finns reglerat vem som är att betrakta som gift respektive likställd med gift person. Vidare regleras vem som är att betrakta som likställd med ogift person. Dessa regler föreslås gälla även för äldreförsörjningsstödet. Det innebär bl.a. följande. Den som är gift men stadigvarande lever åtskild från sin make skall likställas med ogift person, om inte särskilda skäl talar mot det. I dessa fall skall den stödberättigades årsinkomst beräknas enbart med hänsyn till egen inkomst och förmögenhet. En stödberättigad som stadigvarande sammanbor med någon med vilken han eller hon har varit gift eller har eller har haft barn skall likställas med gift person. Dessutom likställs med gifta en vuxen person som lever tillsammans med en annan vuxen person, utan att de är gifta med varandra, om de är folkbokförda på samma adress, om inte skäl visas för annat. Av lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap följer redan att två personer av samma kön som registrerat partnerskap skall betraktas som makar.

Det finns situationer när två vuxna personer sammanbor då det inte är motiverat att betrakta dem som makar. Exempel på detta är när mor och son, syskon eller andra som är nära släkt bor tillsammans. I vissa fall kan även den ena personen anses som inneboende. Det får då ankomma på den stödberättigade att visa att det inte är fråga om ett samboförhållande. För att undvika att tillämpningen upplevs som stötande, bör det dock inte ställas alltför stora krav på den stödberättigade för att visa detta.

Regeringens förslag: Reglerna för beräkning av förmögenhet och om förmögenhetens betydelse för rätten till äldreförsörjningsstöd skall vara desamma som de regler som föreslagits vid beräkning av förmögenhet i samband med prövningen av rätten till bostadstillägg enligt den föreslagna lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140). Det innebär följande:

– Förmögenhet som beräknats med utgångspunkt i den förmögenhetsskatterättsliga lagstiftningen skall vid inkomstprövningen påverka rätten till äldreförsörjningsstöd. Vid bestämmande av inkomsten skall, utöver den på inkomstskatterättsliga grunder bestämda kapitalinkomsten, räknas in ett tillägg om 15 procent av nettoförmögenheten över 100 000 kronor för ensamstående stödberättigad och för vardera av makar.

– Vid beräkning av förmögenhet skall det dock bortses från privatbostadsfastighet eller bostadsrättslägenhet som utgör den sökandes permanentbostad. Detsamma gäller skulder i sådan egendom. För en stödberättigad som har sitt boende i särskild boendeform skall det gälla även beträffande privatbostadsfastighet eller bostadsrättslägenhet som utgör permanentbostad för den stödberättigades make.

Utredningens förslag: Utredningen föreslår att äldreförsörjningsstöd inte skall lämnas i det fall den enskildes förmögenhet, undantaget värdet av permanentbostaden, överstiger för gift 60 000 kronor och för ensamstående 75 000 kronor.

Remissinstanserna: *Riksförsäkringsverket* anser att äldreförsörjningsstöd skall kunna beviljas även om förmögenheten uppgår till visst belopp men att avkastningen på förmögenheten skall ingå i inkomstprövningen. *Försäkringskassaförbundet* anser att värdet av permanentbostaden bör räknas in, då förmögenhet över en viss nivå alltid bör disponeras innan samhällets inkomstprövade stöd kan bli aktuella. *Konsumentverket* anser att de av utredningen föreslagna fribeloppen bör värdesäkras genom att de knyts till någon form av index. *Integrationsverket* anser att de fastlagda fribeloppen slår hårt mot dem som avyttrat sitt permanentboende och mot dem som förvärvat arv samt att fribeloppen bör knytas till den allmänna försäkringens basbelopp. *Haninge kommun*, *Tyresö kommun* och *Lidköpings kommun* anser att nivån på förmögenhetsgränsen bör knyta an till de bedömningar som görs vid prövning av socialbidrag.

Skälen för regeringens förslag: Personer som kommer att bli aktuella för äldreförsörjningsstöd är en ålderskategori som lämnat förvärvsaktiv ålder och som endast i begränsad omfattning kan förväntas kunna påverka sin ekonomiska situation. Trots knappa omständigheter är det dock inte ovanligt att äldre människor lyckats spara ihop ett sparkapital. Ett sådant sparkapital har stor betydelse för äldres trygghet. Det ger också utrymme för att klara eventuella utgiftstoppar och förebygger därmed behov av att ansöka om ekonomiskt bistånd hos socialtjänsten. Det vore orimligt att kräva att äldre personer som redan lever på marginalen skall behöva använda hela sitt sparkapital innan de kan få äldreförsörjningsstöd. Om avräkning av inkomster skulle göras fullt ut skulle merparten dessutom behöva ansöka om ekonomiskt bistånd hos

socialtjänsten så snart oförutsedda utgifter uppkommer, vilket i sin tur skulle motverka syftet med reformen.

Då äldreförsörjningsstödet kan anses vara ett alternativ till socialtjänstens försörjningsstöd bedöms flertalet av dem som kommer att komma ifråga för stödet inte ha någon förmögenhet. I den mån den sökande faktiskt har det är det dock inte rimligt att helt bortse från detta vid prövning av rätten till äldreförsörjningsstöd. Regeringen föreslår därför att samma regler som föreslagits vid beräkning av förmögenhet i samband med prövningen av rätten till bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140) även skall tillämpas vid prövning av rätten till äldreförsörjningsstöd. Det innebär att den förmögenhet som är beräknad med utgångspunkt i den förmögenhetsskatterättsliga lagstiftningen bör ingå i inkomstprövningen och påverka rätten till äldreförsörjningsstöd. Vid inkomstprövningen skall därför ett tillägg om 15 procent av förmögenhet som överstiger 100 000 kronor för en ensamstående och med 100 000 kronor för vardera av makarna räknas in, utöver den på inkomstskatterättsliga grunder bestämda kapitalinkomsten.

Vid beräkning av förmögenhet skall dock bortses från privatbostadsfastighet eller bostadsrättslägenhet för vilken bidrag söks. Detsamma föreslås för skulder i sådan egendom. För stödberättigad som har sitt boende i särskild boendeform föreslås att det skall gälla även beträffande privatbostadsfastighet eller bostadsrättslägenhet som utgör permanentbostad för dennes make.

5.7.3 Uppgiftsskyldighet

Regeringens förslag: Banker och andra penninginrättningar skall på begäran lämna domstol, Riksförsäkringsverket eller den allmänna försäkringskassan uppgifter om namngiven person när det gäller förhållanden som är av betydelse för tillämpningen av lagen om äldreförsörjningsstöd.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: *Riksförsäkringsverket* tillstyrker utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag: För att pröva en ansökan om äldreförsörjningsstöd är försäkringskassan beroende av uppgifter dels från den sökande, dels sådana som kassan själv förfogar över. I de fall den sökande uppbär pension har kassan redan de för pensionsprövningen nödvändiga uppgifterna. Den sökande kan även vara berättigad till andra socialförsäkringsförmåner som kan påverka rätten till försörjningsstödet och som kassan har uppgifter om. Vid inkomstprövningen kan även uppgifter från banker och andra penningförvaltande inrättningar ha betydelse. Motsvarande bestämmelser om uppgiftsskyldighet för banker och andra penninginrättningar som finns för prövning av bostadstillägg enligt den föreslagna lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140) föreslås därför införas i lagen om äldreförsörjningsstöd. Försäkringskassan föreslås således få möjlighet att hämta in uppgifter från banker och andra penningförvaltande inrättningar som rör en namn-

5.8 Ansökan, beslut och utbetalning av äldreförsörjningsstöd

5.8.1 Ansökan om äldreförsörjningsstöd

Regeringens förslag: I likhet med vad som skall gälla vid ansökan om bostadstillägg enligt den föreslagna lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140) skall ansökan om äldreförsörjningsstöd göras skriftligt hos försäkringskassan och innehålla de uppgifter som är nödvändiga för bedömningen av den stödberättigades rätt till förmånen.

Uppgifter om faktiska förhållanden skall lämnas på heder och samvete av den stödberättigade och, om han eller hon är gift, av hans eller hennes make.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen anser dock att ansökan skall inlämnas personligen.

Remissinstanserna: *Riksförsäkringsverket* avstyrker förslaget om att ansökan skall lämnas in personligen. *Försäkringskassan i Stockholms län* och *Justitieombudsmannen* ställer sig tveksamma till det formella kravet att den enskilde måste infinna sig personligen hos myndigheten för att lämna in en ansökan. *Försäkringskassan i Västra Götalands län* anser att det bör övervägas om personligt besök skall vara nödvändigt för att få äldreförsörjningsstöd. *Försäkringskassaförbundet* anser att ansökan skall lämnas personligen.

Skälen för regeringens förslag: I likhet med vad som föreslås gälla vid ansökan om bostadstillägg enligt den föreslagna lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140) skall den som vill erhålla äldreförsörjningsstöd lämna in en skriftlig ansökan till försäkringskassan.

Uppgifterna i ansökan skall lämnas på heder och samvete. Ansökningshandlingarna bör utformas så att den sökande blir skyldig att uppge alla de inkomster och ersättningar som han eller hon är berättigad till oavsett om de är beviljade i Sverige eller kommer från ett annat land. Vidare skall samtliga tillgångar och skulder anges. Försäkringskassan bör upplysa om att den i sin utredning förbehåller sig rätten att närmare utreda om någon pensionsliknande förmån kan erhållas från ett tidigare hemland. Ansökningsblanketterna bör utformas så att de kan ligga till grund för både prövning av rätten till äldreförsörjningsstöd och rätten till bostadstillägg samt särskilt bostadstillägg, eftersom uppgifterna i allt väsentligt är desamma. Det bör också klart framgå att stödet endast lämnas vid bosättning i Sverige och att utlandsvistelse kan begränsa stödet.

I och med att äldre personer kommer att få sin försörjning tryggad genom ett äldreförsörjningsstöd som kan beviljas för en tidsperiod upp till ett år, i stället för genom socialtjänstens försörjningsstöd där ansökan görs månadsvis, kommer kontakten med den utbetalande myndigheten att minska väsentligt. Det innebär att den enskilde kommer att få färre till-

fällen att ställa frågor och skaffa sig information om det regelverk som styr utbetalningarna. Då målgruppen i huvudsak är äldre invandrare som kan ha bristande kunskaper i det svenska språket, ställer det särskilda krav på försäkringskassan att anpassa informationsinsatserna till denna personkategori. Försäkringskassan bör därför kontinuerligt säkerställa att de sökande har tillgodogjort sig den information som behövs och vid behov vara behjälplig vid ansökningsförfarandet. Det är viktigt att kassan vid behov anlitar tolk.

5.9 Utbetalning av äldreförsörjningsstöd

Regeringens förslag: Äldreförsörjningsstödet skall betalas ut månadsvis. Årsbeloppet skall avrundas till närmaste krontal som är delbart med tolv. Äldreförsörjningsstödet kan tidigast beviljas från och med ansökningsmånaden och för högst tolv månader i taget. För tid därefter krävs ny ansökan. Äldreförsörjningsstöd utges till och med den månad då den berättigade avlidit eller rätten till förmånen annars har upphört.

Vid utbetalning för förfluten tid till en stödberättigad, vars make fått äldreförsörjningsstöd för samma tid, skall stödet minskas på sådant sätt att det sammanlagda beloppet under denna tid motsvarar det äldreförsörjningsstöd som skulle ha betalats ut om det hade funnits beslut om båda stöden.

Förslaget till lag om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140) skall kompletteras med en regel om att bostadstillägg enligt den lagen oavsett bostadstilläggets storlek alltid skall betalas ut om äldreförsörjningsstöd betalas ut.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår dock att äldreförsörjningsstöd skall kunna utges för högst en månad retroaktivt om det finns särskilda skäl för detta. Utredningen föreslår vidare att äldreförsörjningsstöd på begäran av socialnämnden får betalas ut till annan lämplig person eller till socialnämnden om det föreligger synnerliga skäl.

Remissinstanserna: *Svenska Kommunförbundet* ifrågasätter om det är nödvändigt att inkomma med ny ansökan varje år samt ställer sig frågande till om det är nödvändigt att ompröva beslutet var tolfte månad och anser det önskvärt att finna andra former för att kontrollera boställningskravet. *Riksförsäkringsverket* anser att äldreförsörjningsstödet skall beviljas efter ansökan och avse en period om högst tolv månader. Där emot avstyrks utredningens förslag att äldreförsörjningsstödet skall kunna utbetalas för högst en månad retroaktivt. Även *Försäkringskassan i Västra Götalands län* avstyrker utredningens förslag att äldreförsörjningsstödet skall kunna utbetalas för högst en månad retroaktivt. *De handikappades Riksförbund* och *Handikappförbundens samarbetsorgan* anser att äldreförsörjningsstödet bör kunna beviljas för längre tid än 12 månader. *Stockholms stad* bifaller förslaget att äldreförsörjningsstödet skall kunna beviljas för högst tolv månader i taget, eftersom det minskar administrationen.

Skälen för regeringens förslag: Som tidigare nämnts skall äldreförsörjningsstödet tillförsäkra den berättigade en grundläggande försörjning under återstoden av livet. Med hänsyn till att det är fråga om äldre personer vars inkomster inte förändras på samma sätt som för förvärvsverkssamma personer torde behovet av att ompröva stödet till följd av ändrade inkomstförhållanden bli mycket begränsat. Efter att nivån på stödet fastställts kommer de ekonomiska förhållandena i regel att vara oförändrade. Mot denna bakgrund skulle äldreförsörjningsstödet i princip kunna betalas ut till den enskilde utan förnyad prövning. Det strider dock mot principerna för ett inkomstprövat försörjningsstöd. Både ekonomiska förutsättningar och familjeförhållanden kan förändras i ett längre tidsperspektiv. En kontinuerlig avstämning bör därför göras. Regeringen anser att en lämplig avvägning innebär att äldreförsörjningsstöd kan beviljas för högst tolv månader i taget. För tid därefter föreslås att ny ansökan krävs. Äldreförsörjningsstödet skall vidare betalas ut månadsvis. Årsbeloppet skall avrundas till närmaste krontal som är delbart med tolv.

Personer i den aktuella målgruppen som anser sig vara i behov av ekonomiskt stöd för sin livsföring kan när som helst under året komma in med en ansökan om såväl äldreförsörjningsstöd som ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen i dess lydelse enligt regeringens proposition 2000/01:80. Någon risk för att en person skall stå utan medel för sin försörjning kan därför inte anses föreligga. Regeringen anser med hänsyn till detta att det inte finns behov av att betala ut äldreförsörjningsstöd för tid före ansökningstillfället. Äldreförsörjningsstöd skall därför tidigast kunna beviljas från och med ansökningsmånaden.

När det gäller utbetalning av äldreförsörjningsstöd till annan än den stödberättigade har det i propositionen Sjukersättning istället för förtidspension (prop. 2000/01:96) föreslagits att motsvarande bestämmelse i lagen (1962:381) om allmän försäkring, 16 kap. 12 § om utbetalning till annan, skall upphöra att gälla den 1 januari 2003. Bestämmelsen har ansetts återspegla en äldre tids förhållanden och värderingar och inte längre fylla någon funktion. Regeringen anser att någon sådan regel inte heller bör införas i lagen om äldreförsörjningsstöd. Äldreförsörjningsstödet skall således endast betalas ut till den stödberättigade.

Äldreförsörjningsstödet föreslås utbetalas till och med den månad då den berättigade avlidit eller rätten till förmånen annars har upphört.

I likhet med vad som föreslagits gälla i lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140) bör vid utbetalning för förfluten tid till bidragsberättigad, vars make har uppburit äldreförsörjningsstöd för samma tid, beloppet minskas på sådant sätt att det sammanlagda beloppet under denna tid motsvarar det äldreförsörjningsstöd som skulle ha utbetalats om beslut om båda ersättningar hade förelegat samtidigt.

Enligt förslaget till lag om bostadstillägg till pensionärer m.fl. skall bostadstillägg som understiger 25 kronor per månad inte betalas ut. Om särskilt bostadstillägg ingår skall dock bostadstillägget alltid betalas ut eftersom det särskilda bostadstillägget är konstruerat på sådant sätt att förmånstagaren aldrig skall hamna på en inkomstnivå understigande en skälig levnadsnivå. Detsamma bör gälla även i de fall äldreförsörjningsstöd betalas ut. För att tillförsäkra detta skall ett tillägg göras i 24 § förslaget till lag om bostadstillägg till pensionärer m.fl. Om särskilt

bostadstillägg eller äldreförsörjningsstöd betalas ut skall därmed bostadstillägget oavsett dess storlek alltid betalas ut.

Prop. 2000/01:136

5.9.1 Anmälningsskyldighet

Regeringens förslag: Den stödberättigade skall, i likhet med vad som föreslagits i lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140) vara skyldig att utan oskäligt dröjsmål anmäla till försäkringskassan om hans eller hennes eller om makens inkomster väsentligt har ökat. Anmälningsskyldigheten skall inte gälla ökad inkomst av kapital eller ökning av förmögenhet. Den stödberättigade skall vidare utan oskäligt dröjsmål vara skyldig att till försäkringskassan anmäla om han eller hon byter bostad eller om boendeförhållandena ändras eller om han eller hon ingår äktenskap eller om äktenskapet upplöses.

Utredningens förslag: Överensstämmer i stort med regeringens.

Remissinstanserna: *Riksförsäkringsverket* tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Den som uppbär äldreförsörjningsstöd skall i likhet med vad som föreslagits i lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140) åläggas en anmälningsskyldighet vid ändrade förhållanden. Anmälningsskyldigheten omfattar väsentligt ökade inkomster för den stödberättigade eller dennes make, om han eller hon byter bostad eller om boendeförhållandena ändras eller om han eller hon ingår äktenskap eller om äktenskapet upplöses. När det gäller förändring av inkomst av kapital och förmögenhet under pågående bidragsperiod föreligger däremot inte någon anmälningsskyldighet. Det beror på att beräkningen av äldreförsörjningsstödet i dessa avseenden bygger på den faktiska inkomsten per den 31 december året före ansökningsåret. Förändring av inkomst av kapital och förmögenhet under löpande bidragsperiod påverkar inte rätten till och storleken av stödet.

I 5 kap. 3 § socialförsäkringslagen (1999:799) finns kompletterande regler om anmälningsskyldighet till försäkringskassan vid utlandsvistelse som kommer att gälla i ärenden om äldreförsörjningsstöd (se ovan i avsnitt 5.5 samt 5.5.1).

Som tidigare nämnts är det av vikt att försäkringskassan kontinuerligt säkerställer att de sökande har tillgodogjort sig den information som behövs i samband med ansökan. Det är särskilt viktigt att information ges om både anmälningsskyldigheten vid ändrade förhållanden och återbetalningsskyldigheten vid felaktigt erhållet stöd.

Regeringens förslag: Har den stödberättigade genom att lämna oriktiga uppgifter eller genom att underlåta att fullgöra en uppgifts- eller anmälningsskyldighet orsakat att äldreförsörjningsstöd har lämnats felaktigt eller med för högt belopp skall försäkringskassan besluta om att äldreförsörjningsstödet skall betalas tillbaka helt eller delvis. Detsamma skall gälla om äldreförsörjningsstöd i annat fall lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp och den som uppburit stödet har insett eller skäligen bort inse detta. Om det finns särskilda skäl får försäkringskassan helt eller delvis efterge krav på återbetalning. Om den stödberättigade enligt beslut av en allmän försäkringskassa är återbetalningsskyldig får avdrag på äldreförsörjningsstödet göras med skäligt belopp.

Utredningens förslag: Överensstämmer med regeringens.

Remissinstanserna: Riksförsäkringsverket tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Det finns regler om återbetalningsskyldighet både i lagen (1962:381) om allmän försäkring och i socialtjänstlagen (1980:620). Så bör även vara fallet vid utbetalning av äldreförsörjningsstöd. Har den stödberättigade genom att lämna oriktiga uppgifter eller genom att underlåta att fullgöra en uppgifts- eller anmälningsskyldighet orsakat att äldreförsörjningsstöd har lämnats felaktigt eller med för högt belopp skall försäkringskassan kunna besluta om återbetalning av äldreförsörjningsstödet. Detsamma bör gälla om äldreförsörjningsstöd i annat fall lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp och den som uppburit stödet har insett eller skäligen borde ha insett detta.

Försäkringskassan bör dock ha möjlighet att helt eller delvis efterge återbetalningsskyldigheten om det finns särskilda skäl. Vid prövningen bör kassan överväga om det belopp som skall återbetalas kan avräknas vid senare utbetalning. Eftersom det är fråga om ett grundläggande försörjningsstöd kan avräkning inte komma ifråga om det innebär att den enskilde blir ur stånd att klara sin försörjning. I de fall den enskilde obehörigen uppbär stöd med angivande av falska uppgifter är det möjligt att väcka åtal mot den misstänkte enligt brottsbalkens bestämmelser om t.ex. bedrägeri och samtidigt yrka återbetalning av obehörigen uppburet stöd.

5.10.1 Omprövning och ändring av äldreförsörjningsstöd

Regeringens förslag: Äldreförsörjningsstödet skall omprövas när något förhållande som bestämmer stödets storlek har ändrats. Äldreförsörjningsstödet får räknas om utan föregående underrättelse när en förmån som betalas ut av den allmänna försäkringskassan ändras. Det samma skall gälla vid ändring av pension enligt utländsk lagstiftning eller av avtalspension eller motsvarande ersättning som följer av kollektivavtal.

En ändring av äldreförsörjningsstödet skall gälla från och med månaden efter den när anledningen till ändringen uppkommit. En ändring av äldreförsörjningsstödet skall dock gälla från och med samma månad som den när anledningen till ändringen uppkom, om ändringen avser hela den månaden.

Utredningens förslag: Överensstämmer delvis med regeringens. Utredningen föreslår dock att omprövning inte kan ske till den enskildes nackdel.

Remissinstanserna: *Riksförsäkringsverket* tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Som tidigare nämnts kan både ekonomiska förutsättningar och familjeförhållanden förändras över tiden. Det är därför rimligt att äldreförsörjningsstödet omprövas enligt samma regler som föreslagits i lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140) när förhållanden som påverkar stödets storlek ändras. Omprövningen bör göras utan ansökan och får ske både när inkomsten ökar och när inkomsten minskar. Äldreförsörjningsstödet får omprövas utan föregående underrättelse när förmån som betalas ut av den allmänna försäkringskassan, t.ex. utgående pension, ändras. Det samma skall gälla för pension enligt utländsk lagstiftning, avtalspension eller motsvarande ersättning som följer av kollektivavtal. Grundprincipen är att en ändring av äldreförsörjningsstödet skall ske månaden efter den månad då förhållandena som påverkar bidraget har ändrats. Ett undantag finns dock, nämligen om de ändrade förhållandena avser hela månaden. Då skall ändringen av äldreförsörjningsstödet gälla från och med den månaden.

5.10.2 Överklagande m.m.

Regeringens förslag: Bestämmelserna i 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om omprövning, ändring och överklagande av försäkringskassas beslut och domstols beslut skall tillämpas i ärenden om äldreförsörjningsstöd.

Utredningens förslag: Utredningen föreslår att motsvarande bestämmelser som i lagen (1962:381) om allmän försäkring om överklagande skall införas i lagen om äldreförsörjningsstöd.

Remissinstanserna: *Riksförsäkringsverket* tillstyrker förslaget.

Skälen för regeringens förslag: De för försäkringskassan gängse reglerna om omprövning, ändring och överklagande av beslut enligt 20 kap. 10–13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring skall gälla även för äldreförsörjningsstödet. Bestämmelserna innebär bl.a. att ett beslut om äldreförsörjningsstöd får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Vid överklagande till kammarrätten krävs prövningstillstånd. Försäkringskassans beslut om äldreförsörjningsstöd skall gälla omedelbart om något annat inte föreskrivits i beslutet.

5.11 Övriga bestämmelser

Regeringens förslag: Följande bestämmelser i lagen (1962:381) om allmän försäkring skall tillämpas på äldreförsörjningsstödet.

17 kap 1 § om sammanträffande av förmåner,
 18 kap. 46–47 §§ om Riksförsäkringsverkets tillsyn,
 20 kap 2 a § om provisoriska beslut,
 20 kap. 3 § tredje stycket om indragning eller nedsättning,
 20 kap. 5 § om preskription,
 20 kap. 6 § första stycket andra meningen om förbud mot överlåtelse,
 20 kap. 8 § fjärde stycket om utredningsåtgärder,
 20 kap. 9 § om uppgiftsskyldighet.

Utredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens.

Remissinstanserna: *Riksförsäkringsverket* tillstyrker utredningens förslag.

Skälen för regeringens förslag: Äldreförsörjningsstödet handläggning skall i så stor utsträckning som möjligt samordnas med de bestämmelser som försäkringskassorna redan i dag tillämpar enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring och andra författningar. Regeringen anser att de angivna bestämmelserna skall tillämpas på motsvarande sätt i ärenden om äldreförsörjningsstöd. De angivna bestämmelserna är 17 kap. 1 § om sammanträffande av förmåner, 18 kap. 46 och 47 §§ om Riksförsäkringsverkets tillsyn, 20 kap. 2 a § om provisoriska beslut, 20 kap. 3 § tredje stycket om indragning eller nedsättning av ersättning, 20 kap. 5 § om preskription av bidrag, 20 kap. 6 § första stycket andra meningen om förbud mot överlåtelse av ersättning, 20 kap. 8 § fjärde stycket om utredningsåtgärder, 20 kap. 9 § om uppgiftsskyldighet för statliga myndigheter, arbetsgivare m.fl.

5.12 Sekretessfrågor

Regeringens bedömning: Uppgifter om enskilda personliga förhållanden kommer vid handläggningen av ärenden om äldreförsörjningsstöd att omfattas av sekretess enligt 7 kap. 7 § sekretesslagen (1980:100).

Utredningens förslag: Utredningen har föreslagit att ett tillägg skall göras i 7 kap. 7 § sekretesslagen (1980:100) som innebär att sekretess även gäller i ärenden enligt lagen om äldreförsörjningsstöd.

Remissinstanserna: *Riksförsäkringsverket* tillstyrker utredningens förslag.

Skälen för regeringens bedömning: Hos försäkringskassan gäller enligt 7 kap. 7 § sekretesslagen (1980:100) sekretess för uppgifter om enskilds personliga förhållanden vid handläggningen av bl.a. ärenden enligt lagstiftningen om allmän försäkring, allmän ålderspension, arbets-skadeförsäkring eller handikappersättning och vårdbidrag eller enligt lagstiftning om annan jämförbar ekonomisk förmån för enskild, eller enligt lagstiftning om läkarvårdsersättning eller ersättning för sjukvårdsgymnastik.

I de ursprungliga förarbetena till bestämmelsen angavs att genom uttrycket "annan jämförbar ekonomisk förmån" inbegreps sekretessen i ärenden enligt bl.a. lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag, lagen (1962:329) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension samt lagen (1975:380) om delpensionsförsäkring (prop. 1979/80:2 s. 189). Det angavs vidare att sekretessregleringen skulle komma att gälla även ärenden enligt annan då gällande eller framtida reglering av samma karaktär. I sammanhanget nämndes att även ärenden enligt lagen (1964:143) om bidragsförskott och lagen (1977:265) om statligt personskadeskydd omfattades av bestämmelsen.

Ovan nämnda lagar har i vissa fall ersatts av nya lagar med huvudsakligen samma syfte som den äldre regleringen. Ekonomiska förmåner enligt dessa nya lagar omfattas av uttrycket "annan jämförbar ekonomisk förmån" (jfr Regner m.fl. Sekretesslagen, s. 7:39 f.). Ytterligare ett exempel på ärenden som omfattas av sistnämnda uttryck är ärenden om bilstöd till handikappade och ärenden om underhållsstöd (jfr aa s 7:40).

Regeringen anser att äldreförsörjningsstödet är en sådan ekonomisk ersättning som faller under begreppet "annan jämförbar ekonomisk förmån för enskild". Någon lagstiftningsåtgärd för att tillförsäkra enskilda sekretess för uppgifter om deras personliga förhållanden vid handläggningen av ärenden om äldreförsörjningsstöd bedöms därför inte vara nödvändig.

6 Ikraftträdande och ekonomiska konsekvenser

6.1 Ikraftträdande

Lagen om äldreförsörjningsstöd föreslås samordnas med ikraftträdandet av den nya pensionsreformen och bör därför träda i kraft den 1 januari 2003.

6.2 Ekonomiska konsekvenser

Merkostnaden för att införa ett statligt äldreförsörjningsstöd beräknas till 96 miljoner kronor år 2003 och därefter 82 miljoner kronor per år.

Befintliga kostnader för socialbidrag beräknas uppgå till 635 miljoner kronor. Beloppet är baserat på faktiskt utbetalt socialbidrag 1998 för personer som är 65 år och äldre och som beräknas komma i fråga för äldreförsörjningsstödet. 1998 års belopp har uppräknats enligt Finansdepartementets KPI-prognos för år 2003. De befintliga kostnaderna föreslås finansieras dels genom en minskning av det riktade statsbidraget till kommunerna för flyktingmottagandet, dels genom en minskning av det generella statsbidraget till kommunerna. Merkostnaden föreslås finansieras genom medel antagna i 2001 års ekonomiska vårproposition (prop. 2000/01:100).

Det riktade statsbidraget

Genom att införa ett särskilt statligt försörjningsstöd för äldre personer som i dag erhåller långvarigt försörjningsstöd enligt socialtjänstlagen (1980:620) avlastas kommunerna motsvarande kostnader för personer som är 65 år eller äldre. För dem som omfattas av det kommunala flyktingmottagandet får kommunerna i dag ersättning av staten. Statsbidraget utbetalas i form av ett schablonbelopp för varje mottagen person och skall täcka kommunens genomsnittliga kostnader för svenskundervisning och försörjning under introduktionsperioden samt vissa andra merkostnader som följer av flyktingmottagandet. Cirka hälften av dem som kommer att få äldreförsörjningsstöd bedöms omfattas av det kommunala flyktingmottagandet. Den statliga schablonersättningen beräknas genomsnittligt täcka kostnaderna för de äldre under de 20 första månaderna. Därefter kan kommunerna återsöka de faktiska kostnaderna för utgivet socialbidrag och introduktionsersättning fram till tidpunkten då personerna i fråga blir svenska medborgare, lämnar landet eller avlider. När äldreförsörjningsstödet införs bör schablonersättningen för personer över 65 år minskas så att den fortsättningsvis endast täcker de kostnader som inte hänförs till försörjningen. Detta beräknas minska statens kostnader för nämnda schablonersättning med ca 20 miljoner kronor per år.

Den direkta statliga ersättningen till kommunerna för utbetalt bistånd enligt socialtjänstlagen (1980:620) till flyktingar över 65 år uppgick 1999 till ca 310 miljoner kronor. De totalt 330 miljoner kronor som på detta sätt frigörs inom anslaget 10:3 Kommunersättningar vid flyktingmottagande skall användas som delfinansiering av äldreförsörjningsstödet.

Nuvarande statsbidragsregler innebär att kommunerna återsöker utgivet socialbidrag kalenderårsvis i efterskott och att det ovan nämnda anslaget belastas året efter det att kommunernas kostnader uppstått. Konsekvensen av detta är att av de totalt 330 miljonerna, kan 20 miljoner kronor överföras år 2003 och 310 miljoner kronor överföras först år 2004. År 2003 överförs därför engångsvis 310 miljoner kronor från utgiftsområde 25, anslaget 91:2 Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting, till utgiftsområde 11.

Föreslagna förändringar medför behov av ändringar i Förordningen (1990:927) om statlig ersättning för flyktingmottagande m.m. Regeringen avser att återkomma med förslag till konkreta förändringar i ersättningsreglerna.

Då staten tar över försörjningskostnaderna för dem som kommer att omfattas av äldreförsörjningsstödet föreslås återstoden av de befintliga kostnaderna 305 miljoner kronor, finansieras genom en minskning av det generella statsbidraget till kommunerna.

Merkostnad

Eftersom äldreförsörjningsstödet skäligen levnadsnivå ligger på en högre nivå jämfört med den nivå som gäller för socialbidrag uppkommer en merkostnad. Därutöver beräknas de allmänna försäkringskassorna få en initial administrationskostnad på 21 miljoner kronor. När systemet väl är etablerat uppskattas administrationskostnaderna till cirka 7 miljoner kronor per år.

Sammanfattningsvis föreslås att äldreförsörjningsstödet finansieras genom att:

- 330 mkr överförs från Uo 8, anslag 10:3 till Uo 11, varav 20 mkr år 2003 och ytterligare 310 mkr år 2004.
- 305 mkr överförs från Uo 25, anslag 91:1 till Uo 11.
- 310 miljoner kronor överförs engångsvis år 2003 från anslaget 91:2, Uo 25 till Uo 11
- 75 mkr tillförs Uo 11.
- 21 mkr tillförs Uo 10 år 2003 och därefter 7 mkr per år.

7 Författningskommentar

7.1 Förslaget till lag om äldreförsörjningsstöd

Förslaget till lag om äldreförsörjningsstöd överensstämmer i stora delar med förslaget till lag om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (BTPL) som regeringen nyligen överlämnat till riksdagen (prop. 2000/01:140). Stödet skall administreras av försäkringskassorna och ha en likartad konstruktion och hantering som gäller för BTPL. Lagen om äldreförsörjningsstöd har därför endast kommit att omfatta de särbestämmelser som gäller för äldreförsörjningsstödet. I övrigt görs hänvisningar till angivna bestämmelser i BTPL som skall tillämpas på motsvarande sätt i ärenden om äldreförsörjningsstöd. Beträffande innebörden av dessa bestämmelser hänvisas till författningskommentaren till BTPL.

1 §

Lagen inleds med en hänvisning till socialförsäkringslagen (1999:799), SofL. Vissa för socialförsäkringarna generella bestämmelser, som är tillämpliga på bl.a. äldreförsörjningsstödet, finns i den lagen. I SofL anges de grundläggande villkoren för att en person skall vara försäkrad för förmåner enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller omfattas av de särskilda förmånslagar, till vilka bl.a. den nu föreslagna lagen om äldreförsörjningsstöd kommer att höra, och som hänförs till socialförsäkringarna. Bedömningen av om en person uppfyller grundvillkoren för att

ingå i den skyddade personkretsen skall således göras med tillämpning av bestämmelserna i SofL. Beträffande det närmare innehållet i SofL hänvisas till författningskommentaren till den lagen (jfr. prop. 1998/99:119).

Äldreförsörjningsstöd skall endast utges till den som är bosatt i Sverige. Ett tillägg skall göras i 3 kap. 2 § SofL så att äldreförsörjningsstödet hänförs till den bosättningsbaserade grenen av socialförsäkringarna. Se närmare i författningskommentaren till den ändringen, nedan i avsnitt 7.4. I SofL finns också bestämmelser om i vilka situationer en person skall anses bosatt i Sverige och således ingå i den personkrets som kan vara berättigad till äldreförsörjningsstöd. För att sådant stöd skall lämnas krävs därutöver att de materiella villkoren i denna lag är uppfyllda.

I SofL finns även bestämmelser om utbetalning av förmåner vid utlandsvistelse. 4 kap. 2 § SofL skall kompletteras med en särskild regel om att äldreförsörjningsstöd får utges om en vistelse utanför EES-området kan antas vara längst tre månader. Se närmare i författningskommentaren till den ändringen, nedan i avsnitt 7.3.

SofL innehåller även regler om handläggning av ärenden m.m. Bestämmelser om vilken försäkringskassa som är behörig att fatta beslut finns i 5 kap. SofL.

SofL innehåller även bestämmelser om anmälningsskyldighet till försäkringskassan vid vissa utlandsvistelser m.m.

2 §

Paragrafen behandlas i avsnitten 5.1 och 5.7.

Grunderna för rätten till äldreförsörjningsstöd framgår av *första stycket* av paragrafen. Att bosättning i Sverige är en förutsättning för rätt till äldreförsörjningsstöd framgår av 1 § genom hänvisningen till socialförsäkringslagen (1999:799).

Äldreförsörjningsstöd kommer att kunna utges först från och med den månad då den stödberättigade fyller 65 år. Den som före den månaden inte själv kan tillgodose sitt behov av försörjning kommer att vara hänvisad till socialtjänsten för prövning av rätt till ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen i dess lydelse enligt prop. 2000/01:80. Från och med den månad då personen fyller 65 år skall behovet i första hand tillgodoses genom äldreförsörjningsstöd.

Äldreförsörjningsstödet skall vara inkomstprövat. Rätten till äldreförsörjningsstöd och stödets storlek är beroende av den stödberättigades, och om han eller hon är gift, även makens inkomster. Vem som är att betrakta som gift samt likställd med gift framgår av avsnitt 5.7.1 ovan. Inkomstprövningen sker enligt särskilda regler som i stort anknyter till den inkomstprövning som föreslagits i lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140). Den närmare innebörden av inkomstprövningen framgår av 7 § förslaget till lag om äldreförsörjningsstöd, se nedan i författningskommentaren till den paragrafen.

Enligt *andra stycket* avses med inkomst den inkomst, för år räknat, som någon kan antas komma att erhålla under den närmaste tiden.

3 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.4.

Bestämmelsen innebär att äldreförsörjningsstöd endast utges om den stödberättigade tar ut samtliga sådana förmåner som han eller hon har rätt till i form av inkomstgrundad ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension, garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension eller bostadstillägg eller särskilt bostadstillägg enligt den föreslagna lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140). Det skall således inte vara möjligt att avstå från dessa förmåner och istället erhålla äldreförsörjningsstöd för samma tid.

4 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.6.

Paragrafen innehåller bestämmelser om äldreförsörjningsstödet nivå och innehåll. Äldreförsörjningsstödet skall enligt *första stycket* dels tillförsäkra den stödberättigade en skälig levnadsnivå, dels tillförsäkra den stödberättigade medel för att täcka en skälig bostadskostnad.

Andra stycket anger vad som avses med begreppet skälig levnadsnivå enligt lagen. Den skäliga levnadsnivån skall per månad motsvara en tolfedel av 1,294 gånger prisbasbeloppet för den som är ogift och 1,084 gånger prisbasbeloppet för den som är gift. Nivån är densamma som den som skall gälla för beräkning av särskilt bostadstillägg enligt den föreslagna lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140). Den skäliga levnadsnivån är fastställd med hänsyn till att de som är permanent beroende av äldreförsörjningsstöd kommer att vara det under en inte alltför kort tidsperiod utan möjligheter till annan försörjning. Nivåbestämningen innebär att äldreförsörjningsstöd aldrig kan lämnas med högre belopp än den del av prisbasbeloppet som lagen anger. Nivån för äldreförsörjningsstödet är beräknad att täcka de kostnader som ingår i riksnormen enligt socialtjänstlagen i dess lydelse enligt regeringens proposition 2000/01:80 samt därutöver skäliga kostnader för hushållsel, hemförsäkring, läkarvård och läkemedel upp till högkostnadsskydd, viss tandvård, resor och nyanskaffning av möbler och husgeråd. Utgångspunkten vid fastställande av nivån för äldreförsörjningsstöd har varit att personer som beviljas stödet inte skall behöva ansöka om ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen för sin grundläggande försörjning. I undantagsfall kan den sökande ha andra godtagbara kostnader än vad som ingår i äldreförsörjningsstödet eller ha särskilt höga kostnader för någon ingående post. I dessa fall är han eller hon hänvisad till att söka ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen. Det ankommer då på socialtjänsten att pröva om den sökande är i behov av bistånd enligt socialtjänstlagen för att uppnå en skälig levnadsnivå i socialtjänstlagens mening. Äldreförsörjningsstödet innebär således inte någon förändring av det yttersta ansvaret för medborgarnas försörjning enligt socialtjänstlagen.

I tredje stycket anges nivån för den högsta godtagbara bostadskostnaden, 5 700 kronor per månad för den som är ogift och 2 850 kronor för den som är gift. För boende i tvåbäddsrum i särskilt boende skall en bostadskostnad som för var och en av de boende uppgår till högst 2 850 kronor per månad anses som en skälig bostadskostnad. Denna regel blir tillämplig när andra än makar är bosatta i tvåbäddsrum i särskilt boende. Nivån överensstämmer med vad som skall gälla för beräkning av särskilt bostadstillägg enligt den föreslagna lagen om bostadstillägg till

pensionärer m.fl. För makar och med dem likställda skall bostadskostnaden beräknas till hälften av deras sammanlagda bostadskostnad. Detta innebär att den som är gift kan få äldreförsörjningsstöd för bostadskostnaden med högst 2 850 kronor och aldrig mer än halva verkliga bostadskostnaden. Vem som är att betrakta som gift respektive likställd med gift framgår ovan av avsnitt 5.7.1.

5 §

Vid tillämpningen av lagen om äldreförsörjningsstöd avses med prisbasbelopp det enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring fastställda prisbasbeloppet.

6 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.6.2.

Paragrafen anger att vissa bestämmelser i den föreslagna lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140) skall tillämpas på motsvarande sätt vid beräkning av godtagbara bostadskostnader för rätt till äldreförsörjningsstöd. Dessa bestämmelser innebär följande. Äldreförsörjningsstöd utges endast för kostnad för bostad där den stödberättigade har sitt huvudsakliga boende (permanentbostaden). För bostad i särskild boendeform utges äldreförsörjningsstöd endast för boende i lägenhet eller för boende i en- och tvåbäddsrumsrum. Den som vistas eller bor i en särskild boendeform eller i ett liknande boende har rätt till äldreförsörjningsstöd för sin ursprungliga permanentbostad under högst sex månader från det att försäkringskassan bedömt vistelsen eller boendet i den särskilda boendeformen som stadigvarande. Äldreförsörjningsstöd utges inte för sådan bostadskostnad som fastställts med beaktande av den stödberättigades inkomst.

Bestämmelsen har utformats i enlighet med vad *Lagrådet* föreslagit.

7 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.7.

Första stycket innehåller bestämmelser om hur den sökandes inkomster påverkar rätten till äldreförsörjningsstöd. Beräkningen av den stödberättigades inkomster skall ske enligt 21 § första stycket förslaget till lag om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140), BTPL. Vid beräkning av rätt till äldreförsörjningsstöd skall vidare även det särskilda bostadstillägget enligt 20 § BTPL samt bostadsbidrag enligt lagen (1993:737) om bostadsbidrag räknas som inkomst.

Som inkomst vid prövning av rätt till äldreförsörjningsstöd skall enligt 21 § första stycket BTPL således hänföras inkomster enligt 12 § första stycket 1–3 BTPL efter avdrag för skatt, inkomster som avses i 15–17 §§ BTPL samt bostadstillägg enligt BTPL. Därtill skall även särskilt bostadstillägg samt bostadsbidrag räknas som inkomst, om sådant utbetalats.

Av *andra stycket* framgår för den som är gift eller likställd med gift person att inkomsterna respektive värdet av förmögenhet skall beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda inkomster. Vem som är att betrakta som gift respektive likställd med gift framgår ovan av avsnitt 5.7.1.

8 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.6.1.

Paragrafen anger med vilket belopp äldreförsörjningsstöd skall utges. Den stödberättigade skall garanteras medel för att dels täcka sin faktiska boendekostnad, upp till den angivna högsta godtagbara nivån, dels tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Hänsyn skall därefter tas till de inkomster den stödberättigade har, beräknade enligt 7 §. Äldreförsörjningsstödet skall därefter motsvara mellanskillnaden mellan den garanterade nivån och de inkomster den stödberättigade har.

9 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.8.1.

Enligt *första stycket* lämnas äldreförsörjningsstöd från och med den månad då rätt till förmånen inträtt, dock tidigast från och med ansökningsmånaden. Det innebär, till skillnad mot vad som föreslås gälla för bostadstillägg och särskilt bostadstillägg enligt den föreslagna lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140), att äldreförsörjningsstöd inte kan utgå för tid före ansökningsmånaden.

Enligt *andra stycket* kan äldreförsörjningsstöd betalas ut under högst tolv sammanhängande månader. Därefter krävs en ny ansökan.

Av *tredje stycket* framgår att rätten till äldreförsörjningsstöd upphör månaden efter att den berättigade avlidit eller då rätten till stödet annars har upphört. Bestämmelsen motsvarar i sak 16 kap. 9 § lagen (1962:381) om allmän försäkring om när pensionsförmån upphör.

10 §

Paragrafen behandlas i avsnitt 5.9.

Enligt paragrafen skall äldreförsörjningsstöd betalas ut månadsvis. Årsbeloppet skall avrundas till närmaste hela krontal som är delbart med tolv.

11 §

Paragrafen hänvisar till regler i den föreslagna lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. (prop. 2000/01:140), BTPL, som skall tillämpas på motsvarande sätt i ärenden om äldreförsörjningsstöd. Beträffande tillämpningen av dessa regler hänvisas till författningskommentaren till den lagen.

Av 5 § BTPL framgår vem som är att betrakta som gift, likställd med gift person och likställd med ogift person vid tillämpningen av lagen om äldreförsörjningsstöd (bestämmelsen behandlas ovan i avsnitt 5.7.1).

22 § BTPL innehåller bestämmelser om vad en ansökan skall innehålla och var den skall lämnas (bestämmelsen behandlas ovan i avsnitt 5.8.1).

25 § BTPL reglerar utbetalning av bostadstillägg för förfluten tid (bestämmelsen behandlas ovan i avsnitt 5.9.).

Av 26 § BTPL framgår i vilka situationer den enskilde är anmälningsskyldig till försäkringskassan vid ändrade förhållanden. Sådan anmälningsskyldighet föreligger vid väsentligt ökade inkomster av vissa angivna slag, vid bostadsbyte eller ändrade boendeförhållanden eller om den stödberättigade gifter sig eller äktenskapet upplöses. Bestämmelsen är införd efter *Lagrådets* synpunkter. I 5 kap. 3 § socialförsäkringslagen (1999:799), SofL, finns kompletterande regler om anmälningsskyldighet

som blir tillämpliga i ärenden om äldreförsörjningsstöd. Detta framgår av hänvisningen i 1 § till SofL. Enligt 5 kap. 3 § SofL skall den som lämnar Sverige för en tid som kan antas ha betydelse för rätten till förmåner enligt 2 eller 4 kap. anmäla detta till försäkringskassan. Bestämmelsen innebär bl.a. att anmälningsskyldighet föreligger för den som lämnar Sverige för längre tid än ett år samt för den som avser att vistas i ett land utanför EES-området under mer än tre månader (bestämmelserna behandlas ovan i avsnitt 5.5, 5.5.1 och 5.9.1).

I 27 och 28 §§ BTPL finns bestämmelser om omprövning och ändring av bostadstillägg (bestämmelserna behandlas ovan i avsnitt 5.10.1).

I 29 § BTPL finns bestämmelser om uppgiftsskyldighet för banker och andra penninginrättningar (bestämmelsen behandlas i avsnitt 5.7.3).

30 och 31 §§ BTPL reglerar återbetalningsskyldighet och avdrag på bostadstillägg (bestämmelserna behandlas ovan i avsnitt 5.9.2).

12 §

I paragrafen anges att vissa bestämmelser i lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL) skall tillämpas på motsvarande sätt vid tillämpningen av lagen om äldreförsörjningsstöd.

Av 17 kap. 1 § AFL framgår bl.a. att socialnämnden från försäkringskassan får uppbära retroaktivt beviljad periodisk ersättning till den del den motsvarar vad socialnämnden sammanlagt har betalat ut till dennes samt hans makes och minderåriga barns försörjning för den tid som den retroaktiva ersättningen avser, om någon i väsentlig mån har fått sin försörjning genom ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen (1980:620).

I 18 kap. 46–47 §§ AFL finns bestämmelser om Riksförsäkringsverkets tillsyn.

20 kap. AFL innehåller bestämmelser om provisoriska beslut, om preskription av bidrag, om utredningsåtgärder, indragning och nedsättning av ersättning, om förbud mot överlåtelse av ersättning och om uppgiftsskyldighet. Dessa bestämmelser skall tillämpas även i ärenden om äldreförsörjningsstöd.

I 20 kap. 10–13 §§ AFL finns bestämmelser om omprövning, ändring samt överklagande av beslut som skall tillämpas i ärenden om äldreförsörjningsstöd.

7.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.

24 §

Paragrafen skall kompletteras med att bostadstillägg enligt förslaget till lag om bostadstillägg till pensionärer m.fl. oavsett bostadstilläggets storlek alltid skall betalas ut om äldreförsörjningsstöd betalas ut. Ändringen är en följd av att propositionerna Reformerade regler för bostadstillägg till pensionärer m.fl. och äldreförsörjningsstöd inte lämnats samtidigt.

7.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:000) om
ändring i socialförsäkringslagen (1999:799)

Prop. 2000/01:136

4 kap.

2 §

Paragrafen anger utgivande av bosättningsbaserade förmåner vid vistelse utanför EES-området. Enligt *första stycket* får sådana förmåner endast utges om utlandsvistelsen kan antas vara längst sex månader. Första stycket skall kompletteras med en bestämmelse om att äldreförsörjningsstödet endast får utges om utlandsvistelsen kan antas vara längst tre månader. Bedömningen av utlandsvistelsens längd skall göras i samband med utresan. Bedöms vistelsen vara längre än tre månader kan äldreförsörjningsstöd inte utges under utlandsvistelsen.

7.4 Förslaget till lag om ändring i lagen (2001:000) om
ändring i lagen (2001:000) om ändring i
socialförsäkringslagen (1999:799)

3 kap.

2 §

I paragrafen anges den lagstiftning utanför lagen (1962:381) om allmän försäkring om bosättningsbaserade socialförsäkringsförmåner som en i Sverige bosatt person omfattas av. Äldreförsörjningsstödet skall utgöra en bosättningsbaserad socialförsäkringsförmån och skall därför förtecknas i paragrafen.

7.5 Förslaget till lag om ändring i inkomstskattelagen
(1999:1229)

Äldreförsörjningsstödet skall, på samma sätt som gäller för ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen (1980:620) och bostadstillägg till pensionärer m.fl., vara en skattefri ersättning. Inkomstskattelagen skall kompletteras med en sådan regel.

Hösten 1997 fick jag regeringens uppdrag att se över vissa frågor om socialtjänstlagen, dess uppgifter och tillsynen över den. Mot bakgrund av de lagändringar och organisatoriska eller ekonomiska förändringar som skett i samhället under 1990-talet skulle förslag lämnas om bl.a. lagens struktur och konstruktion, sambandet mellan socialbidrag och övriga trygghetssystem, socialtjänstens finansiering och tillsynen över socialtjänsten.

Genom tilläggsdirektiv utvidgades uppdraget till att även lämna förslag till hur den ekonomiska tryggheten för vissa äldre invandrare ska utformas. Vidare uppdrog regeringen i december 1998 åt utredningen att överväga en tydligare reglering av anhörigstödet och att analysera effektiviteten i tillsynen av vård, service och stöd till psykiskt störda.

Som stöd i utredningsarbetet har förutom sekretariatet funnits sakkunniga och experter. Flera departement, myndigheter och intresseorganisationer har varit representerade. Till största delen råder enighet om de förslag som läggs. I vissa delar har dock särskilda yttranden lämnats.

Grundläggande principer för socialtjänsten

Översyn av socialtjänstlagen och socialtjänstens uppgifter har skett med utgångspunkten att grundläggande målsättningar och värderingar för socialtjänsten ska ligga fast. Detta anges i direktiven. Det gäller principerna om helhetssyn, det förebyggande perspektivet och att den enskildes resurser ska tas tillvara. Men förutsättningarna för kommunala verksamheter är i dag annorlunda än när förarbetena till socialtjänstlagen (1980:682) utarbetades. Det gäller såväl ansvarsfördelning som organisatoriska och ekonomiska förhållanden. Med hänsyn till detta har utredningen funnit skäl att närmare analysera begreppet helhetssyn, som har varit ett centralt begrepp när vårdsektorn successivt har reformerats.

När socialtjänstreformen genomfördes i början av 1980-talet innebar helhetssynen ett uppbrott från den traditionella socialvårdens arbetsmetoder med dess uppdelning på olika funktioner. Helhetssynen innebär att en individs totala situation och omgivning ska beaktas i skilda behandlings- och servicesammanhang. För att underlätta ett sådant förhållningssätt skulle huvudansvaret för socialtjänsten ligga på en nämnd. Socialtjänstens indelning i verksamhetsnivåer – individinriktade, allmänt inriktade och strukturinriktade insatser – var också ett uttryck för det inflytande helhetssynen hade, liksom socialtjänstlagens karaktär av ramlag.

Sedan år 1992 har kommunerna stor frihet att själva utforma sin nämnd- och förvaltningsorganisation. Det är t.ex. inte längre obligatoriskt att ha en socialnämnd. Att ansvarsfördelningen mellan landsting och kommuner förändrats under 1990-talet har också bidragit till organisatoriska förändringar. Helhetssynen som organisatorisk princip har därför inte samma tyngd som tidigare.

Trots detta är utredningen av den uppfattningen att en helhetssyn med fokus på den enskildes behov fortfarande är en grundläggande utgångspunkt för det sociala arbetet. Socialtjänsten ska ha ett brett perspektiv på enskilda människors situation, problem och resurser. Det gäller att förstå den enskildes situation i förhållande till det sammanhang och den omgivning som han eller hon ingår i eller är en del av. De stödinsatser som behövs ska också ges på sådant sätt att den enskilde kan ta tillvara och utveckla sina egna resurser. Principen om att ta tillvara den enskildes egna resurser äger alltså fortfarande stor giltighet liksom principen om det förebyggande perspektivet i socialt arbete.

Socialtjänstlagens struktur och konstruktion

Under utredningsarbetet har socialtjänstlagens struktur och konstruktion ingående diskuterats och analyserats. Den slutsats utredningen kommit fram till är densamma som socialtjänstkommitténs (SOU 1994:139), nämligen att socialtjänstlagens grundläggande struktur och konstruktion inte bör förändras.

Dess grundläggande karaktär av ramlag ska alltså behållas. De främsta skälen för detta är att den öppna karaktären på bestämmelser i en sådan lag ger utrymme för att anpassa tillämpningen av den till såväl omständigheterna i det enskilda fallet som till samhällsutvecklingen och huvudmannens inflytande.

Men socialtjänstlagen är ingen renodlad ramlag. Den innehåller också bestämmelser som är mer styrande och formella till sin karaktär. Att ha sådana bestämmelser i en ramlag har ibland ifrågasatts med hän visning till det kommunala självbestämmandet. Behov från regeringens och riksdagens sida att särskilt framhålla och genomdriva en viss viljeinriktning eller skapa ett särskilt skydd för vissa personer eller värden kommer dock alltid att finnas. Men också detta är uttryck för den demokratiska process som kommer till uttryck i lagstiftningen. Det bör inte i sig ge anledning till att överge ramlagstekniken och de fördelar den ger så länge inslagen av detaljerad styrning är begränsad. En ramlag för socialtjänsten som anger övergripande ambitioner och mål för vissa verksamheter i socialtjänsten och stödet till vissa grupper i samhället är alltså enligt socialtjänstutredningen att föredra framför en detaljreglering. En sådan lag ger möjligheter att anpassa tillämpningen efter lokala behov och förutsättningar. Men det finns också nackdelar såsom att lagen tillämpas på olika sätt, dvs. med bristande likvärdighet, i skilda delar av landet. En aktiv tillsyn, uppföljning och utvärdering kan motverka och utjämna sådana nackdelar.

En särskild lag om socialbidrag

En förändring i socialtjänstlagens konstruktion bör ändå göras. Socialbidragshandlingen ska visserligen även fortsättningsvis vara en del av socialtjänstens verksamhet, men utredningen föreslår att bestämmelserna om ekonomiskt bistånd i form av socialbidrag lyfts ut ur socialtjänstlagen och regleras i en särskild lag om socialbidrag.

Det främsta skälet för ett sådant förslag är att socialbidraget under 1990-talet mist sin karaktär av tillfälligt ekonomiskt stöd. Antalet personer som är långvarigt beroende av socialbidrag har flerdubblats under detta decennium. Oberoende av konjunkturläget tyder också utvecklingen på att fler människor än för ett tiotal år sedan kommer att vara beroende av socialbidrag för mer varaktiga behov. Socialbidraget kan då också förväntas få en svagare koppling till renodlade sociala problem, medan dess koppling till bristande fotfäste på arbetsmarknad eller utbildning förstärks. Det blir alltså människors försörjningsproblem som står i fokus. Mer generella lösningar som alternativ till socialbidrag torde åtminstone på kort sikt anses alltför kostsamma för att vara reella alternativ.

Många verksamhetsföreträdare har länge förespråkat att socialbidraget organisatoriskt skiljs ut från övrigt socialt arbete. Detta är också vanligt i länder utanför Norden.

Kravet på helhetssyn är inget hinder för en särskild lag om socialbidrag. Det är viktigt att slå fast att de grundläggande värderingar, som gäller för socialtjänstens arbete och som kommer till uttryck i socialtjänstlagens portalparagraf, fortfarande ska ha giltighet för socialbidraget. Dessutom föreslås en övergripande bestämmelse, som anger målinriktningen för lagens tillämpning.

Socialbidraget är och ska vara det yttersta ekonomiska skydds nätet för medborgarna. En viktig uppgift för socialtjänsten är att i nära samverkan med arbetsmarknadsmyndigheter och försäkringskassor stödja enskilda att efter förmåga ta ansvar för sin och sin familjs försörjning. Socialbidraget ska träda in när det inte finns några andra möjligheter till försörjning. Denna princip upprätthålls i dag genom kravet på individuell behovsprövning. Den fyller väl sin funktion och ska gälla också framöver.

Den individuella behovsbedömningen har i vissa fall uppfattats om åldersrelaterad. Exempelvis finns det skäl att ha en särskilt restriktiv hållning vad gäller socialbidrag till ungdomar. Samhällets insatser för unga människor bör koncentreras på områden som stödjer positiva attityder till och ger möjligheter till egenförsörjning.

Bestämmelserna för socialbidraget föreslås utformas som rättighetsbestämmelser. Beslut om socialbidrag ska alltså kunna överklagas med förvaltningsbesvär. Detta är i huvudsak fallet redan i dag och gäller även för socialförsäkringsförmåner.

Begränsningen till socialbidrag för akut tandvård upphör. Det ska vara möjligt att få socialbidrag också för annan tandvård.

En samlad lag om vård och omsorg fordrar en särskild översyn

Äldreomsorg är inget entydigt begrepp. Det används ibland för att beteckna de sociala insatser för äldre som ryms i socialtjänstlagens reglering. Men det är också ett samlande begrepp för olika insatser i form av vård och omsorg som ges till äldre. Det omfattar då både allmänna och individinriktade insatser och såväl sociala som medicinska insatser. I denna betydelse är äldreomsorgen en verksamhet som regleras av två lagar, socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen. Att samla de

bestämmelser som i dag reglerar äldreomsorgen i en särskild vård- och omsorgslag har i olika sammanhang framförts som ett alternativ. Under utredningsarbetet har möjligheterna till en sådan lag analyserats. Men socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen har principiellt olika strukturer och konstruktioner. En förändring i riktning mot en särskild vård- och omsorgslag är en så komplex och omfattande förändring att den fordrar en särskild översyn.

Ändringar i och omredigering av socialtjänstlagen

I socialtjänstlagen regleras socialnämndens (motsvarande) uppgifter i samma omfattning som tidigare med undantag av behovet av ekonomiskt stöd till grundläggande försörjning. Ekonomiskt stöd till vård- och behandlingsinsatser ska alltså prövas enligt socialtjänstlagen. Några förändringar när det gäller socialtjänstens uppgifter att verka för att människor ska ha goda levnadsförhållanden och svara för enskildas behov av upplysningar, råd, stöd, omsorg och vård föreslås i princip inte. Likaså kvarstår bestämmelserna som reglerar omsorg om barn och ungdomar, äldre och personer med funktionshinder och åtgärder för missbrukare. Däremot behöver socialtjänstlagen redigeras om. Detta är en följd av såväl denna utrednings förslag om regleringen av socialbidraget och vissa preciseringar i socialtjänstlagen som tidigare ändringar som gjorts i lagen under årens lopp.

Rättssäkerheten för den enskilde förstärks

I socialtjänstlagen införs en bestämmelse om att den enskilde som har behov av stöd och hjälp, service, vård, omsorg och behandling ska ha rätt till bistånd om behovet inte kan tillgodoses på annat sätt. Det råder också stor samstämmighet om att frågor om enskilda människors rättssäkerhet ska väga tungt. Hur den enskildes rättssäkerhet ska utformas finns det dock skilda uppfattningar om, vilka också varierar över tid, mellan olika samhällssektorer och mellan skilda politiska uppfattningar. Hur rättssäkerheten kommer till uttryck beror slutligen alltid på vilka avvägningar som görs mellan skilda intressen och viljor.

Den prövning och analys som skett inom utredningens ram leder fram till ställningstagandet att den enskildes ställning inom socialtjänsten måste få ett särskilt skydd. Även om lagens materiella bestämmelser är ett skydd i sig för den enskilde, är det inte alltid verkningsfullt i det individuella fallet för att hävda lagens mening mot det offentliga. Det ska därför i alla situationer finnas en möjlighet för enskilda att kunna överklaga biståndsbeslut genom förvaltningsbesvär. För detta talar särskilt att socialtjänsten vänder sig till människor, som av olika skäl kan ha svårt att hävda sin rätt i den offentliga debatten.

– och ska vara lika för alla

Socialtjänstlagen ska alltså innehålla en bestämmelse av rättighetskaraktär för att tillgodose enskildas behov av insatser. Alla medborgare som berörs av lagen ska då också ha samma skydd och rätt

till stöd. Utredningen kan inte finna några skäl vare sig för att utmönstra några individers behov av stöd och hjälp bara för att de hänförs till någon särskild grupp eller för att ha olika regler för olika slags insatser.

Prop. 2000/01:136
Bilaga 1

Genom stödet ska den enskilde tillförsäkras en skälig levnadsnivå

Nivån på biståndet har kopplats till begreppet skälig levnadsnivå. Men med ledning av detta begrepp ska inte bara nivån på biståndet, utan också vilken form av insats som kan komma i fråga, bestämmas. Det är inte möjligt att tydligt skilja nivån från innehållet utan att den skäliga levnadsnivån blir ett uttryck också för kvaliteten i insatsen och för vilken ambitionsnivå som kan anses vara rimlig i varje enskilt fall mot bakgrund av rättighetsbestämmelsens syfte.

En bestämmelse av detta slag, dvs. att tillförsäkra den enskilde en skälig levnadsnivå, ska kunna användas även om förutsättningarna förändras genom samhällsutvecklingen. Över tiden ändrade ekonomiska och andra förutsättningar, liksom metodutveckling, som medför ändrade arbetsformer, kräver en generell utformning som tillåter en flexibel uttolkning och användning. Även om nackdelarna med en såväl till nivå som innehåll allmänt hållen bestämmelse är kända ser utredningen i dag inget bättre alternativ för att säkerställa den enskildes behov av stöd än en i lag föreskriven individuell rätt till insats för livsföringen i vissa fall.

Rättigheter och de kommunala resurserna

Både den nya lagen om socialbidrag och den reviderade socialtjänstlagen innebär utökade möjligheter att överklaga för den enskilde.

För båda lagarna ska enligt utredningens uppfattning gälla att det i det enskilda fallet ska tas rimliga hänsyn till kommunens resurser. Ekonomiska restriktioner är ett legitimt intresse som ska få vägas in vid beslut om bistånd.

Stödet för anhöriga/närstående förtydligas i socialtjänstlagen

I samband med att vissa förändringar gjordes i socialtjänstlagen år 1998 infördes en ny bestämmelse om stöd för anhöriga som vårdar närstående som är långvarigt sjuka, gamla eller funktionshindrade. Detta skedde genom ett tillägg i den paragraf (5 § SoL), som reglerar socialtjänstens uppgifter. Anhöriga och andra närstående gör omfattande och mycket betydelsefulla insatser vid vården av äldre och sjuka personer. Att stödja dem i detta arbete är så viktigt att det bör vara en särskilt reglerad skyldighet för kommunen att göra det. Utredningen föreslår att detta sker genom att en ny paragraf införs i socialtjänstlagen, där skyldigheten förtydligas.

Målet för anhörigstödet är enligt utredningens mening trehövdad. Det första handlar om att visa anhörigvårdarna samhällets uppskattning, det andra är att medverka till anhörigvårdarens livskvalitet trots deras vårdåtagande och det tredje är att förebygga utbrändhet. I detta sammanhang är det viktigt att framhålla att skyldigheten för kommunerna att ge stöd inte får bli eller upplevas som krav på anhöriga. Det får heller inte

innebära att personer med behov av vård och omsorg känner krav på att ta emot vård av anhöriga. Ömsesidigheten i förtroendet vårdtagare – vårdgivare kan inte nog betonas.

Prop. 2000/01:136
Bilaga 1

Särskilda stimulansmedel för att främja metodutvecklingen i det sociala arbetet

Tidiga insatser i form av social rådgivning och personligt stöd är centrala inslag i ett effektivt och framgångsrikt socialt arbete. Det är viktigt att regering och riksdag främjar en fortsatt metodutveckling inom detta område. Detta kan ske genom att Socialstyrelsen får i uppdrag att fördela särskilda stimulansmedel.

Begreppet skälig levnadsnivå fyller väl sin funktion

Utredningsuppdraget har omfattat uppgiften att analysera begreppet skälig levnadsnivå och då behandla frågan om det med hänsyn till den enskildes rättssäkerhet är möjligt att ge kommunerna mer utrymme för lokalt anpassade lösningar.

Begreppet skälig levnadsnivå avser innehåll och nivåer för alla former av bistånd, inte bara det ekonomiska. Socialnämnden kan utfärda rekommendationer eller riktlinjer till vägledning vid biståndsbedömningar om vad som i den egna kommunen är att betrakta som skälig levnadsnivå. Detta gäller med undantag av de preciseringar som gäller för försörjningsstödet. Men begreppets grundläggande betydelse anges i socialtjänstlagens portalparagraf. Oavsett vilka riktlinjer som finns måste en prövning av rätten till bistånd i varje enskild fall alltid ske utifrån den enskildes behov.

En rättsvetenskaplig undersökning av begreppet skälig levnadsnivå inom socialtjänstlagen och motsvarande begrepp i LSS har nyligen presenterats. Efter att ha gått igenom Regeringsrättens domar konstaterar författaren att det från början vaga begreppet skälig levnadsnivå har preciserats genom domstolens avgöranden när det gäller socialbidrag men inte för andra former av bistånd. Utredningens slutsats efter en samlad analys är att lagen i sin nuvarande utformning ger kommunerna ett betydande utrymme för lokalt anpassade lösningar. I detta måste också ligga att domstolarna i valet mellan olika instanser ska ha att väga in kostnadsaspekter när biståndsinsatser vägs mot varandra.

Försörjning

Sambandet mellan socialbidraget och övriga trygghetssystem ska, enligt direktiven, analyseras utifrån övergripande förändringar i samhället under 1990-talet, särskilt när det gäller förändringar i de statliga transfereringarna. Dessutom ska förslag lämnas om hur individ- och familjeomsorgen kan förändras så att den bättre stämmer överens med den avsedda funktionen att främst stödja enskilda med ett individuellt bistånd som är föranlett av tillfälliga sociala eller ekonomiska problem.

Förslagen får inte medföra att de sammantagna offentliga åtagandena utökas. Om detta även avser kostnader bör noteras att utredningen inte kunnat lägga förslag som, utan kostnadskonsekvenser för den offentliga sektorn, påtagligt minskar socialbidragsberoendet. Detta beror i huvudsak på socialbidragets kostnadseffektivitet genom dess träffsäkerhet och den individuella behovsprövningen.

Socialbidraget under 1990-talet – en försörjningskälla

Under 1990-talets första sju år fördubblades kostnaderna, i reala termer, för socialbidraget. Under samma tidsperiod mer än fördubblades den andel hushåll som under flera år var beroende av socialbidrag. Socialbidraget fungerar därmed inte längre enbart som ett yttersta skyddsnät, utan har stor betydelse för många människors försörjning. Den huvudsakliga förklaringen till detta är utvecklingen på arbetsmarknaden med hög arbetslöshet särskilt bland nya invandrare och ungdomar. Att många bland dem inte lyckades etablera sig på arbetsmarknaden medförde i sin tur att de inte omfattades av de försäkringar som byggts upp till skydd för den enskilde vid arbetslöshet och sjukdom.

Den offentliga sektorns svaga budgetssituation till följd av problemen i den svenska ekonomin i början av 1990-talet bidrog också till att socialbidragskostnaderna ökade. Staten tvingades bl.a. sänka nivåerna i socialförsäkringssystemet samtidigt som kommunerna ökade brukaravgifterna, särskilt inom barnomsorgen. Till detta kom att skattepolitiken lades om i början av 1990-talet. Växlingen från direkt till indirekt beskattning kom att missgynna hushåll med låga inkomster.

Det förtjänar att påpekas att utvecklingen med ökade socialbidrag brutits under de senaste två åren. Kostnaderna för socialbidrag var en miljard kronor lägre år 1998 jämfört med år 1997. Detta beror främst på den förbättrade arbetsmarknaden, men kommunernas möjligheter att kräva deltagande i kompetenshöjande åtgärder kan också haft en viss inverkan.

Av samstämmiga uppgifter från kommunföreträdare är det unga människor med förhållandevis goda förutsättningar som fatt arbete, medan många andra är fortsatt beroende av socialbidrag för sin försörjning. Detta gäller särskilt gruppen nya invandrare.

Ett långvarigt beroende av socialbidrag riskerar att påverka den enskildes motivation och förmåga att försörja sig själv. Om det ekonomiska utbytet av arbete uteblir genom höga marginaleffekter eller om den enskildes kunskaper och färdigheter inte utnyttjas ökar risken att den enskilde anpassar sig till ett liv utanför arbetsmarknaden.

Oroande i detta sammanhang är att många barnfamiljer är långvarigt beroende av socialbidrag. År 1996 levde 120 000 barn i sådana familjer. Hur deras självbild och attityder påverkas finns skäl att fundera över. Oroande är också att en inte obetydlig grupp människor "faller mellan" arbetsförmedling och socialtjänst. De är arbetslösa men bedöms av arbetsförmedlingen som inte förmedlingsbara och får därför ingen eller begränsad service. Socialtjänsten menar ofta att samma personer står till arbetsmarknadens förfogande och därför bör få del av arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Vägar ut ur beroendet av socialbidrag

För att minska beroendet av socialbidrag behövs insatser inom flera politikområden inte bara socialpolitiken. Det förslag och de bedömningar som utredningen gör har en socialpolitisk grund, som inte helt kunnat avvägas mot andra berörda områden. Bedömningarna bör därför närmast ses som en katalog över tänkbara förändringar som behöver beredas ytterligare.

– introduktionsersättning i stället för socialbidrag

Utredningen föreslår att det ska vara obligatoriskt för kommunerna att betala ut introduktionsersättning i stället för socialbidrag till skyddsbehövande och andra som omfattas av det kommunala flyktingmottagandet under den tid de introduceras i det svenska samhället. Ofta handläggs det i dag som ett socialbidrag. Men vid handläggningen av introduktionsersättningen ska det vara tydligt att det är en ersättning för det introduktionsprogram den enskilde deltar i och inte ett socialt bidrag.

Om en statlig beskattad introduktionsersättning infördes skulle det bli än tydligare att försörjningsstödet under introduktionstiden inte är ett socialbidrag. Enligt utredningens bedömning finns det skäl att överväga att på längre sikt införa en sådan typ av ersättning till flyktingar som får permanent uppehållstillstånd. Den skulle kunna utbetalas under en tvåårsperiod och inte prövas mot andra inkomster. Ersättningen bör inte kvalificera till ersättningar inom socialförsäkringssystemet eller räknas som kvalifikationstid för arbetslöshetsersättning. En introduktionsersättning av detta slag skulle stärka flyktingarnas möjlighet att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden. Men det är en relativt kostnadskrävande reform.

– förändringar i vissa transfereringar

Mot bakgrund av vissa beräkningar inom ramen för utredningsarbetet bedömer utredningen att förändringar i vissa transfereringar skulle bidra till att minska beroendet av socialbidrag. Att höja *studiemedlen till studerande med barn* är en sådan förändring. Antalet studenter med barn har ökat under 1990-talet. I dagens studiemedelssystem saknas dock möjligheter att utöka studiemedlen genom extra lån eller bidrag för barnfamiljer.

Det långvariga socialbidragsberoendet skulle minska påtagligt om *de lägsta ersättningarna vid deltagande i arbetsmarknadspolitiska åtgärder* höjdes. Det är idag stora skillnader i nivå på ersättning till personer som deltar i olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Många tvingas söka kompletterande socialbidrag för att klara sin försörjning. Det torde vara en dålig användning av offentliga resurser att välja nivåer i försörjningssystemet så att regelmässigt flera delar av den offentliga förvaltningen engageras vid handläggning av en enskilds försörjning vid studier eller annan kompetenshöjande verksamhet.

Under 1990-talet försämrades försörjningssituationen för många barnfamiljer. En höjning av *barndelen i bostadsbidraget* skulle ha en relativt stor effekt på socialbidragskostnaderna. En höjning med 300

kronor per månad skulle till mer än en tredjedel återvinnas genom sänkta socialbidragskostnader.

Avgifter för barnomsorg bör inte bekostas med socialbidrag. Men i vissa kommuner tillämpas riktlinjer som innebär att så sker i stället för att hushållet får en nedsatt barnomsorgsavgift. Detta strider mot en tidigare rekommendation från Socialstyrelsen. Barnomsorgen är numera en del av utbildningspolitiken och en sådan rekommendation saknar därför lagstöd. I årets vårproposition förutskickade regeringen en s.k. maximitaxereform. Utredningen vill framhålla att det också ur socialbidragssynpunkt finns behov av sänkta avgifter för barnomsorgen. Därför är det väsentligt att förslaget om maximitaxa utformas på sådant sätt att det väger in marginaleffekterna för hushåll med låga och mycket låga inkomster.

Också en vidgad användning av lönesubventioner skulle enligt utredningens bedömning kunna minska det långvariga socialbidragsberoendet. För närvarande ökar lönebidragsanställningar möjligheterna för personer med nedsatt arbetsförmåga, och vissa arbetshandikappade, att få anställning på den öppna marknaden. Våren 1999 var drygt 50 000 personer anställda med lönebidrag, vilket är en ökning jämfört med år 1997. Men denna utveckling har inte inrymt den grupp som varit långvarigt beroende av socialbidrag, dvs. i regel personer som har stora svårigheter på arbetsmarknaden men oftast varken är arbetshandikappade eller har nedsatt arbetsförmåga.

Utvidgade kriterier för anställning med lönesubvention skulle kunna spela en viktig roll för att underlätta introduktionen på arbetsmarknaden. Kriterierna skulle vara andra än de som gäller för lönebidrag till arbetshandikappade. Det klart uttalade syftet skulle vara att den är en övergång till ordinarie arbetsmarknad. Bristande kunskaper i svenska kan vara ett sådant kriterium.

– samverkan ger resultat, ytterligare incitament behövs

Att hjälp och stödåtgärder till en enskild genomförs på ett samordnat sätt är viktigt för att det ska leda till avsett resultat. Många försök med samverkan har genomförts och det är sannolikt att samverkan mellan den offentliga sektorns skilda delar minskar socialbidragsberoendet. Men det kan och bör göras mer för att stimulera samverkan. Så kan t.ex. *arbetsförmedlingsnämndernas roll utvidgas och utvecklingsgarantin utvidgas till att omfatta fler kategorier*. Redan idag har nämnderna ett uttryckligt ansvar inom ramen för utvecklingsgarantin. En annan uppgift är att ansvara för att en individuell handlingsplan upprättas. Det som utmärker utvecklingsgarantin är gränsöverskridandet mellan utbildning, personlig utveckling och arbete. Den arbetslöses idéer står i centrum och får möjlighet att utvecklas. Det är naturligt att arbetsförmedlingsnämnderna får ett utökat ansvar i linje med ansvaret inom ramen för utvecklingsgarantin.

Det bör vara möjligt för en kommun att ordna försörjning via en *särskild aktiveringsersättning* i stället för socialbidrag till personer som deltar i aktiveringsprogram som ordnas av kommunen eller av kommunen i samverkan med arbetsförmedlingen. Detta är idag inte möjligt enligt principen om fikabehandling i kommunallagen. Ersättningens nivå

bör bestämmas av respektive kommun. Det bör också vara möjligt att samordna utbetalningen med t.ex. försäkringskassan.

Prop. 2000/01:136
Bilaga 1

Organisation av och metoder vid socialbidragshandläggning har betydelse för kostnaderna

Flera studier under senare år har visat att socialbidragskostnaderna inte enbart beror på strukturella faktorer. Hur kommunerna organiserar handläggningen och vilka arbetsmetoder som tillämpas spelar också in och kan förklara en del av variationerna i socialbidragskostnader mellan skilda kommuner. Dessa frågor bör ägnas ökad uppmärksamhet i kommunerna.

Ekonomisk trygghet för vissa äldre invandrare m.fl.

Bland människor som till följd av låg eller ingen pension har svårt att försörja sig återfinns de som kommit till Sverige vid relativt hög ålder från länder utanför EU och som beviljats permanent uppehållstillstånd enligt 2 kap. 4 § utlänningslagen. Enligt tilläggsdirektiv (Dir. 1998:70) ska förslag lämnas till hur deras ekonomiska trygghet ska utformas.

För att tillförsäkra den som är bosatt i Sverige och 65 år eller äldre en grundläggande försörjning föreslås att ett äldreförsörjningsstöd införs. Det ska regleras i en särskild lag och finansieras av staten.

Grundläggande krav som ställs på äldreförsörjningsstödet och som påverkat utformningen är att det

- bygger på krav på bosättning,
- gäller lika för alla,
- innebär en individuell behovsprövning,
- tillförsäkrar den enskilde en skälig levnadsnivå,
- har karaktären av en social hjälpförmån snarare än en trygghetsförmån och
- är enkelt att administrera och kontrollera.

Lagen om försörjningsstöd till äldre är inte tänkt att kompensera dem som väljer att använda sig av ålderspensionssystemets möjligheter att anpassa pensionsutbetalningarna efter personliga önskemål. Äldreförsörjningsstödet ska heller inte kunna utnyttjas för att kompensera ett tidigt eller partiellt uttag enligt de möjligheter som pensionsbestämmelserna ger utrymme för. För att förhindra detta måste undantagsbestämmelser fastställas. Den som inte har tillgodoräknats pensionsrätt eller vars pensionspoäng har reducerats på grund av att han eller hon inte betalat sina avgifter fullt ut ska heller inte ha rätt till äldreförsörjningsstöd.

Äldreförsörjningsstödet föreslås administreras av Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna. Ansökan om stöd ska lämnas personligen till försäkringskassan, som både prövar och beslutar om ärendet. Stöd kan beviljas för högst tolv sammanhängande månader. För tid därefter krävs en ny ansökan.

På kort sikt beräknas kostnaderna för äldrestödet uppgå till 700 miljoner kronor. Samtidigt beräknas kommunernas socialbidrags-

kostnader minska med 500 miljoner kronor. På något längre sikt beräknas ytterligare kostnader på mellan 40 och 200 miljoner kronor att tillkomma. Finansieringsförslag har presenterats.

Prop. 2000/01:136
Bilaga 1

Socialtjänstens finansiering

I utredningens uppdrag ingår att analysera eventuella behov av att förändra principerna för socialtjänstens finansiering för att få till stånd en mer långsiktig stabilitet i resurserna inom socialtjänstens omsorgsområden. Några konkreta förslag läggs inte fram när det gäller finansieringsfrågorna. Däremot diskuteras behovet av ett ökat statligt ansvar för socialbidragskostnaderna.

Ett generellt finansiellt stöd

En grundläggande princip för statens bidrag till kommunerna är att de inte riktas till någon särskild verksamhet. Skälet för detta är uppfattningen att kommunala verksamheter bedrivs bättre och effektivare om de så långt möjligt styrs av lokalpolitiska överväganden mot bakgrund av mål som formulerats på nationell nivå. Därför finns det heller ingen statlig finansiering direkt riktad till socialtjänsten. Ett annat viktigt skäl för generella statsbidrag är att de ger en bättre överblick och kontroll över den samlade kommunala verksamheten.

Det kommunala statsbidrags- och utjämningsystemet består av tre delar; ett invånarbaserat statsbidrag, en långtgående inkomstutjämning och en kostnadsutjämning. Det förstnämnda innebär att knappt 6 000 kronor per invånare lämnas till kommunerna. Inkomstutjämningen medför en omfördelning av medel mellan kommunerna på ca åtta miljarder kronor. Kostnadsutjämningen ska utjämna strukturella behovs- och kostnadsskillnader mellan kommunerna. De ska i princip neutralisera kostnadsskillnader som kommunerna själva inte kan påverka. Det finns 15 delmodeller inom kostnadsutjämningen där bl.a. individ- och familjeomsorgen liksom äldreomsorgen ingår.

Vissa riktade statsbidrag

I vissa fall förekommer riktade statsbidrag trots att den generella finansieringen är grundprincipen. De riktade bidragen motiveras med att verksamheterna är så speciella att generella finansieringsformer inte anses lämpliga. Ett exempel på detta är flyktingmottagandet. Andra är riktade statsbidrag för arbetsmarknadspolitiska åtgärder, där kommunerna har en central roll som arbetsgivare, och med särskilda utbildningsinsatser för vuxna, bl.a. kunskapslyftet.

Kopplingen mellan resurs- och behovsutveckling

Vid årliga överläggningar mellan representanter för regeringen och kommunerna bedöms för varje sektor hur stort resursutrymmet är. Däremot finns det i statsbidrags- och utjämningsystemen som sådana

inga automatiskt verkande mekanismer för att anpassa resurserna till behovsutvecklingen. Den enda automatiskt rörliga delen i det kommunala finansieringssystemet är därför skattebasen. För att öka resurserna på annat sätt krävs alltså särskilda beslut av statsmakterna eller kommunerna själva, t.ex. beslut om att höja anslaget till de generella statsbidragen och beslut om att höja den kommunala skattesatsen.

Detta innebär bl.a. att det finns ett negativt samband mellan förändringar i skattebasen och förändringar i behovet av socialbidrag. Även om behoven inom övrig individ- och familjeomsorg inte följer samma mönster som socialbidragen påverkas de i viss mån av det samhällsekonomiska tillståndet. Sannolikt finns det också här ett liknande negativt samband som mellan skattebas och socialbidrag. När det gäller äldre- och handikappomsorgerna är det däremot svårt att se några kortsiktiga kopplingar mellan skattebas och behovsutveckling. Istället har demografiska faktorer en kraftig påverkan på behovsutvecklingen.

Det är huvudsakligen kostnaderna för socialbidragen som är problematiska genom att de inte är stabila i ett kortare tidsperspektiv. I den mån denna instabilitet inte följer tydliga mönster som går att förutse försämras kommunernas planeringsförutsättningar.

Ett ökat statligt ansvar för socialbidragskostnaderna bör övervägas

Det finns skäl att staten och kommunerna bör dela på ansvaret för variationer i kostnaderna för socialbidragen. Det är främst tre skäl som talar för detta. Det första har samband med de förslag som utredningen lägger fram när det gäller lagregleringen av socialbidragen. Det andra skälet är det starka samband som finns mellan det statliga trygghetssystemet och kommunernas kostnader för socialbidragen och det tredje är att variationerna i ekonomin får effekter för socialbidragskostnaderna.

Det finns olika modeller för hur ett delat ekonomiskt ansvar kan utformas, t.ex. riktade statsbidrag, formaliserade förhandlingar och en "särskild påse" i kombination med formaliserade förhandlingar. Den förstnämnda modellen medför risker för att insatser för att underlätta för långvarigt socialbidragsberoende att bli självförsörjande inte prioriteras. Nackdelarna med denna modell överväger fördelarna. De andra två modellerna har såväl för- som nackdelar, där kopplingen mellan kommunernas kostnader för socialbidragen och statsbidragen är tydligast i den sistnämnda.

Samverkan och gemensamt ansvar

Det är utredningens uppfattning att frågorna om socialtjänstens finansiering till inte oväsentlig del handlar om samordning av de resurser som finns hos flera offentliga aktörer. Socialtjänstens verksamhetsområde tangerar såväl statlig som landstingskommunal verksamhet. En god samverkan bör leda till en effektiv användning av de tillgängliga resurserna.

Utvecklingen i samhället under 1990-talet har dock kommit att innebära att fördelningen av ansvaret inom den offentliga sektorn för försörjningsfrågorna har blivit otydligare. Utredningens bedömning om

ett ökat statligt ansvar för socialbidragskostnaderna ska ses mot den bakgrunden. Ett delat ansvar bör öka förutsättningarna för att den offentliga sektorns olika delar ska uppfatta försörjningsfrågorna som gemensamma.

Problemen att på lång sikt finansiera äldreomsorgen måste bedömas som stora. Detta finansieringsproblem bör mötas bl.a. genom lösningar som ger resurser. Därför måste de offentliga styr- och finansierings-systemen vidareutvecklas, med inriktning på samverkan och gemensamt ansvar, så att de bidrar till att ge goda förutsättningar till försörjning genom arbete för befolkningen i yrkesaktive ålder.

Tillsynen över socialtjänsten

Tillsynen över socialtjänsten utövas av Socialstyrelsen och länsstyrelserna. Länsstyrelserna har det operativa ansvaret för tillsynen. De ska följa socialnämndens tillämpning av lagen och se till att den fullgör sina uppgifter på ett ändamålsenligt sätt.

Socialstyrelsens tillsynsroll när det gäller socialtjänsten är att samordna, följa upp och utvärdera socialtjänsten. Styrelsen strävar också efter att i samråd med länsstyrelserna utveckla enhetliga tillsynssystem och strukturer för tillsyn. Socialstyrelsen har vidare det direkta ansvaret för tillsynen över hälso- och sjukvården.

Regering och riksdag har i olika sammanhang uttalat att tillsynen över socialtjänsten behöver effektiviseras. Det gäller framför allt tillsynen över äldreomsorgen och stödet till personer med psykiska funktionshinder. Socialutskottet har efterlyst en skarpare tillsyn som inriktas på frågor om laglighet och rättssäkerhet och på att säkra kvaliteten i vården och omsorgen (bet. 1996/97:SoU13). Riksdagen har också givit regeringen tillkänna att den bör överväga om tillsynen kan läggas på en och samma myndighet för såväl socialtjänsten som hälso- och sjukvården för att på så sätt skapa en slagkraftigare organisation.

Tillsynsbegreppet förtydligas

Begreppet tillsyn är inte enhetligt. Det är inte klart avgränsat mot andra närliggande begrepp såsom uppföljning och utvärdering. I detta betänkande används begreppet tillsyn för att beteckna kontroll av rättssäkerhet och laglighet i individärenden och verksamheter. Tillsynen görs i förhållande till lagens mål och bestämmelser. Uppföljning är en kontinuerlig eller regelmässig produktion av data om vissa verksamheter. Utvärdering är att analysera och värdera resultatet av verksamheten i relation till fastställda mål. Utvärderingen grundas bl.a. på uppgifter från uppföljning och tillsyn.

För att klargöra att tillsyn enligt socialtjänstlagen handlar om kontroll av laglighet och rättssäkerhet i individärenden och verksamheter i förhållande till lagens mål och bestämmelser föreslås innebörden i begreppet bli lagreglerad. Laglighetskontrollen ska också omfatta kontroll av att det i verksamheterna finns ett väl fungerande kvalitetssystem med regler för kvalitetssäkring.

Inom ramen för utredningsarbetet har olika organisatoriska alternativ för att få en mer samordnad tillsyn över socialtjänst och hälso- och sjukvård skisserats och analyserats. Varje sådant alternativ har sina för och nackdelar. Utredningen är inte beredd att i detta sammanhang föreslå en så omfattande omorganisation av den statliga tillsynen över socialtjänsten och hälso- och sjukvården att all tillsyn över dessa verksamheter samordnas.

Den lösning utredningen föreslår bygger i stället på att den nuvarande ordningen behålls tills vidare. Länsstyrelserna är alltså operativt ansvariga för tillsynen över socialtjänsten och Socialstyrelsen operativt ansvarig för hälso- och sjukvården. Men för att åstadkomma en bättre samordning ska Socialstyrelsen ha en tydlig vägledande roll vid tillsynen av socialtjänsten. Det innebär att styrelsen ska ha en formell rätt att styra länsstyrelsernas tillsynsverksamhet på sådant sätt att en reell samordning i praktiken kan ske. Detta är framför allt viktigt när det gäller tillsynsinsatser inom boendeformer för äldre, bostäder med särskild service för funktionshindrade och hemtjänst för äldre och personer med funktionshinder. På så sätt är det möjligt att tillgodose önskemålen om att samordna tillsynen över socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Såväl kommunen eller den enskilde vårdgivaren som vårdtagaren kan möta en gemensam statlig tillsynsgrupp.

Tillsynsinstrumenten utökas och förstärks

Utredningen föreslår också att en författningsreglerad möjlighet för länsstyrelserna att inspektera all verksamhet inom socialtjänsten införs. Dessutom ska länsstyrelserna få möjlighet att meddela förelägganden för att avhjälpa missförhållanden. När tillsynen gäller sådana verksamheter där sociala och medicinska insatser ges parallellt ska även Socialstyrelsen kunna ge förelägganden.

Utan vårdtagarnas medgivande får inspektioner inte ske i deras bostäder. Vårdrum vid kommunala och enskilda sjukhem liksom rum i andra boendeformer eller bostäder med särskild service räknas som vårdtagarnas bostäder, varför samtycke krävs. Men detta torde knappast vålla några problem i praktiken. Om den enskilde själv på grund av sitt fysiska eller psykiska tillstånd inte kan lämna sitt medgivande kan en nära anhörig eller god man sannolikt bedöma hur den enskilde skulle vilja ha det om han eller hon själv kunde bestämma.

Redan i dag har länsstyrelserna med stöd av socialtjänstlagen möjligheter att utfärda förelägganden, med eller utan vite, och besluta om att förbjuda verksamheter när det gäller sådana som drivs i enskild regi men också i hem för vård eller boende som drivs av kommunen. Denna möjlighet föreslås nu utvidgas till att gälla hela socialtjänstområdet oavsett verksamheternas driftform. Det skulle göra det lättare att komma till rätta med missförhållanden som uppdagas i samband med besök eller inspektioner vid särskilda boendeformer för äldre och bostäder med särskild service för funktionshindrade. Föreläggandet föreslås också kunna kombineras med vite i de fall tillsynsmyndigheten anser att det är nödvändigt för att föreläggandet ska bli åttlytt.

Särskilda brukarråd inrättas

Prop. 2000/01:136
Bilaga 1

Länsstyrelserna och Socialstyrelsens regionala enheter har i dag god insikt om hur tillsyn bör bedrivas. Men de kan inte ha sådan total överblick att de alltid upptäcker vad som kan kräva särskild uppmärksamhet från deras sida. Här kan särskilda brukarråd spela en roll. Utredningen föreslår därför att särskilda brukarråd inrättas som kan stödja länsstyrelserna och Socialstyrelsens regionala enheter när det gäller att bedöma vilka verksamheter som kräver särskild uppmärksamhet från staten. Brukarråden ska alltså informera om människors sociala situation och lämna förslag till myndigheterna om områden som kan vara angelägna att granska.

Förslag till lag om äldreförsörjningsstöd (1999:000)

Härigenom föreskrivs följande

Allmänna bestämmelser

1 § Äldreförsörjningsstöd utges till den som saknar ekonomiska möjligheter att själv eller på annat sätt tillgodose sitt behov av försörjning.

Bestämmelserna i lagen gäller dem som är 65 år eller äldre.

2 § Äldreförsörjningsstöd handhas av Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna.

3 § I denna lag avses med prisbasbelopp det enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring fastställda prisbasbeloppet.

4 § En stödberättigad som är gift men stadigvarande lever åtskild från sin make skall vid tillämpningen av denna lag likställas med ogift person om inte särskilda skäl föranleder annat.

En stödberättigad som stadigvarande sammanbor med någon med vilken han eller hon varit gift eller har barn eller haft barn skall vid tillämpningen av denna lag likställas med gift person. Om inte skäl visats för annat skall detsamma gälla i fråga om man och kvinna som utan att vara gifta med varandra lever tillsammans och är folkbokförda på samma adress.

Rätt till äldreförsörjningsstöd

5 § Endast den som är bosatt i Sverige har rätt till äldreförsörjningsstöd. Vid utlandsvistelse i mer än tre månader under en tolv månaders period kan inte äldreförsörjningsstöd lämnas.

6 § Rätt till äldreförsörjningsstöd föreligger inte för den som

1. före 65 års ålder tar ut inkomstpension, tilläggspension eller premiepension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension, eller

2. tar ut del av inkomstpension, tilläggspension eller premiepension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension, eller

3. till följd av bristande eller underlåten avgiftsbetalning inte tillgodoräknats pensionsrätt eller vars pensionspoäng reducerats.

7 § Den stödberättigade skall genom äldreförsörjningsstödet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Den skäliga levnadsnivån skall motsvara 1,22 gånger prisbasbeloppet för den som är ogift och 1,01 gånger prisbasbeloppet för den som är gift.

Äldreförsörjningsstöd lämnas för skäliga kostnader för livsmedel, kläder och skor, fritid, förbrukningsvaror, hälsa och hygien, dagstidning,

telefon och TV-avgift, hushållsel, resor, hemförsäkring, läkarvård, tandvård samt glasögon.

Prop. 2000/01:136
Bilaga 2

Har den stödberättigade enligt denna lag behov av ekonomiskt stöd för bostadskostnad skall det prövas enligt lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer.

8 § Äldreförsörjningsstöd lämnas inte i de fall den enskildes förmögenhet överstiger sjuttiofemtusen kronor för den som är ogift och sextiotusen kronor för vardera av två makar. Vid beräkningen av förmögenheten skall inte beaktas värdet av sådan privatbostadsfastighet eller privatbostad som avses i 5 § kommunalskattelagen (1928:370) och som utgör sökandens permanentbostad.

Ansökan och utbetalning av äldreförsörjningsstöd m.m.

9 § Ansökan om äldreförsörjningsstöd skall göras skriftligen hos den allmänna försäkringskassan. Ansökan skall innehålla de uppgifter som behövs för att bedöma den sökandens rätt till stöd.

Uppgifter om faktiska förhållanden skall lämnas på heder och samvete av den sökande och, om han är gift, hans maka.

Ansökan skall lämnas personligen hos den allmänna försäkringskassan.

För den sökande som har god man eller förvaltare enligt föräldrabalken åligger lämnandet och uppgiftsskyldigheten om det kan anses följa av uppdraget, den gode mannen eller förvaltaren.

10 § Äldreförsörjningsstöd skall betalas ut månadsvis. Äldreförsörjningsstöd lämnas från och med den månad då den bidragsberättigade ansöker om stödet. Stödet får lämnas för en månad före ansökningsmånaden om särskilda skäl föreligger.

Äldreförsörjningsstöd kan lämnas under högst tolv sammanhängande månader på grundval av de uppgifter som den sökande lämnat i sin ansökan. För tid därefter skall den stödberättigade lämna en ny ansökan.

11 § Försäkringskassan får på begäran av socialnämnden, om det finns synnerliga skäl, betala ut stödet till lämplig person eller till nämnden för att användas för den enskildes bästa.

12 § Den som uppbär äldreförsörjningsstöd är skyldig att omgående till försäkringskassan anmäla sådana ändringar ifråga om ekonomiska och andra förhållanden som kan antas innebära att den bidragsberättigades behov av äldreförsörjningsstöd upphör eller minskar.

13 § Bankaktiebolag, sparbanker och andra penningförvaltande inrättningar skall på begäran lämna domstol, Riksförsäkringsverket eller den allmänna försäkringskassan uppgift för namngiven person rörande förhållande som är av betydelse för tillämpning av denna lag.

Återbetalning

14 § Har någon genom oriktiga uppgifter eller genom underlåtenhet att fullgöra en uppgifts- eller anmälningskyldighet eller på annat sätt förorsakat att äldreförsörjningsstöd utgått obehörigen eller med för högt belopp, eller har någon på annat sätt obehörigen eller med för högt belopp uppburit äldreförsörjningsstöd och har han skäligen bort inse detta, skall återbetalning ske av vad som för mycket utbetalats, om inte i särskilt fall anledning föreligger att helt eller delvis efterge återbetalningsskyldigheten.

Har återbetalningsskyldighet ålagts någon enligt första stycket, får vid senare utbetalning av äldreförsörjningsstöd eller annan ersättning som betalas ut av allmän försäkringskassa ett skäligt belopp innehållas i avräkning på vad som betalats ut för mycket.

Överklagande m.m.

15 § Ett beslut i ärende enligt denna lag skall fattas av den allmänna försäkringskassa där den sökande är eller skulle varit inskriven enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring vid tidpunkten för beslutet.

16 § Bestämmelserna i 20 kap. 10–13 a §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring om omprövning och ändring av försäkringskassas beslut samt överklagande av försäkringskassas beslut och domstols beslut skall tillämpas i ärenden om äldreförsörjningsstöd enligt denna lag.

Övriga bestämmelser

17 § Följande bestämmelser i lagen (1962:381) om allmän försäkring skall tillämpas på äldreförsörjningsstöd enligt denna lag:

17 kap. 1 § om sammanträffande av förmåner,

18 kap. 46 och 47 §§ om Riksförsäkringsverkets tillsyn, 20 kap. 2 a § om provisoriskt beslut,

20 kap. 3 § tredje stycket om indragning eller nedsättning av ersättning,

20 kap. 5 § om preskription av bidrag,

20 kap. 6 § om förbud mot utmätning och om överlåtelse av ersättning, 20 kap. 8 § fjärde stycket om utredningsåtgärder,

20 kap. 9 § om uppgiftsskyldighet för statliga och kommunala myndigheter, arbetsgivare m.fl.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000 och tillämpas första gången i fråga om beslut om rätt till äldreförsörjningsstöd som avser tid efter den 31 december 2000.

Härigenom föreskrivs att 1, 5 och 7 §§ i lagen (1994:308) om bostadstillägg till pensionärer skall ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Rätten till bostadstillägg

1 §¹

Bostadstillägg enligt denna lag lämnas till den som är bosatt i Sverige samt uppbär

1. ålderspension, förtidspension, omställningspension, eller särskild efterlevandepension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring,

2. hustrutillägg enligt lagen (1994:309) om hustrutillägg i vissa fall då make uppbär folkpension,

3. änkepension med stöd av övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i lagen om allmän försäkring *eller*

4. pension enligt lagstiftningen i en stat som ingår i Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.

3. änkepension med stöd av övergångsbestämmelserna till lagen (1988:881) om ändring i lagen om allmän försäkring,

4. pension enligt lagstiftningen i en stat som ingår i Europeiska unionen eller Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, *eller*

5. *äldreförsörjningsstöd enligt lagen (1999:00) om äldreförsörjningsstöd.*

Bostadstillägg lämnas inte till pensionär som enbart uppbär ålderspension för tid före den månad han fyller 65 år.

Särskilt bostadstillägg kan lämnas enligt 7 § till pensionär som uppbär bostadstillägg enligt denna lag.

5 §²

Storleken av det bostadstillägg som lämnas är beroende av pensionärens årsinkomst. Med årsinkomst avses i denna lag den inkomst, för år räknat, som någon kan antas komma att erhålla under den närmaste tiden.

Som årsinkomst räknas inte

1. allmänt barnbidrag,

2. folkpension,

3. tilläggspension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring till den del pensionen föranlett minskning av pensionstillskott enligt 3 § lagen (1969:205) om pensionstillskott eller av barntillägg enligt 9 kap. 1 § sista stycket lagen om allmän försäkring i detta lagrumms lydelse vid utgången av år 1989,

4. livränta som avses i 17 kap. 2 § lagen om allmän försäkring i vad den enligt samma lagrum avdragits från pension eller understöd som någon på grund av släktskap eller svägerlag kan vara föranledd att utge,

¹ Senaste lydelse 1995:1486.

² Senaste lydelse 1997:1313.

5. vuxenstudiebidrag enligt studiestödslagen (1973:349) eller lagen (1983:1030) om särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa,
6. studiehjälp och studiemedel enligt studiestödslagen,
8. socialbidrag
9. *bostadsbidrag enligt lagen (1993:737) om bostadsbidrag,*
9. *äldreförsörjningsstöd,*
10. *bostadsbidrag enligt lagen (1993:737) om bostadsbidrag,*
10. *familjebidrag enligt familjebidragsförordningen (1991:1492),*
11. *familjebidrag enligt familjebidragsförordningen (1991:1492),*
12. ersättning som avses i lagen (1971:118) om skattefrihet för ersättning till neurosedynskadade.

Som årsinkomst skall inte heller räknas inkomst som är avsedd att vara en kostnadsersättning.

Avdrag från årsinkomsten får göras på sådant sätt som anges i 33 § 1 mom. kommunalskattelagen för kostnader som hänför sig till intäkt av tjänst i den mån sådan inkomst ingår i årsinkomsten samt för underhållsbidrag till före detta make i den utsträckning som anges i 46 § samma lag.

För den som uppbär partiell förtidspension skall vid inkomstberäkningen bortses från ett belopp som motsvarar skillnaden mellan

a) ett för den försäkrade beräknat belopp av hel förtidspension jämte däremot svarande pensionstillskott, beloppet i förekommande fall beräknat med beaktande av bestämmelserna i 17 kap. 2 § lagen om allmän försäkring och

b) den utgående förtidspensionen jämte pensionstillskott.

Värdet av naturaförmåner skall uppskattas efter regler som fastställs av regeringen.

Avkastning av förmögenhet skall anses utgöra fem procent av förmögenhetsvärdet för år räknat. Vid beräkning av förmögenhets avkastning skall dock denna höjas med tio procent av det belopp, varmed förmögenheten överstiger för den som är gift sextiotusen kronor, och för annan sjuttiofemtusen kronor. Vid beräkning av förmögenhet skall värdet av sådan privatbostadsfastighet eller privatbostad som avses i 5 § kommunalskattelagen och som utgör pensionärens permanentbostad inte beaktas. För pensionär som har sin bostad i särskild boendeform skall det samma gälla i fråga om värdet av privatbostadsfastighet eller privatbostad som utgör permanentbostad för pensionärens make.

I fråga om makar skall årsinkomsten för envar av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda årsinkomst. Vid tillämpning av sjunde stycket skall i sådant fall värdet av förmögenhet beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda förmögenhet.

Årsinkomsten avrundas för envar pensionsberättigad till närmast hela tiotal kronor.

Beräkning av särskilt bostadstillägg

7 §

Rätten till särskilt bostadstillägg prövas utan ansökan. Särskilt bostadstillägg lämnas med skillnadsbeloppet, om den pensionsberättigades

inkomster efter avdrag för skälig bostadskostnad understiger en skälig levnadsnivå, allt räknat per månad.

Vid tillämpning av första stycket beaktas följande inkomster, nämligen

1. folkpension enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, dock inte handikappersättning,

2. pensionstillskott enligt lagen (1969:205) om pensionstillskott och tilläggspension enligt lagen om allmän försäkring till den del pensionen föranleder minskning av pensionstillskott, det sammanlagda beloppet dock minskat med 25 procent av basbeloppet när fråga är om förtidspension,

3. särskilt pensionstillägg enligt lagen (1990:773) om särskilt pensionstillägg till folkpension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn,

4. *bostadstillägg enligt denna lag,*

4. *äldreförsörjningsstöd enligt lagen (1999:00) om äldreförsörjningsstöd,*

5. *hälften av den inkomst som medräknas vid bestämmande av årsinkomst enligt 5 §.*

5. *bostadstillägg enligt denna lag,*
6. *hälften av den inkomst som medräknas vid bestämmande av årsinkomst enligt 5 §.*

En skälig levnadsnivå enligt första stycket skall alltid anses utgöra lägst 1,22 gånger basbeloppet för den som är ogift och lägst 1,01 gånger basbeloppet för den som är gift.

Inkomsterna enligt andra stycket 1 och 2 skall sammanlagda alltid anses utgöra lägst 1,515 gånger basbeloppet för den som är ogift och lägst 1,34 gånger basbeloppet för den som är gift. Som skälig bostadskostnad enligt första stycket skall anses en bostadskostnad som uppgår till högst 5 200 kronor.

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000 och tillämpas första gången i fråga om beslut om rätt till bostadstillägg som avser tid efter den 31 december 2000.

Härigenom föreskrivs att 7 kap. 4 och 7 §§ sekretesslagen (1980:100) i stället för dess lydelse enligt lagen (1998:709) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse***7 kap.**4 §¹

Sekretess gäller inom socialtjänsten för uppgift om enskilds personliga förhållanden, om det inte står klart att uppgiften kan röjas utan att den enskilde eller någon honom närstående lider men. Sekretessen gäller dock inte beslut om omhändertagande, beslut om vård utan samtycke eller beslut om slutna ungdomsvård. Utan hinder av sekretessen får uppgift lämnas till enskild som uppnått myndig ålder om förhållanden av betydelse för att denne skall få vetskap om vilka hans biologiska föräldrar är.

Inom kommunal familjerådgivning gäller sekretess för uppgift som enskild har lämnat i förtroende eller som har inhämtats i samband med rådgivningen.

Med socialtjänst förstås verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst och den särskilda lagstiftningen om vård av unga och av missbrukare utan samtycke samt verksamhet som i annat fall enligt lag handhas av socialnämnd eller av Statens institutionsstyrelse. Till socialtjänst räknas också verksamhet hos annan myndighet som innefattar omprövning av socialnämnds beslut eller särskild tillsyn över nämndens verksamhet samt verksamhet hos kommunal invandrarbyrå. Med socialtjänst jämställs ärenden om bistånd åt asylsökande och andra utlänningar, ärenden om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar, ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade, ärenden om allmän omvårdnad hos nämnd med uppgift att bedriva patientnämndsverksamhet samt verksamhet enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Med socialtjänst förstås verksamhet enligt lagstiftningen om socialtjänst och den särskilda lagstiftningen om vård av unga och av missbrukare utan samtycke samt verksamhet som i annat fall enligt lag handhas av socialnämnd eller av Statens institutionsstyrelse. Till socialtjänst räknas också verksamhet hos annan myndighet som innefattar omprövning av socialnämnds beslut, särskild tillsyn över nämndens verksamhet *eller uppföljning och utvärdering hos tillsynsmyndighet*, samt verksamhet hos kommunal invandrarbyrå. Med socialtjänst jämställs ärenden om bistånd åt asylsökande och andra utlänningar, ärenden om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar, ärenden om tillstånd till parkering för rörelsehindrade, ärenden om allmän omvårdnad hos nämnd med uppgift att bedriva patientnämndsverksamhet samt verksamhet enligt lagstiftningen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

¹ Senaste lydelse 1998:1658.

Sekretess gäller i verksamhet som avser omhändertagande av personakt enligt 70 c § socialtjänstlagen (1980:620) för uppgift om enskilda personliga förhållanden. Utan hinder av sekretessen får uppgift lämnas till socialnämnd om uppgiften behövs för handläggning av ärende eller genomförande av beslut om stödinsatser, vård eller behandling och det är av synnerlig vikt att uppgiften lämnas.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Sekretess enligt första stycket gäller inte

1. Beslut i ärenden om ansvar eller behörighet för personal inom kommunal hälso- och sjukvård, eller

2. Beslut i fråga om omhändertagande eller återlämnande av personakt.

Beträffande anmälan i ärende om ansvar eller behörighet för personal inom kommunal hälso- och sjukvård gäller sekretess om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider betydande men om uppgiften röjs.

7 §²

Sekretess gäller hos allmän försäkringskassa, Premiepensionsmyndigheten, Riksförsäkringsverket och domstol i ärende enligt lagstiftningen om allmän försäkring, allmän ålderspension, arbetsskadeförsäkring eller handikappersättning och vårdbidrag eller om annan jämförbar ekonomisk förmån för enskild, eller om läkarvårdsersättning eller ersättning för sjukgymnastik, för uppgift om någons hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Samma sekretess gäller hos annan myndighet på vilken det ankommer att handlägga ärende enligt lagstiftning som nu har nämnts. I fråga om myndighet som anges i 8 § gäller dock bestämmelserna där.

Sekretess gäller hos allmän försäkringskassa, Premiepensionsmyndigheten, Riksförsäkringsverket och domstol i ärende enligt lagstiftningen om allmän försäkring, allmän ålderspension, *äldreförsörjningsstöd*, arbetsskadeförsäkring eller handikappersättning och vårdbidrag eller om annan jämförbar ekonomisk förmån för enskild, eller om läkarvårdsersättning eller ersättning för sjukgymnastik, för uppgift om någons hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att den som uppgiften rör eller någon honom närstående lider men om uppgiften röjs. Samma sekretess gäller hos annan myndighet på vilken det ankommer att handlägga ärende enligt lagstiftning som nu har nämnts. I fråga om myndighet som anges i 8 § gäller dock bestämmelserna där.

Sekretess enligt första stycket gäller också i förhållande till en vård- eller behandlingsbehövande själv i fråga om uppgift om hans hälsotillstånd, om det med hänsyn till ändamålet med vården eller behandlingen är av synnerlig vikt att uppgiften inte lämnas till honom.

Sekretess gäller hos myndighet som avses i första stycket för anmälan eller annan utsaga av enskild om någons hälsotillstånd eller andra personliga förhållanden, om det kan antas att fara uppkommer för att den

² Senaste lydelse 1998:709.

som har gjort anmälan eller avgivit utsagan eller någon honom närstående utsätts för våld eller annat allvarligt men om uppgiften röjs.

Utan hinder av sekretessen får uppgift lämnas till enskild enligt vad som föreskrivs i lagstiftningen om allmän försäkring, lagstiftningen om allmän ålderspension, lagstiftningen om handikappersättning och vårdbidrag och lagstiftningen om sjuklön.

I fråga om uppgift i allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år eller, i fall som avses i tredje stycket, i högst femtio år.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2001.

Häri genom föreskrivs att punkt 1 av anvisningarna till 19 § kommunalskattelagen (1928:370) skall ha följande lydelse

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

Anvisningar

till 19 §

1.¹ Socialbidrag, bistånd enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., begravningshjälp samt underhåll, som har lämnats intagen i kriminalvårdsanstalt eller patient på sjukhus, samt annan liknande ersättning utgör inte skattepliktig inkomst. Detsamma gäller i fråga om till föreningar influtna medlemsavgifter. Som begravningshjälp behandlas inte tjänstepension avseende tid efter den pensionsberättigades frånfälle.

1. Socialbidrag, *äldreförsörjningsstöd enligt lagen (1999:00) om äldreförsörjningsstöd*, bistånd enligt lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl., begravningshjälp samt underhåll, som har lämnats intagen i kriminalvårdsanstalt eller patient på sjukhus, samt annan liknande ersättning utgör inte skattepliktig inkomst. Detsamma gäller i fråga om till föreningar influtna medlemsavgifter. Som begravningshjälp behandlas inte tjänstepension avseende tid efter den pensionsberättigades frånfälle.

Med skadeståndsförsäkring förstås försäkring, enligt vilken den försäkrade äger utfå ersättning för skadestånd vartill han är berättigad på grund av personskada (överfallsskydd o.d.).

Ersättning till följd av personskada som utgår i annan form än periodisk utbetalning (engångsbelopp) och avser förlorad inkomst av skattepliktig natur utgör skattepliktig intäkt såvida icke annat följer av övriga bestämmelser i denna lag.

Om engångsbelopp, som utgår till följd av personskada, utgör ersättning för framtida förlust av skattepliktig inkomst, skall dock 40 procent av beloppet avräknas såsom icke skattepliktig del. Uppbär skattskyldig två eller flera sådana engångsbelopp till följd av samma personskada, skall vad som nu har sagts gälla varje sådant belopp. Vad som avräknas från ett eller flera engångsbelopp under beskattningsåret får emellertid – förekommande fall tillsammans med vad som avräknats tidigare år – för samma personskada sammanlagt icke överstiga femton basbelopp enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Härvid skall avräknad del av ett engångsbelopp uttryckas i det basbelopp, som har fastställts för det år under vilket engångsbeloppet blivit tillgängligt för lyftning.

Utbytes sådan livränta eller del därav, som utgår till följd av personskada och utgör skattepliktig intäkt enligt 32 § 1 mom., mot engångsbelopp, gälla bestämmelserna i föregående stycke beträffande sådant engångsbelopp. Utbytes annan livränta eller del därav, som utgör skattepliktig intäkt enligt 32 § 1 mom., mot engångsbelopp, skall hela engångsbeloppet upptagas såsom skattepliktig intäkt. Sker utbyte, helt eller

¹ Senaste lydelse 1998:233.

delvis, av annan livränta än nu sagts mot engångsbelopp, skall beloppet anses utgöra icke skattepliktig intäkt.

Lön, som utgår från arbetsgivare i sådana fall, då denne på grund av 3 kap. 16 § andra eller tredje stycket lagen om allmän försäkring äger uppbära arbetstagaren tillkommande ersättning från allmän försäkringskassa, är skattepliktig intäkt. För arbetsgivaren är den av honom i nämnda fall uppburna ersättningen från försäkringskassan ävensom annan därifrån uppburen ersättning i anledning av kostnad för den anställdes räkning att betrakta som skattepliktig inkomst, dock att ersättningen icke är skattepliktig för arbetsgivaren, därest den till den anställda utbetalda lönen eller den för honom havda kostnaden utgör för arbetsgivaren icke avdragsgill utgift i förvärvskälla. Ersättning, som annorledes än i form av pension eller annan livränta utbetalas av arbetsgivare vid yrkesskada eller arbetsskada i de fall, då arbetsgivaren står s.k. självrisk enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring eller lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring, räknas till skattepliktig inkomst enligt de grunder som skulle hava gällt vid försäkring enligt sistnämnda lag.

Skatteplikt föreligger inte för bidrag från stat eller kommun, som utgår enligt av regeringen eller av statlig myndighet meddelade bestämmelser, i samband med utbildning eller omskolning, till arbetslösa och partiellt arbetsföra samt med dem i fråga om sådana bidrag likställda i den mån bidragen avser traktamente och särskilt bidrag. Flyttningsbidrag som lämnas av en arbetsmarknadsmyndighet utgör inte skattepliktig intäkt i följd varav avdrag inte medges för den kostnad som sådant bidrag eller stöd är avsett att täcka. Skatteplikt föreligger inte heller för bidrag från en allmän försäkringskassa till handikappade eller föräldrar till handikappade barn för anskaffning eller anpassning av motorfordon. Utgår bidraget till en näringsidkare för näringsverksamheten tillämpas bestämmelserna om näringsbidrag i punkt 9 av anvisningarna till 22 §.

Skatteplikt föreligger icke för engångsbidrag som utgår i samband med arbetsplacering som utgör led i Arbetsmarknadsstyrelsens omhändertagande av flyktingar.

Skatteplikt föreligger inte för bidrag som stiftelsen Dag Hammar-skjölds minnesfond till fullföljande av sitt ändamål lämnar för mottagarens utbildning. Inte heller föreligger skatteplikt för stipendium som lämnas enligt förordningen (1998:52) om stipendium efter genomfört basår inom gymnasial vuxenutbildning eller bidrag enligt förordningen (1995:667) om bidrag till vissa funktionshindrade elever i gymnasieskolan.

Skatteplikt föreligger inte för sådant avdrag på ordinarie hyra som en hyresgäst får för att utföra förvaltningsuppgifter av enklare beskaffenhet på hyresfastighet inom ett öppet system för självförvaltning som bestämts i en förhandlingsöverenskommelse enligt hyresförhandlingslagen (1978:304) eller i ett annat avtal mellan en hyresvärd och en eller flera hyresgäster. Detta gäller endast till den del hyresavdraget inte överstiger den egna lägenhetens andel av den totala kostnaden för den eller de aktuella förvaltningsuppgifterna och under förutsättning att samtliga hyresgäster som deltar i självförvaltningen får avdrag på hyran med samma belopp. Vad som nu har sagts gäller i motsvarande utsträckning i fråga

om avdrag på avgift i bostadsrättsförening, bostadsförening, bostads-
aktiebolag och annan därmed jämförbar sammanslutning.

Prop. 2000/01:136
Bilaga 2

Denna lag träder i kraft den 1 oktober 2000 och tillämpas första gången i fråga om beslut om rätt till äldreförsörjningsstöd som avser tid efter den 31 december 2000.

Remissinstanser till betänkandet Socialtjänst i utveckling (SOU 1999:97)

Prop. 2000/01:136
Bilaga 3

Riksdagens ombudsmän (JO), Kammarrätten i Stockholm, Kammarrätten i Göteborg, Kammarrätten i Sundsvall, Länsrätten i Göteborgs och Bohus län, Länsrätten i Jönköpings län, Länsrätten i Örebro län, Kriminalvårdsstyrelsen, Statskontoret, Statens invandrarverk, Utlänningsnämnden, Riksförsäkringsverket, Försäkringskassaförbundet, Socialstyrelsen, Folkhälsoinstitutet, Statens institutionsstyrelse, Handikappombudsmannen, Hjälpmiddelsinstitutet, Barnombudsmannen, Riksrevisionsverket, Arbetsgivarverket, Konsumentverket, Länsstyrelsen i Stockholms län, Länsstyrelsen i Skåne län, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Länsstyrelsen i Jönköpings län, Länsstyrelsen i Örebro län, Länsstyrelsen i Västra Götalands län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Ungdomsstyrelsen, Diskrimineringsombudsmannen, Integrationsverket, Landstinget i Stockholms län, Landstinget i Kalmar län, Landstinget i Skåne län, Landstinget i Västerbottens län, Arbetsmarknadsstyrelsen, Haninge kommun, Järfälla kommun, Nynäshamns kommun, Stockholms kommun, Tyresö kommun, Oxelösunds kommun, Vingåkers kommun, Ödeshögs kommun, Gnosjö kommun, Jönköpings kommun, Mörbylånga kommun, Hörby kommun, Trelleborgs kommun, Örskälljunga kommun, Burlövs kommun, Malmö kommun, Falkenbergs kommun, Göteborgs kommun, Partille kommun, Karlsborgs kommun, Marks kommun, Töreboda kommun, Ulricehamns kommun, Lidköpings kommun, Mariestads kommun, Karlstads kommun, Degerfors kommun, Hällefors kommun, Örebro kommun, Sala kommun, Skinnskattebergs kommun, Västerås kommun, Avesta kommun, Gagnefs kommun, Malungs kommun, Gävle kommun, Sundsvalls kommun, Skellefteå kommun, Åsele kommun, Haparanda kommun, Luleå kommun, Rädda Barnen, Handikappförbundens Samarbetsorgan, De Handikappades Riksförbund, Pensionärernas Riksorganisation, Sveriges Pensionärsförbund, Svenska Kommunförbundet, Landstingsförbundet, Tjänstemännens Centralorganisation, Sveriges Akademikers Centralorganisation, Landsorganisationen i Sverige, Akademikerförbundet SSR, Familjehemmens Riksförbund, Föreningen Sveriges socialchefer, Grekiska Riksförbundet, Kommunförbundet i Stockholms län, Kommunförbundet i Skåne län, Kommunförbundet i Gävleborgs län, Kommunförbundet i Norrbottens län, Länsstyrelsernas socialtjänstförening, Neurologiskt Handikappades Riksförbund, Reumatikerförbundet, Riksförbundet för behandlingshem, Riksförbundet för Hjälp åt Narkotika- och Läkemedelsberoende, Riksförbundet för Mag- och Tarmsjuka, Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar, Riksförbundet för social och mental hälsa, Riksförbundet för utvecklingsstörda Barn, Riksförbundet PensionärsGemenskap, Samarbetsorgan för invandrarorganisationer, Stadsmissionen, Sverige-finska Riksförbundet, Sveriges Dövas Riksförbund, Sveriges kommunaltjänstemannaförbund, Synskadades Riksförbund samt Sällskapet Länkarnas Riksförbund.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

Förslag till lag om äldreförsörjningsstöd

Rätten till äldreförsörjningsstöd

1 § I socialförsäkringslagen (1999:799) finns bestämmelser om vem som omfattas av denna lag. Socialförsäkringslagen innehåller också bestämmelser om förmåner vid utlandsvistelse och om handläggning av ärenden, m.m.

2 § Äldreförsörjningsstöd enligt denna lag utges från och med den månad då den stödberättigade fyller 65 år. Rätten till äldreförsörjningsstöd respektive stödets storlek är beroende av den stödberättigades, och om han eller hon är gift, även makens inkomster.

Med inkomst avses i denna lag den inkomst, för år räknat, som en stödberättigad kan antas komma att få under den närmaste tiden.

3 § Äldreförsörjningsstöd till den som har rätt till inkomstgrundad ålderspension enligt lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension, till garantipension enligt lagen (1998:702) om garantipension eller till bostadstillägg eller särskilt bostadstillägg enligt lagen (2001:000) om bostadstillägg för pensionärer m.fl., utges endast om den stödberättigade gör uttag av sådan förmån för samma tid.

Beräkning av äldreförsörjningsstödet storlek

4 § Den stödberättigade skall genom äldreförsörjningsstödet dels tillförsäkras en skälig levnadsnivå, dels tillförsäkras medel för att täcka en skälig bostadskostnad.

Den skäliga levnadsnivån skall per månad motsvara en tolfedel av 1,294 gånger prisbasbeloppet för den som är ogift och en tolfedel av 1,084 gånger prisbasbeloppet för den som är gift.

En bostadskostnad som uppgår till högst 5 700 kr per månad för den som är ogift och 2 2850 kr per månad för den som är gift skall anses som en skälig bostadskostnad. För var och en av makarna skall bostadskostnaden beräknas till hälften av deras sammanlagda bostadskostnad.

5 § I denna lag avses med prisbasbelopp det enligt 1 kap. 6 § lagen (1962:381) om allmän försäkring fastställda prisbasbeloppet.

6 § Vid beräkning av bostadskostnaderna skall 7 och 8 §§ och 9 § andra stycket lagen (2001:000) om bostadstillägg för pensionärer m.fl. tillämpas.

7 § Den stödberättigades inkomster skall beräknas enligt 22 § första stycket lagen (2001:000) om bostadstillägg för pensionärer m.fl. När

rätten till äldreförsörjningsstöd beräknas skall även det särskilda bostadstillägget enligt 21 § samma lag räknas som inkomst.

I fråga om makar skall inkomsten respektive värdet av förmögenhet för var och en av dem beräknas utgöra hälften av deras sammanlagda inkomst och förmögenhet.

Utbetalning

8 § Äldreförsörjningsstöd utges med det belopp som den stödberättigades inkomster efter avdrag för skälig bostadskostnad understiger den skäliga levnadsnivå som anges i 4 § andra stycket.

9 § Äldreförsörjningsstöd utges från och med den månad då rätt till förmånen inträtt, dock tidigast från och med ansökningsmånaden.

Stödet kan utges under högst tolv sammanhängande månader på grundval av de uppgifter som den stödberättigade har lämnat i sin ansökan. För stöd under tid därefter skall den stödberättigade lämna en ny ansökan.

10 § Äldreförsörjningsstöd utges till och med den månad då den berättigade avlidit eller rätten till förmånen annars har upphört.

Anmälningsskyldighet

11 § Den stödberättigade är skyldig att anmäla sådant som kan påverka rätten till och storleken av stödet. Anmälan skall göras till försäkringskassan så snart den stödberättigade får veta att förhållandena har ändrats eller kommer att ändras.

Övriga bestämmelser

12 § Följande bestämmelser i lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl. gäller i fråga om äldreförsörjningsstöd enligt denna lag.

5 § om vem som är att anse som gift eller likställd med gift person m.m.,

23 och 24 §§ om ansökan m.m.,

26 § första stycket om utbetalning av bostadstillägg,

27 § om utbetalning av bostadstillägg för förfluten tid,

29 och 30 §§ om omprövning och ändring av bostadstillägg,

31 § om uppgiftsskyldighet för banker och andra penninginrättningar,

32 § om återbetalningsskyldighet, och

33 § om avdrag på bostadstillägg.

13 § Följande bestämmelser i lagen (1962:381) om allmän försäkring skall tillämpas i ärenden enligt denna lag.

17 kap. 1 § om sammanträffande av förmåner,

18 kap. 46 och 47 §§ om Riksförsäkringsverkets tillsyn,

20 kap. 2 a § om provisoriska beslut,

20 kap. 3 § tredje stycket om indragning eller nedsättning,

20 kap. 5 § om preskription,
20 kap. 6 § första stycket andra meningen om förbud mot överlåtelse,
20 kap. 8 § fjärde stycket om utredningsåtgärder,
20 kap. 9 § om uppgiftsskyldighet, och
20 kap. 10–13 §§ om överklagande m.m.

Prop. 2000/01:136
Bilaga 4

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

Härigenom föreskrivs att 1–5 §§ lagen (1992:1068) om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

En kommun får bevilja introduktionsersättning till flyktingar och vissa andra utlänningar som har tagits emot i kommunen inom ramen för det kommunala flyktingmottagandet.

Kommunen bestämmer introduktionsersättningens storlek.

Föreslagen lydelse

1 §

Flyktingar och vissa andra utlänningar som har tagits emot i en kommun inom ramen för det kommunala flyktingmottagandet och som har fyllt 20 men inte 65 år har rätt till introduktionsersättning på de villkor som anges i 3 och 4 §§. Den enskilde skall genom ersättningen garanteras en skälig levnadsnivå motsvarande försörjningsstödet i 4 kap. 3 § socialtjänstlagen (2001:000).

Kommunen får därutöver bestämma introduktionsersättningens storlek och i vilken mån avdrag skall göras för inkomster förvärvade under introduktionstiden.

2 §¹

Introduktionsersättning får beviljas

1. utlänningar som överförts till Sverige med stöd av ett särskilt regeringsbeslut,

2. utlänningar som har fått uppehållstillstånd efter att ha varit registrerade vid en förläggning för asylsökande,

3. andra utlänningar som har fått uppehållstillstånd med tillämpning av 2 kap. 3 § eller 4 § första tycket 5 utlänningslagen (1989:529) eller motsvarande äldre bestämmelser,

4. utlänningar som har fått uppehållstillstånd på grund av sin anknytning till en utlänning som avses under 1–3.

Rätten till introduktionsersättning gäller för

1. utlänningar som överförts till Sverige med stöd av ett särskilt regeringsbeslut,

2. utlänningar som har fått uppehållstillstånd efter att ha varit registrerade vid en förläggning för asylsökande,

3. andra utlänningar som har fått uppehållstillstånd med tillämpning av 2 kap. 3 § eller 4 § första stycket 5 utlänningslagen (1989:529) eller motsvarande äldre bestämmelser,

4. utlänningar som har fått uppehållstillstånd på grund av sin anknytning till en utlänning som avses under 1–3.

¹ Senaste lydelse 1996:1383.

Ersättning enligt 4 får lämnas endast för en utlänning som ansökt om uppehållstillstånd inom två år från det att den person som han eller hon har anknytning till först togs emot i en kommun.

Rätten till ersättning enligt 4 avser endast en utlänning som ansökt om uppehållstillstånd inom två år från det att den person som han eller hon har anknytning till först togs emot i en kommun.

2 a §²

En kommun får, om det finns särskilda skäl till det, bevilja introduktionsersättning till andra ny-anlända invandrare än *vad som föreskrivs i 2 §.*

En kommun får, om det finns särskilda skäl till det, bevilja introduktionsersättning till andra ny-anlända invandrare än *dem som har rätt till ersättning enligt 1 och 2 §§.*

3 §

Ett villkor för att introduktionsersättning *skall få beviljas är att utlänningen* förbinder sig att följa en introduktionsplan som fastställts av kommunen efter samråd med *utlänningen.*

Ett villkor för att *en utlänning skall få* introduktionsersättning är att *han eller hon* förbinder sig att följa en introduktionsplan som fastställts av kommunen i samråd med *honom eller henne.*

4 §

Om utlänningen inte följer den upprättade introduktionsplanen får kommunen bestämma att introduktionsersättning inte skall betalas ut för viss tid eller att introduktionsersättning helt skall *utgå.*

Om utlänningen inte följer den upprättade introduktionsplanen får kommunen bestämma att introduktionsersättning inte skall betalas ut för viss tid eller att *rätten till* introduktionsersättning helt skall *upphöra.*

Om utlänningen önskar flytta till en annan kommun, kan han eller hon få göra det utan avdrag från introduktionsersättningen, om det finns godtagbara skäl för flytten och utflyttnings- och inflyttningskommunen är överens om detta.

5 §³

Kommunens beslut *att inte betala ut* introduktionsersättning får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol

Kommunens beslut *i fråga om introduktionsersättning* får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Beslut om introduktionsersättningens storlek får inte överklagas..

² Senaste lydelse 1997:1136.

³ Senaste lydelse 1995:92. Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket upphävs.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 2002.
 2. Äldre föreskrifter gäller fortfarande för beslut av en kommun som har fattats före ikraftträdandet.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1987:813) om homosexuella sambor

dels att punkterna 22 och 23 skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas en ny punkt, punkt 24, av följande lydelse.

Lydelse enligt lagrådsremissen Föreslagen lydelse
Reformerade regler för bostads-
tillägg till pensionärer m.fl.

Om två personer bor tillsammans i ett homosexuellt förhållande, skall vad som gäller i fråga om sambor enligt följande lagar och bestämmelser tillämpas även på de homosexuella samborna:

1. lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem,
2. ärvdabalken,
3. jordabalken,
4. 10 kap. 9 § rättegångsbalken,
5. 4 kap. 19 § första stycket utsökningsbalken,
6. inkomstskattelagen (1999:1229),
7. lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt,
8. bostadsrättslagen (1991:614),
9. lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer,
10. 5 kap. 18 § tredje stycket fastighetsbildningslagen (1970:988),
11. 5 och 12 §§ lagen (2000:1087) om anmälningsskyldighet för vissa innehav av finansiella instrument,
12. 14 kap. 3 §, 4 § tredje stycket och 8 § tredje stycket vallagen (1997:157),
13. 36 § första stycket lagen (1972:704) om kyrkofullmäktigeval, m.m.,
14. 4 § lagen (1997:159) om brevröstning i vissa fall,
15. 10 kap. 18 §, 11 kap. 2, 15 och 16 §§, 12 kap. 7 och 8 §§ samt 16 kap. 7 och 9 §§ föräldrabalken,
16. säkerhetsskyddslagen (1996:627),
17. lagen (1996:1231) om skattereduktion för fastighetsskatt i vissa fall vid 1997–2001 års taxeringar,
18. lagen (1993:737) om bostadsbidrag,
19. 8 kap. 2 § andra stycket socialtjänstlagen (2001:000),
20. 26 § tredje stycket hälso- och sjukvårdslagen (1982:763),
21. 2 kap. 4 § utlänningslagen (1989:529),
22. 12 § första stycket 2 lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap, *samt*
23. lagen (2001:000) om bostadstillägg för pensionärer m.fl.
22. 12 § första stycket 2 lagen (2001:82) om svenskt medborgarskap,
23. lagen (2001:000) om bostadstillägg för pensionärer m.fl.,
24. lagen (2001:000) om äldre-försörjningsstöd.

Förutsätter dessa lagar eller bestämmelser att samborna skall vara
ogifta, gäller det också de homosexuella samborna.

Prop. 2000/01:136
Bilaga 4

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

Härigenom föreskrivs att 4 kap. 2 § socialförsäkringslagen (1999:799) skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

4 kap.

2 §

Förmåner får utges om utlandsvistelsen kan antas vara längst sex månader.

Förmåner får utges om utlandsvistelsen kan antas vara längst sex månader. *Äldreförsörjningsstöd får dock utges om utlandsvistelsen kan antas vara längst tre månader.*

När det gäller ersättning för sjukvård m.m. enligt 3 kap. 1 § 1 tillämpas särskilda bestämmelser om vård som ges utomlands.

Pensionsförmåner enligt 3 kap. 1 § 3 samt 2 § 2, 6 och 11 utges så länge den försäkrades bosättning i Sverige består enligt 2 kap.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 2 § socialförsäkringslagen (1999:799) i stället för dess lydelse enligt lagen (2001:000) om ändring i nämnda lag skall ha följande lydelse.

*Lydelse enligt lagrådsremiss Re- Föreslagen lydelse
formerade regler för bostadstill-
lägg för pensionärer m.fl.*

3 kap.

2 §

Den som är bosatt i Sverige omfattas även av

1. lagen (1947:529) om allmänna barnbidrag,
3. lagen (1986:378) om förlängt barnbidrag,
4. lagen (1988:360) om handläggning av ärenden om bilstöd till handikappade,
5. lagen (1988:1463) om bidrag vid adoption av utländska barn,
6. lagen (1990:773) om särskilt pensionstillägg till ålderspension för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn,
7. lagen (1993:389) om assistansersättning,
8. lagen (1993:737) om bostadsbidrag,
9. lagen (2001:000) om bostadstillägg till pensionärer m.fl.,
10. lagen (1996:1030) om underhållsstöd,
11. lagen (1998:702) om garantipension,
12. lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag, *och*
13. lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn i fråga om
 - garantipension till omställningspension och änkepension
 - efterlevandestöd till barn, och
 - pension enligt 6 kap. 5 § första stycket 2 samma lag eller enligt 4 § andra stycket 2 eller 6 § tredje stycket 2 lagen (2000:462) om införande av lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn, beräknad i förhållande till det antal år som har tillgodoräknats som bosättningsstid i Sverige.

12. lagen (1998:703) om handikappersättning och vårdbidrag,

13. lagen (2000:461) om efterlevandepension och efterlevandestöd till barn i fråga om

– garantipension till omställningspension och änkepension

– efterlevandestöd till barn, och

– pension enligt 6 kap. 5 § första stycket 2 samma lag eller enligt

4 § andra stycket 2 eller 6 § tredje stycket 2 lagen (2000:462) om

införande av lagen om efterlevandepension och efterlevandestöd till

barn, beräknad i förhållande till det antal år som har tillgodoräk-

nats som bosättningsstid i Sverige, *och*

14. lagen (2001:000) om äldre försörjningsstöd.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 11 § inkomstskattelagen (1999:1229) skall ha följande lydelse.

Lydelse enl. prop 2000/01:80

Föreslagen lydelse

8 kap.

11 §

Bistånd enligt socialtjänstlagen (2001:000) och liknande ersättningar är skattefria.

Bistånd enligt socialtjänstlagen (2001:000) och *lagen (2001:000) om äldreomsorg* och liknande ersättningar är skattefria.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2003.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2001-05-15

Närvarande: f.d. justitierådet Staffan Vängby, justitierådet Leif Thorsson, regeringsrådet Rune Lavin.

Enligt en lagrådsremiss den 26 april 2001 (Socialdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om äldreförsörjningsstöd,
2. lag om ändring i lagen (1992:1068) om introduktionsersättning för flyktingar och vissa andra utlänningar,
3. lag om ändring i lagen (1987:813) om homosexuella sambor,
4. lag om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799),
5. lag om ändring i lagen (2001:000) om ändring i socialförsäkringslagen (1999:799),
6. lag om ändring i inkomstskattelagen (1999:1229).

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Carin Jahn och kammarrättsassessorn Eva Östman Johansson.

Förslagen föranleder följande yttrande av *Lagrådet*:

Förslaget till lag om äldreförsörjningsstöd

6 §

I paragrafen föreslås att vid beräkning av bostadskostnaderna skall 7 och 8 §§ samt 9 § andra stycket i det samtidigt remitterade förslaget till lag om bostadstillägg till pensionärer m.fl. tillämpas. Lagrådet har uppmärksammat att en motsvarande hänvisning saknas i anslutning till de bestämmelser om särskilt bostadstillägg som upptas i nämnda förslag. Lagrådet har saknat anledning att ta upp en fråga om införande av en sådan hänvisning i det förslaget. Äldreförsörjningsstödet är till sitt syfte och sin konstruktion nära jämförbart med det särskilda bostadstillägget. Genom den nu föreslagna bestämmelsen uppstår en diskrepans mellan de båda systemen som inte närmare motiverats. Lagrådet vill i vart fall ifrågasätta hänvisningen till 9 § andra stycket den föreslagna lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl. När enligt 4 § i förevarande lagförslag en bostadskostnad som uppgår till högst 2 850 kr per månad för den som är gift skall anses om en skälig bostadskostnad vore det naturligt att samma belopp ansågs som skäligt för var och en av de boende vid boende i tvåbäddsrum i särskild bostadsform, i stället för 2 250 kr som blir resultatet av den föreslagna hänvisningen.

11 §

Enligt den föreslagna paragrafen är den stödberättigade skyldig att anmäla sådant som kan påverka rätten till och storleken av stödet; anmälan skall göras till försäkringskassan så snart den stödberättigade får veta att förhållandena har ändrats eller kommer att ändras. Bestämmelsen medför, genom hänvisningen i 12 § till 32 § i den föreslagna lagen om bostadstillägg till pensionärer m.fl., att den stödberättigade oberoende av ond eller god tro blir återbetalningsskyldig, om han genom att underlåta

att fullgöra sin anmälningsskyldighet har orsakat att försörjningsstöd har lämnats felaktigt eller med ett för högt belopp. Att märka är att förslaget till lag om bostadstillägg till pensionärer m.fl. inte innehåller samma svepande föreskrift om anmälningsskyldighet utan tvärtom noga anger i vilka hänseenden den bidragsberättigade är skyldig att anmäla ändrade förhållanden.

I ett tidigare lagstiftningsärende, om garantipension för personer födda år 1937 eller tidigare, invände Lagrådet mot en föreslagen bestämmelse om uppgiftsskyldighet av liknande utformning att det var viktigt för den enskilde att veta, i vilka fall och i vilken omfattning han var skyldig att lämna information. Lagrådet anförde bl.a. att en så diffus uppgiftsskyldighet som föreslogs närmast torde leda till uppgivenhet hos enskilda som över huvud taget var medvetna om skyldigheten men inte kunde bedöma vad den omfattade och att, när ett åsidosättande av uppgiftsskyldigheten kunde få så långtgående rättsverkningar som beskrivits, det var ett rättssäkerhetskrav att den enskilde ur själva lagtexten kunde utläsa, i vilka hänseenden han var skyldig att lämna uppgifter. Lagrådet förordade att uppgiftsskyldigheten i lagtexten begränsades till några få, för pensionsrätten särskilt väsentligt förhållanden. (Prop. 1999/2000:127 s. 153.) Regeringen följde Lagrådets förslag (se 6 kap. 4–7 §§ lagen om garantipension, ändrad 2000:798).

En utformning av anmälningsskyldigheten sådan den Lagrådet förordade och regeringen godtog i nämnda lagstiftningsärende ter sig än mer påkallad i förevarande fall. När en väsentlig målgrupp för förslaget är äldre invandrare ter det sig stötande att ålägga dem en anmälningsskyldighet som är betydligt mer vidsträckt än den som åligger pensionärer med garantipension eller bostadstillägg. Lagrådet förordar därför att anmälningsskyldigheten i lagtexten begränsas till några få, för rätten till äldre försörjningsstöd särskilt viktiga förhållanden.

12 §

Lagrådet har i sitt yttrande över förslaget till lag om bostadstillägg till pensionärer m.fl. förordat att 24 § i lagförslaget utgår. Om detta förslag följs, måste denna bestämmelse justeras.

Förslaget till lag om ändring i lagen om homosexuella sambor

Godtas vad Lagrådet föreslagit under 5 § i det samtidigt remitterade förslaget till lag om bostadstillägg till pensionärer m.fl. – vartill hänvisas i 12 § förslaget till lag om äldre försörjningsstöd – skall förevarande lagförslag utgå.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 31 maj 2001

Närvarande: statsrådet Hjelm-Wallén, ordförande, och statsråden Thalén, Winberg, Ulvskog, Lindh, Sahlin, von Sydow, Östros, Engqvist, Rosengren, Larsson, Wärnersson, Lejon, Lövdén, Ringholm

Föredragande: statsrådet Engqvist

Regeringen beslutar proposition 2000/01:136 Äldreförsörjningsstöd